

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Liber Tertivs

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

ruit, quod non solum omnibus damnatis hominibus parceret, sed etiam de aeterna poena reprobos angelos quandoque liberaret. Novatus autem ignis aspicere visionem amplius amavit, qui dum severam omnipotentis Dei iustitiam implacabilem diceret, spe veniae consequenda, & poenitentiae omne remedium peccatoribus abstulit. Nec Novato igitur, nec illi alij Dominus apparuit: quia uterque eorum juxta quod per veritatem sacri eloquij cernitur, omnipotentem Dominum non conspexit. Tunc ergo juxta verbum Dominus apparet, cum ea ostensione menti revelat, quam sacre Scripturae fides non reprobatur. Unde & apte subjungitur:

Et venit sermo Samuelis in universo Israeli.

Haereticorum quippe sermo non venit. Novati enim sermo fuit: quia iustus Deus semel lapsis fidelibus nequaquam parcit. Origenis sermo fuit: quia misericors Dominus nullam creaturam rationalem perire per aeternam damnationem sinit. Sed quia

A conversi ad Dominum peccatores, nequaquam percuti, & semel lapsi angeli, & in peccato suo mortui peccatores numquam salvantur, haereticorum profecto sermo non venit. Sermo igitur Samuelis venit in universo Israeli; quia Catholici viri praedicatione completur, quae in veritate sacri eloquij recte cognoscitur. Et notandum, quia ejus sermo venisse dicitur, cui visionem suam Dominus addidisse perhibetur: quia nimirum ejus praedicatione vera est, cui sic divinae iustitiae terror ostenditur, ut benignitatis ejus abundans gratia non celetur: videlicet ut mentem videntis sic conspecta veritas terreat, ut etiam ostensa benignitas mentem territam in desperationem cadere non permittat: ut sic de benignitate praesumat, quatenus ad praevagationis aulum non proruat. Haec autem in secundo libello praesentis operis disputata sufficiant: ut dum ea, quae sequuntur, novo principio inchoate disponimus, dicendi etiam studium per devotionem renovetur.

LIBRI TERTII

CAPVT PRIMVM.

UM sacrae historiae sensus qualiter electorum moribus conveniret studiosè quaeremus, allegoriae ordinem repetere exponendo distulimus. Ut ergo ea, quae omisisse cernimur, suppleamus, quaeritur: Quid est, quod dum Samuel ministrare Domino coram Heli memoratur, pretiosus sermo Domini esse describitur? Sed, sicut superius est dictum, per Samuelem praedicatores sanctae Ecclesiae, per Heli etiam electi patres testamenti veteris designantur. Puer ergo Samuel ministrabat Domino coram Heli, cum novus doctorum ordo Redemptoris fidem praedicabat. De quo nimirum ministerio Paulus loquitur, dicens: *Quandiu sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo.* Hinc iterum dicit: *Hebraei sum, & ego: Israelita sum, & ego: ministri Christi sum, & ego.* Ministrare ergo Domino, in laborem praedicationis pergere est. Quod profecto ministerium Samuel coram Heli Domino impendisse dicitur: quia quidquid de religione novae fidei, novus praedicatorum ordo asseruit, hoc patrum veterum auctoritate roboravit. Domino quippe ministrabat Samuel, quando novus praedicator assererat, dicens: *Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, gentes autem super misericordia honorare Deum. Qui profecto ut ministerium, quod Domino exhibebat, coram Heli quoque impenderet, adjunxit, dicens: Sicut scriptum est: Laudate omnes gentes Dominum, & collaudate eum omnes populi.* Et ut se arctius coram Heli in ministerio Domini cohiberet, adjunxit: *Esaias enim dicit: Erit radix Iesse, qui exurget regere gentes, in eum gentes sperabunt.* Puer Samuel Domino ministrabat, cum Dominica Resurrectionis gloriam Petrus assereret, dicens: *Iesum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis signis & prodigiis, iraditum per manus impiorum interemisistis, hunc Deus suscitavit à mortuis praesentis consilio tertia die, sicut impossibile erat tenevi eum doloribus inferni.* Sed hoc ministerium, quod Domino exhibuit, etiam coram Heli exhibuit, quia subjunxit, dicens: *David enim dicit: Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Coram Heli itaque Samuel ministrare Domino apte dicitur: quia electi sanctae Ecclesiae praedicatores, dum statum novae fidei praedicando erigerent, quod ratione asserere conati sunt, patrum veterum auctoritate firmaverunt. Et tunc quidem sermo Do-

mini pretiosus fuisse perhibetur. Pretiosa quippe res parvo pretio emi non potest. Pretium autem, quo sermo Dei emittitur, labor est sanctae operationis. Velut enim rem, quam habere volumus, pretio emimus, cum per sermonem praedicationis, quem accipimus, laborem operis exhibemus. Tunc autem erat sermo pretiosus, cum pro qualicumque labore operis non dabatur: cum omnis, qui emptorem sermonis interfecit, obsequium Deo se prestare cogitabat. Eo igitur tempore sermonis emptor multo pretio eguit: quia sine magno labore verbum fidei servare non potuit, qui pro eo, quod credidit, ad tormenta pervenit. Tempus namque tunc erat, quo is, qui emebatur, sermo non typo figuratae mortalitatis, sed aperta locutionis praecocepto hortabatur, dicens: *Qui vult venire post me, tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.* Hinc item dicit: *Qui autem amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus.* Et: *qui non renuntiaverit omnibus, quae d possidet, non potest meus esse discipulus.* Itaque cum ministerium Samuelis asseritur, pretiosus sermo Domini esse perhibetur: quia profecto inter initia fidei illi, qui praedicationibus aeternae vitae doctoribus crediderunt, pro accepto verbo fidei, magni laboris opera expendisse credendi sunt. Et quia Judaeus populus jam lumen divinae cognitionis amiserat, sequitur:

In diebus illis non erat visio manifesta.

Manifesta namque visio ejus esset, si in Redemptorem, quem ad visitationem suam venisse audierat, credidisset. De qua nimirum ejus caecitate subjungitur:

Factum est autem, Heli jacebat in loco suo, nec poterat videre lucernam Dei, antequam extingueretur.

Visio namque Heli manifesta non est, quia Judaeorum sacerdotium in perfidia suae caecitate sepultum est. Heli ergo jacet in loco suo, quia & litteram legis habet, & in lege & prophetis non habet statum luminis, sed lapsum caecitatis. Locus namque Heli videlicet Judaici praedicatoris sacra lex est. Quia ergo Judaicum sacerdotium adhuc sacram Scripturam habet, in loco suo est. Et quia virtutem sanctae Scripturae nesciens, ad statum fidei non erigitur, nimirum in loco suo non stare, sed jacere perhibetur. Quia item usque ad mundi finem pro-

Rom. 11.
b
2. Cor.
11. c

Rom. 15. b

Pf. 116. a

Rom. 15. c
ex Es. 2. c

Act. 11. d

Pf. 15. c

Mat. 16. d
Mat. 10.
Luc. 14. f

jectus est, lucernam Dei videre non posse memoratur. Unde & cum quotidie tot à sancta Ecclesia prædicationis hortamenta suscipiant, cum tot sacræ fidei assertionibus Judæi victi non credant: quid aliud, nisi hoc, quod in sancta Scriptura de eis legitur, & etiam per experimentum tenemus, quia videlicet projecti sunt, non solum ut non videant, sed etiam ut videre non possint: Unde & Apostoli superfluum laborem reputantes eorum, qui videre non poterant, in actibus suis dicunt: *Quia indignos vos fecistis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes.* Sed qui videre non posse relatus est, Dei lucerna vocatur. Synagoga namque ministerium Dei lucerna fuit, quando in electis patribus & per veræ prædicationis lumen, & per venturi Redemptoris promissionem luxit. Quæ profectò lucerna, ministrante Samuele, videri non potuit: quia tempore novæ prædicationis, synagoga magisterium pœnam perpetuæ repulsionis incurrit. Et notandum, quia non dicitur, lucere non poterat, quia profectò adhuc lumen sanctæ Scripturæ pro nobis portat: sed quod portat, ignorat. Unde & antequam extingueretur, videre non posse dicitur. Nondum enim extinguitur, & videre non potest, quia certè, ut jam dixi, lumen gerit, quod non attendit: antè enim quam extingatur, est, donec lucet. Et quia ab eo usque ad mundi finem sacra Scriptura non tollitur, si antequam extingatur, non videt, cum mundi fine extenditur in cæcitate. Quod si accessio ejus refertur ad zelum perfidiæ, idcirco non potest videre, quia non extinguitur. Nam si ignem perfidiæ de mente extingueret, ablato impietatis zelo, ad placitum veræ fidei lumen, mentis oculos aperiret. Sed dum videre non posse dicitur, indigna lucerna perhibetur, & ad videndum, ea, quæ digna est, quaeritur. Nam subdit, dicens:

Samuel autem dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Domini, & vocavit Dominus Samuelem.

Confirmata cæcitate Heli, Samuelem Dominus vocavit: quia damnato Judæorum sacerdotio ad majorem gratiam novum prædicatorum ordinem assumpsit. Sed qui exposuit, quem vocavit, unde etiam vocaret, ostendit; quia in templo Domini, ubi erat arca, Samuelem dormire perhibuit. Templum enim Dei est, locus ubi habitat Deus. Unde & per Psalmistam dicitur: *Dominus in templo sancto suo: Dominus in celo sedes ejus.* Quem profectò locum Paulus insinuat, dicens: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos.* Templum itaque Dei, uniuscujusque est anima electi. Templum, ubi arca reconditur, mens est; in qua divini eloquij sacramenta per intelligentiam referantur. Quid ergo ei aliud dormire in templo, nisi per intentionis custodiam in propria circumspectione persistere? Samuel itaque dormiebat in templo Dei, quia novæ gratiæ unusquisque prædicator, dum cuncta, quæ mundi sunt, perfectè contempsit, in electæ suæ mentis intima circumspectione requievit. Et quia in sacramentis divinæ Scripturæ eruditus fuit, in templo dormiebat, ubi erat arca. Et notandum, quia non dicitur, dormivit, sed dormiebat: quia nimirum eandem mentis suæ circumspectionem non in transitu servare studuit, sed in diuturnitate perseverantæ. Somnus itaque Samuelis perfectum mundi contemptum designat in mente doctoris. Dormit ergo prædicator in templo, dum repulsa à se penitus mundana sollicitudine, sese per considerationem rerum spiritualium recondit in mente. Hujus namque somni quietem Petrus elegerat, cum dicebat: *Non est bonum relinquare verbum Dei, & ministrare mensis.* Hinc Jetro Madianita Moysen cognatum suum justè arguit, dicens: *Stulto labore consumeris tu, sed audi*

A verba mea, & eris Dominus tecum. Esto tu populo in iis, quæ ad Deum pertinent, ut referas, quæ dicuntur ad eum. Hinc Paulus ad templi somnum Corinthios revocat, dicens: *Iam quidem delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. Quare non magis fraudem patimini?* Dormire quippe in templo Dei non posse conspexerat, quos judiciorum occupatio à spirituali meditatione retrahebat. Dormiens ergo in templo vocatus à Domino dicitur: quia ille tunc doctor ad cognoscenda divina secreta assumptus est, qui per cordis intentionem non in exterioribus, sed in interioribus morabatur. Sequitur:

Qui respondens, ait: Ecce ego, & cucurrit ad Heli, & dixit: Vocasti enim me. Qui dixit: Non vocavi te, fili mi, revertere & dormi.

Cur is, qui vocantem se Dominum audivit, ad Heli cucurrit, nisi quia se ab Heli vocatum putavit? Et quia explanationis typicæ ordinem tenemus, quomodo Heli putatur, cum vocato puero Deus loquitur? Sed quæcumque in Scripturis sanctis patres nostri veteres locuti sunt, ad Heli referuntur locutionem, Qui nimirum, quia à semetipsis non sunt locuti, dum Deus per eos, quæ voluit, locutus est; ea, quæ in Scripturis sanctis audivit, vox Dei esse cognoscitur, quæ per Heli profertur. Puer autem, quia loquente Deo, ad Heli cucurrit, vocem profectò Deus Heli similem protulit. Quid ergo est, quòd divinæ locutionis vox ab Heli voce non differt, nisi quia & per patres veteres ipse locutionem profert? Vox namque Heli Dei esse cognoscitur; quoniam electi patres quidquid per sacra eloquia loquuntur, non à semetipsis, sed à Domino acceperunt. Unde & in Prophetis per omnem fere locutionem repetitur. *Hac dicit Dominus:* ut ea, quæ Propheta oraculo vox resonat, sentiamus non esse loquentis hominis, sed præcipientis Dei. Aliquando autem per scripturam loquitur Deus, aliquando per occultam inspirationem Revelatione autem occulta loquitur, cum electæ menti per Spiritum, aut agenda, aut docenda panduntur. Samuel itaque, cum vocantem se Dominum audivit, ad Heli cucurrit: quia electus ordo prædicatorum sanctæ Ecclesiæ hoc, quod, Deo revelante, cognoverat, quale esset in sacro eloquio perquirebat. Regula quippe rectæ intelligentiæ in Scripturæ sacræ libris expressa est: quia divina consilia ibi per venerabiles patres nostros exposita sunt, qui Spiritum sanctum habuerunt. Vocatus ergo tam sapienter à Domino Samuel, ad Heli cucurrit; quia ordo prædicatorum in omni, quod spirituali revelatione didicit, patrum veterum dicta consuluit, ut tunc demum à Domino sibi fuisse revelationem crederet, cum ab eo, quod in sacra Scriptura legebat, nequam differre cognovisset. Nam facile fallitur, qui hoc, quod occulta contemplatione colligit, in præclara sanctæ Scripturæ veritate nescit discutere quale sit. Unde & Apostolus denunciatur, dicens: *Trans. 2. cor. ii. figurat se satanas in Angelum lucis.* Quomodo autem falsa in veræ lucis claritate discernuntur? Ad Heli ergo currit Samuel, quoniam à Domino vocatur: quia sancti prædicatorum, ne falsæ lucis imagine in intima contemplatione fallantur, modum occultæ revelationis in aperta Scripturæ sanctæ veritate discutiunt. Quia in re quaerendum est, quomodo Heli dicere competat: [*Non te vocavi fili mi.*] Sed patres nostri, qui per sacrum eloquium novis prædicatoribus loquuntur, non eos vocant, sed qualis sit interna eorum revelatio indicant. Vocare etenim Dei, electorum suorum mentes aspiratione suæ gratiæ excitare est. Antiqui verò patres per Scripturam quidem sacram loquuntur, sed tamen aspiratione divinæ gratiæ corda audientium excitare non

possunt. Consulta ergo sacra eloquia, dum se do-
 num spiritualis gratiæ dare non posse iudicant, au-
 thoritate Samuelis sese Heli, velut quibusdam locu-
 tionibus excusant. Sed hoc nimirum, quod dare
 non possunt, insinuare qualiter acquiri debeat, pos-
 sunt. Unde & Heli voce ad Samuelem dicitur: [Re-
 vertere, & dormi.] Quid est, quod vocatum pue-
 rum redire Heli ad somnum præcipit, nisi quia præ-
 dicatoribus ostendit, ut ad percipiendum donum
 internæ gratiæ se per mentis quietem parent? Et no-
 tandum, quia dicitur: [Revertere.] Samuel nam-
 que revertitur, cum electus prædicator à meditati-
 one sacri eloquij ad secretum redit internæ contem-
 plationis. Reversus ergo dormivit: quia in internæ
 contemplationis intentione requievit. Quo in loco
 etiam hoc notandum est, quia Samuel à Domino ter
 vocatur, ter iterum ab Heli dormire præcipitur.
 Quid est hoc, nisi quia tres gradus dilectionis esse,
 ipsa Veritate docente, didicimus? *Diliges Domi-
 num Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima
 tua, & ex tota virtute tua.* Sed quid in corde acci-
 pimus, nisi consilium? Quid autem in mente, nisi
 voluntatem? Quid verò in virtute, nisi amoris af-
 fectio designatur? Sed & per consilium, quid aliud,
 quam veritatis certitudinem investigamus? Et per
 voluntatem quid diligentes, nisi bona valde concu-
 piscimus? Per affectionem, quid nisi veri gaudij
 perfruitionem quærimus? Per gradus namque dile-
 ctionis ad summa sustollimur, cum cordis nostri
 consilio veritas revelatur, & voluntati mentis bo-
 nitas vera conceditur, atque affectioni virtutis no-
 stræ per infusionem divinæ gratiæ, spiritale & verum
 gaudium datur. Ter igitur est Samuel vocatus à
 Domino, quia dum ordo prædicatorum rudis ad-
 huc Ecclesiæ ad superna se studia extendit, & veri-
 tatem de ratione consilij, & bonitatem de electione
 voluntatis, & verum gaudium appetit de intentione
 affectionis. Ter etiam ad Heli vocatus accessit:
 quia de omni appetitu suo sacram Scripturam medi-
 tationis festinatione consuluit. Ter item, quia ab eo
 non vocaretur audivit: quia meditando didicit,
 quod patres nostri ad eruditionem nostram, sacra
 nobis eloquia scripta tradiderunt: verum tamen do-
 na nobis spiritalia dare minimè possunt. Quid est
 ergo dicere: [Non te vocavi:] nisi desiderium dono-
 rum spiritalium ego non dedi? Nam si sacra Scri-
 ptura, aut aliquis scriptorum dona spiritalia confer-
 ret, quotquot sacra eloquia legerent, donis spiri-
 talibus ornarentur. Nunc verò cum multi sacram
 Scripturam legant, & tractantes prædicatores au-
 diant, & post studium lectionis, & prædicationis
 adhortationem, alij in pristino frigore vitiorum
 suorum remaneant, alij per gratiam in amorem san-
 ctarum virtutum fervent: aperte liquet, quia ordo
 patrum venerabilium dona nobis virtutum per edi-
 tas scripturas ostendit, sed amorem virtutum, quas
 insinuat, solus nobis conditor tribuit. Quare & Ja-
 cobus piè admonet, dicens: *Omne datum optimum,
 & omne donum perfectum desursum est, descendens à
 patre luminum.* Hinc Paulus ait: *Neque qui plan-
 tat est aliquid, sed qui incrementum dat. Deus. Quid
 est ergo aliud dicere: Non te vocavi, nisi aperta eru-
 ditione ostendere: quia hoc, quod fidelis anima ad
 superna desideria erigitur, ex sola divinæ gratiæ in-
 fusione generatur? Quia ergo ter vocatur à Domi-
 no, ter ad dormiendum à magistro reverti præcipi-
 tur, tres ille gradus dilectionis insinuat, qualiter ac-
 quirantur. Nam quia cordi consilium aptavimus,
 consilium verò invenire veritatem desiderat, ma-
 gnus utique sopor est necessarius, ne prius amans
 evigilet, quam quæsit veritas inveniat. Revertatur
 ergo puer, & dormiat: ut qui veritatis lucem
 invenire desiderat, per quietem caveat, ut ad se er-
 rorum tenebras non admittat. Secundò etiam dor-*

miat, ut amoris obsequium omnipotenti Deo ex
 tota mente impendat, ut bona, quæ amat, pura
 simplicitate, nulloque malorum velamine pallien-
 tur. Quod profectò quia non nisi magna discretio-
 nis subtilitate cognoscitur: vocatus puer à Domi-
 no, ab Heli reverti, ut dormiat, jubetur. Nam si
 dormire, pro ascendendo isto amoris gradu negli-
 git, hoc, quod de virtute appetit, non acquirit:
 quia etsi jam bona, Deo aspirante, amare possu-
 mus, nisi magna mentis quiete, qualia sint ipsa bona,
 quæ volumus, non didicimus. Ter ergo ad dor-
 miendum Samuel mittitur: quia profectò novus præ-
 dicatorum ordo, ut ex tota virtute diligit, admonetur.
 Et quia virtutem ad affectionem retulimus, affectio
 autem mentis de gaudio spiritali perficitur, magnam
 somni quietem Samuel habuit: & dum spiritalia per
 quietem, ordo prædicatorum certus didicit, sub spe-
 cie veri gaudij, gaudium extraneum non recepit.
 Nam sicut de virtutibus ceteris, ita & de profectu
 contemplationis, mens contemplantis plerumque
 inaniter hilarescit. [Dormivit ergo iterum Samuel:]
 quia nimirum ordo doctorum nisi cautè se in con-
 templatione circumspiceret, aliquando vanè gau-
 dendo, se vero gaudio gaudere existimaret. Primò
 itaque dormivit: quia dum cognoscenda veritati
 animum intendit, magna consilij subtilitate, erro-
 nea cuncta reprobavit. Secundò dormivit: quia cum
 conditorem diligere ex tota mente didicit, magna
 apud se quiete disposuit, ut bonis, quæ cuperet ali-
 qua reprobata non misceret. Tertio etiam dormivit,
 ut dum supremum gaudium de divina contempla-
 tione perciperet, vanam latitiam reprobare con-
 sulta mente potuisset. Et quia hoc de Samuele ad-
 huc proficiente dicitur, apertè subjungitur:

*Porro Samuel necdum sciebat Dominum, nec
 revelatus ei fuerat sermo Domini.*

Dominum namque tunc ordo prædicatorum nescit
 ea perfectione, qua postea profecit. Vel fortasse
 idcirco nescire Dominum dicitur, quia alta, & pro-
 funda, quæ noverat, infirmis adhuc, & rudibus præ-
 dicatoribus non pandebat. Unde & volentibus diem
 Dominici adventus agnoscere, ea, quæ omnia no-
 verat, & indicare nolebat Veritas dicit: *De die
 autem illa & hora nemo scit, neque Angeli in celo, &
 neque Filius, nisi solus Pater.* Quid est quod sciens
 omnia Filius, iudicij diem nescit, nisi quia inter
 cuncta, quæ noverat, diem sciens, nesciebat eum,
 ut diceret, sed ejus tempus, & qualitatem sciebat?
 Hinc Joannes Baptista, qui Dominum perfectè no-
 verat, ad eum quasi nesciens discipulos mittebat,
 dicens: *Tu es, qui venturus es, an alium expecta-
 mus?* Velut enim Dominum nesciens Samuel præ-
 dicebat, cum Evangelista Matthæus divinitatem
 Redemptoris præteriens, à sola humanitate ejus in-
 choavit, dicens: *Liber generationis Iesu Christi filij
 David, filij Abraham.* Sed sciebat profectò Domi-
 num, & revelatus erat ei sermo Domini, cum Ioan-
 nes divinitatem ejus alta exponendo suscipiens, ait:
*In principio erat Verbum, & Verbum erat apud
 Deum, & Deus erat Verbum.* Nesciebat Dominum,
 cum Paulus loqueretur, dicens: *Factus sum omnia
 omnibus, ut omnes facerem salvos.* Qui enim infir-
 mis infirmus, & parvulis fiebat parvulus, & omni-
 bus omnia, nimirum cum ignorantibus etiam igno-
 rabat. Nam ut ejusdem ignorantie verbo uteretur,
 Corinthiis loquens, ait: *Nihil judicavi me scire
 inter vos, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum.*
 Nam cum sapientibus & Dominum noverat, & ser-
 monem ejus revelatum habebat. Unde & dicit:
*Nos autem revelata facie Domini gloriam speculan-
 tes, in eandem imaginem transformamur, tanquam
 à Domini spiritu.* Hinc item loquitur, dicens: *Sa-
 pientiam loquimur inter perfectos, non sapientiam hu-
 jus mundi, neque principum hujus sæculi, sed loqui-*

mur Dei sapientiam, quæ in mysterio abscondita est.
Hinc item cum, quem noverat Dominum, prædicat, dicens: *Qui cum sit splendor gloria, & figura substantia ejus, portansque omnia verbo virtutis sue, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis, tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit.* Cui enim dixit Angelorum: *Filius meus es tu, ego hodie genui te?* Nescire ergo Dominum dicitur, non ignorantia cognitionis, sed prætextu simplicitatis. Sequitur:

Intellexit ergo Heli, quia Dominus vocaret puerum.

Nam si non intelligeret, per sacra eloquia ei salutaris consilia nequaquam ministrasset. Intellexit namque, quia prævidit. Quidquid enim omnipotens Deus in constructione futurae Ecclesiæ agere disposuit, hoc veteribus patribus per sanctum prophetæ spiritum revelavit. Nam per Amos prophetam dicitur: *Non faciet Dominus Deus verbum, quod non revelaverit servis suis prophetis.* Quid enim aliud, quam novorum prædicatorum vocationem intellexerat, qui dicebat: *Pro patribus tuis, nati sunt tibi filij, constituit eos principes super omnem terram.* Sed ei, quem vocandam intellexit, etiam consilium subministravit, dicens:

Vade & dormi, & si deinceps vocaverit te, dices: Loquere Domine: quia audit servus tuus.

Jam quidem de somno Samuelis satis, ut arbitror, quia internæ meditationis quietem designet, ostensum est. Qui profectò somnus ab Heli Samueli præcipitur: quia ad contemplanda interna mysteria vacare doctor per sacrum eloquium docetur. Sed quid est, quod Samuel quoties vocatur, toties ad dormiendum remittitur, & tamen ei adhuc nequaquam jubetur, ut dicat Deo. [*Loquere Domine, quia audit servus tuus?*] Ibi enim dormire jubetur, non tamen loqui; hic autem etiam cum obedientia somni, etiam licentia injungitur locutionis. Ibi etiam ad dormiendum missio, non dicitur: *Vade, sed, Revertere*: hic quoque nequaquam dicitur: *Revertere, sed Vade*. Quid enim sibi vult tanta præcipiendi varietas? Quam nimirum varietatem clarius agnoscamus, si illud, quod hoc loco Samuelis somnus significat, attendamus. Et quia superiores somni modos, ad probationem donorum sanctæ dilectionis retulimus, quid est hoc loco Samueli, id est novo prædicatori dormire, nisi probata jam, & cognita eadem dona cum securitatis quiete possidere? Merito igitur ei prius non dicebatur: *Vade, sed Revertere*: nunc autem non, *Revertere, sed Vade*. Qui enim adhuc examinabat, reverti jubebatur, ut mentis tranquillitate aliud donum discerneret, qui aliud jam eadem mentis quiete cognovisset. Et autem quia jam cuncta examinando probaverat, *Vade*, dicitur: quia ad possidenda cognita, securâ jam intentione mitebatur. Cur ergo prius somnus sine locutione præcipitur, nunc autem somnus cum locutione, nisi quia non licebat dicere: *Loquere*, nisi ei, qui verâ cognitionem certus existeret, quia is, qui loqueretur mentis sue affectibus, Deus esset? Examinanti ergo non dicitur: quia nisi loquentem intus perfectè didicerit, locutionem spiritalem sibi adhuc incertam, non debet cupere, & excipere quasi certam. Dicere enim menti Deo, *Loquere*, est internam ejus aspirationem securè excipere. Igitur perfectè cognoscenti hoc competit, non probanti: quia ante judicium interni examinis, sicut divina locutio non probatur, ita quod de Deo nobis est incognitum pro certo & cognito non excipitur. Dicitur namque est Samueli: [*Vade, & dormi.*] quia cum ordo sanctorum prædicatorum

A dona spiritualia per sacri eloquij probationem didicit, ejusdem sanctæ Scripturæ eruditione cognovit, ut in ejusdem donis eò securius per amorem requiesceret, quod eorum virtutem apertiori ratione cognovisset. Præceptum quoque est ei, ut vocanti Deo diceret: [*Loquere Domine.*] Quia sacra locutionis studio doctus est, non solum per internæ visitationis gratiam loquentem Dominum devotè audire, sed silentem etiam, ut loqui dignaretur, magnis desiderijs implorare.

Abiit ergo Samuel, & dormivit in loco suo.

Tot habet loca prædicator sanctæ Ecclesiæ, quos profectus vitæ. Unde & profectus sui loca divinis laudibus consecrans, beatus Job dicit: *Per singulos gradus meos pronuntiabo eum.* Non enim jam in loco examinis, sed certæ cognitionis sistitur, cum ad altiora sublevatur. Locus namque prædicatoris, rerum cognoscendarum certa cognitio est. Nam de reprobis prædicatoribus Dominus dicit: *Tenentes legem meam, nescierunt me.* In loco igitur suo Samuel dormivit, cum ordo doctorum spiritualium rerum cognitionem, cum certitudine veritatis retinuit. Sed in quem gradum proficiat, ostenditur, quia repente subinfertur:

Venit ergo Dominus, & stetit.

Quia non redire, sed venire Dominus dicitur, Judæa destitutio, & sanctæ Ecclesiæ visitatio designatur. Unde non solum venire, sed stare perhibetur. Ad Judæa visitationem se venisse insinuat, dicens: *Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel.* Sed veniens, non stetit, quia salutis suæ bonum contemnentem deseruit. Unde & synagoga principibus minatur, dicens: *Relinquetur vobis domus vestra deserta.* Hinc item denunciatis, ait: *Amen dico vobis, quia auferetur à vobis regnum, & dabitur genti, facienti fructus ejus.* Ad Samuelom itaque venit, & stetit: quia prædicatores sanctæ Ecclesiæ semel assumpti, à quibus per custodiam suæ gratiæ ulterius non recedit. Nam ad Samuelem venerat, cum novos præferens orbi prædicatores, dicebat: *Ite in orbem universum, & prædicate Evangelium omni creatura: qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.* Sed si stare debeat, qui venit Dominus, dicat: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Venerat ergo Dominus, non ut recederet, sed ut staret: quia novos fidei ministros elegit, quos usque in mundi finem per sanctarum virtutum sibi patrimonium succedentes protegit. Sed qui venit, per gratiam visitans, qui stat per electionis suæ immutabilitatem perseverans, quid adjungat, audiamus.

Et vocavit, sicut vocaverat secundo, Samuel.

Secundò quippe vocavit, quia ei in ministerio prædicationis officium duplex præbuit: ut videlicet synagoga superbiam repellendo contereret, & humilitatem gentilitatis ad fidem vocando sublevaret. Vel certè secundò vocatur: quia in destructionem veteris hominis, atque in novi ædificationem excitatur. Vocatus est ergo semel, cum per spiritum insirnebatur, qualiter peccata & vitia in peccatorum cordibus delere potuisset: secundò vocatus, cum interni magisterij cum Deo documento instruxit: ut destructa in mente conversorum impietatis ædificatione, novam sanctarum virtutum fabricam erigere deberet. Quod profectò magistrum, quia ordo sanctorum prædicatorum & libenter didicit, atque ad obediendum devotè se obtulit, subditur: Ait ergo Samuel:

Loquere Domine, quia audit servus tuus.

Audire loquentem Deum, præcepta ejus operibus adimplere est. Quod contra in Evangelio reprobis per semetipsam Veritas dicit: *Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Sed audienti quod insinuare appetit, subdit: nam sequitur:

Et ait Dominus ad Samuelem: Ecce facio verbum in Israel, quod quicumque audierit, tinnient ambe aures ejus.

Et idem verbum aperiens, ait:

Prædixi enim ei, quod judicaturus essem domum ejus usque in æternum propter iniquitatem, eò quod noverat indignè agere filios suos, & non corripuit eos. Idcirco juravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus victimis, & muneribus in æternum.

Quid enim his verbis aliud, quam toties jam explicata Judæorum repulso designatur? Domus namque prædicatoris, est multitudo populi subiecti, quam velut possidendo inhabitat, dum per suæ sollicitudinis curam servat. Domus ergo Heli, id est, sacerdotij veteris Judæa fuit, quam dum per conversationem reprobam coluit, pravitatis suæ maculis immundam fecit. Qui profectò filios suos indignè agere conspexit, quia summum sacerdotium minoris ordinis sacerdotes in Redemptorem sævientes vidit, & eos non corripuit, nec ab effusione tanti sanguinis ulla eos auctoritate revocavit. Idcirco ei divina comminatione promittitur, quòd domus ejus in æternum judicetur. Judicare etenim Dei, damnare est. In æternum ergo judicatur, quia perire æterna pœna decernitur. Et quia hoc æterna Dei animadversione fit, jurejurando se affirmasse perhibuit, quòd iniquitas domus Heli in æternum precibus & muneribus non expietur. Quod profectò aperta veritate impleri conspiciamus: quia Judaicus populus in suæ perfidiæ oblatione perseverat. Quid enim est præsens duritia, & cæcitas quondam tam electi populi, nisi jusjurandum divinæ animadversionis? Nam digno supplicio se sub æterna morte cohibuit, qui ad mortem temporis, æternam vitam cogere non expavit: Sed hoc, quod jurejurando asserit, prædixisse se dicit: quia nimirum sanctæ Ecclesiæ doctoribus subsequenter de Judæa repulsiōe illud innouit, quòd eorum prædecessoribus ante manifestavit: quia hoc per Samuelem ad Heli nunc dicitur, quod ei per virum Dei superius dicebatur. Sequitur:

Dormivit Samuel usque mane.

Quid est, quòd per sacrum eloquium Samuelis somnus tam attentè describitur? Et quia jam quater repetisse somnum dicitur, multum despicit, qui à Dei Spiritu hoc non spiritualiter dictum credit. Nam etsi dormisse toties rectè intelligitur pro veritate historię, ad hoc scribitur, ut in veritate litteræ intellectus proferantur allegorię. Quid ergo designat Samuelis hæc quinta dormitio? Sed quia primum somnum retulimus ad exquisitiōem veritatis, secundum ad probationem veri operis, tertium ad explorationem veri gaudij, quartum ad perfruitionem inventæ & probatæ, cognitæque perfectionis: quinta somni species refertur ad studium disponendæ locutionis. Samuel igitur quinta repetitione dormivit: quia ordo prædicatorum, etsi per cordis consilium veritatem didicit, per voluntatem mentis bona elegit, per affectionem virtutis verum gaudium recepit, per certitudinem inventæ & cognitæ

A beatitudinis in virtutum sublimium securitate requievit: hoc tamen, quod in semetipso cognovit, sine magni dispensatione consilij subditis prædicare non potuit. Plerumque etenim doctor & quæ prædicat, apud semetipsum habet, sed tamen ea, quæ habet, prout debet, prædicare ea non potest: quia si ea, quæ dicat, jam Domino revelante, didicit; modum, quo ad populum sunt proferenda, non novit. Dormivit ergo Samuel iterum, quia ordo prædicatorum apud se magna quietis intentione disposuit, ne, prædicando, verbi Dei semen inutiliter spargeret, quod utili contemplatione collegisset. Nam dum prædicator considerare compellitur quid & quantum, sive quando loquitur, quæ dicat simul omnibus, qualiter moneat aliquos seorsum, quia magna sanctæ meditationis quiete utitur, apertè nimis in typo novi prædicatoris Samuel iterum dormire perhibetur. Dormire quippe ei tunc, est dicendi modum tranquilla mente disponere. Et evigilare ei, est à quiete meditationis ad loquendum exire. Et quia rationabiliter non evigilat, antequam dicenda disponat, sequitur: [*Usque mane.*] Mane etenim perfecta pronunciandi verbi cognitio in mente doctoris est. Unde & precipites doctores Propheta arguit, dicens: *Vanum est vobis ante lucem surgere.* Ante lucem quippe surgant, qui usque mane non dormiunt, sed in vanum evigilant, quia inutiliter verbum proferunt, quod qualiter proferri debeat, meditatione nulla didicere. Unde & consilium eis ostendit, dicens: *Surgite postquam sederitis:* ut videlicet per quietem meditando, verbum colligant, quod per laborem locutionis non in vanum, sed audientium lucrum spargant. Sequitur:

Et timuit indicare visionem Heli.

Quidnam est, quod timebat, nisi quia hoc dormiendo didicerat? Nam qui meditando verbum ordinat, ratione statuit, quando etiam verbum dicat. Visionem quippe Samuel vidit, & Heli indicare timuit, quia doctorum ordo sanctæ Ecclesiæ, & Judæa repulsiōem debitam conspexit, atque ei eam objicere ante repulsiōis suæ tempora formidavit. Unde & ad pœnitentiæ remedium eam potius cohortatur, dicens: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Quare & subditur:

Aperuit ostia domus Domini.

Quænam est alia domus Domini, quam sancta Ecclesia? Et quæ sunt hujus domus ostia, nisi spirituales virtutes? ostia namque domus Domini Samuel aperuit, quando concurrentibus ad unitatem veræ fidei prædicatorum ordo virtutum spiritualium dona patefecit. Velut enim clausa erant domus ostia, cum sanctæ Ecclesiæ virtutes ignorabantur. Bene autem, cum visionem Heli indicare Samuel timuit, domus Domini ostia aperuisse memoratur: quia prius quam apertam Judæa repulsiōem prædicatorum ordo indicaret, dum ad pœnitentiam monuit, electis ad fidem currentibus, virtutum spiritualium occulta referavit. Nam qui misericordiæ tempore dicere visa timuit, tempore exquirendæ justitiæ visionem justitiæ indicavit, dicens: *Quia indignos vos fecistis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes.* Ex qua profectò ratione questio oritur: quia videlicet visionem Samuelis præce magis, & imprecatione Heli indicatam fuisse perhibetur. Nam subditur:

Venit ergo Heli ad Samuelem, & dixit: Samuel fili mi. Qui respondit: Præsto sum. Et interrogavit eum: Quis est sermo, quem locutus est Dominus ad te? oro, ne celaveris mihi. Hac faciat tibi Deus, & hac addat, si absconderis à me sermonem ex omnibus, quæ dicta sunt tibi. Indicavit igitur

10. an. 8. j.

Pf. 126. a
Lib. 8.
Moral.
cap. 29.

Aff. 2. b

Aff. 13. g.

igitur ei Samuel universos sermones, et non abscondit ab eo.

Quomodo enim ab executore divinæ sententiæ visionem suæ repulsionis didicit, qui hoc non tam à comminante, quam ab eo, qui magis precibus cogebatur, audivit? Sed, qui istud quærunt, primò intelligant, quia non ad litteram, sed ad spiritalem & typicam significationem ista discutimus. Hoc enim loco venire Heli neque ad motum corporis Iudaici sacerdotij refertur, neque ad affectum mentis: sed tamen venire ei fuit, hoc ipsum, quod rationalis Dei creatura est, prædicatoribus apparere. Venit itaque, cum in humana natura visus est, doctorumque corda sibi ad miserandum movit. Venire ergo Heli non est in veteri populo accessus mentis, aut corporis, sed ostensio humanæ conditionis. Vel fortasse venire ei fuit ex eo, quòd ex omnibus populis ad Dei cultum electus fuit. Eum quoque filium appellavit, quia ab illo respicitur, qui in electis patribus institutor sanctæ Ecclesiæ fuisse memoratur. Vocat ergo filium non affectu appellationis, sed ostensione amissæ dignitatis. Et quia in caligine cæcitatatis aspicitur, indicari sibi visionem postulasse perhibetur. Obsecrare etenim ei est respectu communis nature, prædicatorum mentes ad misericordiam provocare. Qui etiam imprecationem precibus addidit: quia ordo prædicantium, dum in tanta miseria positum Iudæorum sacerdotium attenderet, israeli sibi omnipotentem Dominum timuit, si non ei verbo subveniret. Unde & aptè subiungitur:

Indicavit ei Samuel universos sermones, et non abscondit ab eo.

Omnia quippe ei visa indicavit; ut audito quod meruit, magnitudo formidinis ad sollicitudinem eum converteret impetrandæ divinæ miserationis. Universos ei Domini sermones indicavit: ut dum in vetustate sua se projectum cognosceret, per penitentiam lacrymas ad veræ fidei renovationem festinaret. Qui profectò respondit, dicens:

Dominus est: quod bonum est in oculis suis, faciat.

Quibus nimirum verbis, quid aliud, quam Iudaici populi perfidia clarè agnoscitur? Nam qui omnipotentem Deum Dominum vocat, adhuc ei servire se existimat. Cùm igitur Iudaico populo repulsio sua à sanctæ Ecclesiæ doctoribus insinuat, dicit: [*Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat.*] Quia dum Deo se placere per veterem institutionem credit, sanctæ Ecclesiæ nequaquam minas expavescit. Quasi enim apertiori voce Iudaica perfidia asserat, & comminantibus sibi sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus dicat: Ed nobis minis vestris terrorem nullum incutitis, quòd circa fidem ei nos ministrare credimus, à cuius gratia nos decidisse prædicatis. Cùm ergo adjungit: *Faciat quod bonum est in oculis suis:* sanctæ Ecclesiæ doctores subannat potius, quam se divinæ sententiæ offerat. Quasi alia intentione loquatur, & dicat: Ed nobis tale aliquid non facit, quòd noster est Dominus ille, quem nobis ad vindictam proponitis. Sequitur:

Crevit autem Samuel, et Dominus erat cum eo.

Quid est, quòd postquam Heli visionem exposuit, crevisse Samuel dicitur, nisi quia doctorum nostrorum ordo postquam verbo, synagoga filios reputat, majoris reverentiæ gloriam apud gentilitatem invenit? Crevit ergo, quia qui per verbi ministræ.

S. Greg. Tom. III.

rium se prius in una gente cohibuit, postmodum sanctitatis, atque doctrinæ famam in universo mundo dilatavit. Unde & per Psalmistam dicitur: *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Hinc iterum sanctæ Ecclesiæ loquens, ait: *Pro paribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram.* Crevit itaque, cum in universo mundo radiavit. Cum quo etiam Dominus esse perhibetur: quia omne, quod de fama sanctitatis redoluit, omne, quod clarum per verbum luxit, de præsentia Redemptoris accepit, quem secum habuit. Nam etsi verbo Paulus non solum infirma & terrena, sed etiam summa & cælestia penetrat, ex eo hanc dicendi virtutem obtinet, quem secum esse affirmat, dicens: *An experimentum ejus quæritis, qui in me habitat Christus? Qui enim in se loquebatur, secum erat.* Redolet omni mundo per vitam, sed ex eo vitæ odorem trahit, quem ostendit, dicens: *Christi bonus odor sumus in omni loco.* Omnia esse de præsentia Redemptoris Ioannes insinuat, quia dicit: *De plenitudine ejus omnes accepimus.* Samuel ergo cum crevisse dicitur, cum eo Dominus esse memoratur: quia doctorum ordo cum magne sanctitatis, atque doctrinæ gratiâ omni mundo resplenduit, ex eo tam magnus apparere potuit, qui eum in mundo positum non reliquit. Sequitur:

Et cognovit universus Israel à Dan usque Bersabee, quod fidelis Samuel propheta esset Domini.

Quibus profectò terræ nominibus, Iudææ universitas designatur. Quid ergo in universa Iudæa, nisi omnis designatur Ecclesia? Universitas itaque Israel, quia Samuel propheta est Domini, recognoscit: quia profectò omnis, qui fidelis est, credit, quòd sanctorum prædicatorum ordo vera defuturis dicit. Propheta namque officium est, & futura prædicere, & occulta revelare. Prædicatores autem sanctæ Ecclesiæ dum latentia quæque vitia in mente deprehendunt, dum spiritualium virtutum secreta aperiunt, dum sanctarum Scripturarum latentem intellectus ad communem noticiam proferrunt, dum futura cælestis patriæ gaudia electis fidelibus repromittunt, propheta ministerio utuntur. Ab universo igitur Israele propheta Domini fidelis Samuel esse cognoscitur, quia omnipotentem Dominum fide videre non potest, qui sanctæ Ecclesiæ doctoribus fidem non adhibet. Et quia eadem divinæ cognitionis gloria in sancta Ecclesia remansit, quæ se doctoribus primis aperuit, subditur:

Et addidit Dominus, ut appareret in Silo.

Silo quippe missus interpretatur. Et quia usque in mundi finem in prædicationis ministerium mittit, in Silo Dominus apparet: quia se eis clarè ostendit, per quos lucis suæ gloriam aliis aperit. Bene autem dicitur: [*Addidit, & appareret,*] quia incessanter eliguntur, quibus claritas divinæ lucis infunditur. Unde & causam cur auditam visionem asserat, subdit, dicens:

Quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli.

Idcirco enim ut appareat addit, quoniam qui revelatus fuerat Dominus, se iterum atque iterum revelat, & suæ ostensionis donum à sancta Ecclesia nequaquam subtrahit, quam ei exhibere ex ejus exordio non cessavit. Sed qui Samueli revelatus asseritur, quoties apparere addiderit, non refertur: quia nimirum usque in mundi finem sancta Ecclesia ducitur, cui prædicatores præstant, qui ex eo in

H

infimis alta æternitatis gaudia prædicent, quò summa quæ prædicant, in alta Dei manifestatione vident. Quam profectò apparitionem juxta verbum Domini factam perhibetur. Quid est autem verbum Domini, nisi promissio Redemptoris? Addidit ergo, ut apparet juxta verbum Domini, quia promissionis suæ veritatem exhibere non desinit. Verbum namque Domini in additione apparitionis est: *Ecce*

Mat. 28. ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi. Sequitur:

Et venit sermo Samuelis in universo Israel.

Sermo etenim venire cognoscitur, cum prædicatorum nostrorum promissio adimpletur. Promissio enim verbi est gaudium sine fine mansurum. Universo igitur Israeli sermo Samuelis venit: quia omnis multitudo sanctæ Ecclesiæ ad gaudium æternæ beatitudinis pervenit: & quod nunc in fide sermonis à sanctis ejus prædicatoribus repromittitur, per rei veritatem eidem in regnis cælestibus exhibetur. Verbum namque doctorum in repromissione fidelium est: *Omnis, qui credit in ipsum, non perit, sed*

Joan. 3. b. habebit vitam æternam. Vel certè sermo doctorum in repromissione munerum est: *Qua oculus non vidit,*

Isai. 64. nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se. Sermo itaque

Samuelis in universo Israeli venit: quia quisquis sanctis prædicatoribus, & vitæ præsentis religiosam conversationem suadentibus, & æterna gaudia iustis promittentibus credit, ad ea, quæ piè vivendo expectavit, gaudia æterna, carne moriendo transivit. Unde & is, in cuius fide promiserat, affirmat, dicens: *Amen dico vobis, calum & terra transibunt,*

Marc. 13. d. verba autem mea non transibunt. Vel certè sermo Samuelis in universo Israeli jam venit: quia per effectum divinæ animadvertionis, generalis impleta cognoscitur repulsio Judæorum. Unde & ordinem, quo idem sermo in universo Israeli venerit, latius exponens, ait:

CAPUT II.

Cap. IV. Reg. Egressus namque est Israel obviam Philistiim in prælium, & castrametatus est juxta Lapidem Adjutorij. Porro Philistiim venerunt in Aphec, & instruxerunt aciem contra Israel. Inito autem certamine, terga vertit Israel: et cæsa sunt in illo certamine passim per agros quatuor millia virorum. Et reversus est Israel in castra.

Esse spiritalia prælia beatus Apostolus ostendit, dum sanctæ Ecclesiæ castra ad victoriam cohortatur, dicens: *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes, & potestates, & contra spiritalis nequitiæ in caelestibus.*

Ibidem. De quibus profectò præliis etiam consequendæ victoriæ consilium præbens, ait: *Et scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignis extinguere, & galeam salutis assumere, & gladium spiritus, quod est verbum Dei.* Hinc Petrus exhortans, dicit:

1. Pet. 5. Solliciti estote, & vigilate in orationibus: quia adversarius vester diabolus circuit, sicut ignis, quem devoret: cui resistite fortes in fide. Dum ergo Israelitis prælia per litteram referuntur, interna & spiritalia designantur. Philistiim namque cadentes poculo interpretantur: quo nimirum nomine reprobi Angeli exprimentur; quia per abundantiorum potum superbæ, statum perdidit æternæ vitæ. Eis quippe velut poculo cadere fuit, potum superbæ sine omni mora retractionis assumptæ. Nam quod

A potatur, facillè sumitur. De quorum profectò cadentium principe velut de potante Dominus dicit: *Quia in veritate non stetit.* Velut enim potu corruit, qui superbæ suæ velocitate ebrius, in ea, qua fuerat conditus, veritate, nec ad momentum stetit.

Sed valde quærendum est, quomodo Israel secundum carnem egredi in prælium contra istos cadentes poculo intelligatur. Nemo enim pugnat cum eo, qui sibi subjicitur. Judaicus ergo populus, qui malignis spiritibus per infidelitatem subiectus, contra eos in prælium quomodo egredi dicitur? Pugnare tamen asseritur non veritate fortitudinis, sed fallaciæ æstimationis. Veritate quippe fortitudinis à malignis spiritibus victus est, sed tamen dum patrum veterum traditiones servat, cum malignis spiritibus se certamen habere existimat. Unde & sub captivitate suæ vinculis tantò strictius ligatur, quanto ipsa libertatis, quam non habet, fiducia ab eorum sibi calliditate suggeritur. Versuti namque adversarij occultis suggestionibus ei fallæ libertatis fortitudinem prædicant, ut eam, qua premitur, caliginem non attendat: & eò securius jam cum deceptum possideant, quò ab eis, quibus tenetur, infidelitatis vinculis solvi, in Redemptorem nostrum credendo non curat. Et notandum, quia de repulso populo dicitur: *[Egressus est Israel.]* Tunc rectè exit, cum sacre fidei monumenta dereliquit. Unde & de iis, qui à Scripturæ sanctæ mysteriis errando deviaverant, Ioannes dicit: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis.* Exire igitur Israeli secundum carnem est, rectæ fidei terminos errando præterire. Sed quia alium Christum expectare non desinunt, juxta Adjutorij lapidem castra ponunt. Meritò igitur terga vertisse Israel dicitur, quia & egressus fuisse perhibetur. Nam si intus maneret, vinci nequaquam potuisset, quia si se intra munitiones servaret fidei, armatos spiritus debellaret erroris. Et quia fraude superatur, Philistiim in Aphec aciem instruxisse perhibetur. Malignis namque spiritibus aciem instruere, est incantis Judæorum cordibus argumenta deceptionis ordinare. Sed inito certamine, terga vertit Israel: quia dum mori metuit, malignis spiritibus non resistit. Ideo quippe pugnæ profugi terga hostibus vertunt, ne resistentes moriantur. Quia verò, si in Redemptorem Iudæi credant, mori trepidant, idcirco non resistunt, ut vivant, quia in Redemptorem non credunt, ut in veteri circumcissione salventur. Resisterent quippe malignis spiritibus, si arma suæ fortitudinis, in Redemptoris nostri fide tenuissent. Sed ideo, ne moriantur, fugiunt, & ideo quia fugiunt, moriuntur. Hostis namque insequens eò facilius fugientem interficit, quò is, qui fugiendo percutitur, imminentis victoris sui gladio non resistit. Unde & in eodem certamine quatuor Iudæorum millia cæsa memorantur. Quæ enim sunt hæc quatuor millia, nisi qui recipere quatuor Evangeliorum veritatem noluerunt? Quare & in agris mori perhibentur, quia in errorum suorum latitudine immorantur. Et quia erroris sui latibula adhuc nequaquam derelinquunt, Israel in castra reversus asseritur. Nam, ut jam dixi, cum malignis spiritibus adhuc habere certamen se æstimat, cum eorum voluntati potius obediat, quàm repugnet. Quia verò etiam in bona significatione poculum accipitur, cadentes poculo, intelligi sanctæ Ecclesiæ prædicatores possunt. De quo nimirum poculo Prophetæ gloriatur, dicens: *Impinguasti in oleo caput meum, & poculum meum inebrians, quam præclarum est.* Poculum namque inebrians, abundans est gratia Spiritus sancti: quæ aptè poculum dicitur, quia ejus plenitudine electorum corda in momento inebriantur. Unde & de primis sanctæ Ecclesiæ pastoribus dicitur: *Factus est repente de calce*

Joan. 8. b.

1. Jo. 2. e.

Psal. 22.

Act. 2. a.

sonus, tanquam adveniens spiritus vehemens, & replevit totam domum, ubi erant sedentes. Quo nimirum poculo prædicatores cadunt: quia dum sancti Spiritus gratiam abundanter excipiunt, statum vitæ carnalis ex toto derelinquunt. Quotidie namque per hoc poculum, velut nimie potantes cadunt, quia etsi eos aliquando carnales motus ad perpetrandas culpas erigunt, virtute tamen potati spiritus in statu peccati non inveniuntur. Cum quibus profecto, quia Judaicus populus certamen habet fidei contra Philisthaos istos, carnalis Israel quotidie egreditur ad campum belli. Possunt autem Philisthinorum appellatione idcirco sanctæ Ecclesiæ prædicatores intelligi: quia de errore gentilium ad gratiam fidei per Dei misericordiam sunt perducti. Cum quibus nimirum Israel prælians terga vertit, quia loquenti per ora prædicatorum spiritui non resistit. In prælium namque Israel contra Philisthim exierat, cum prædicanti Stephano Judæi obstitissent, & de fidei nostræ ratione disputarent. Sed prælians terga vertit, quia resistere disputando non potuit. Nam de terga vertentibus in Apostolorum actibus dicitur: *Non poterant resistere sapientia & spiritui, qui loquebantur.* Cædi autem Israelitis est, ab infidelitatis vita separari. Bene quoque in agris mori perhibentur: agri enim certaminis sunt sacri eloquij vitentes intellectus. In agris igitur caesa pugnantium Israelitarum millia assignantur: quia, qui sanctorum prædicatorum ministerio de Judæa conversi sunt, in Redemptorem humani generis per sanctarum Scripturarum documenta crediderunt. Quatuor verò millia caesorum fuisse memorantur: quia eandem sacri eloquij auctoritatem de Lege, Prophetis, Psalmis, atque de Evangelio voverunt. Sed & caesis aliis, alij in castra revertuntur: quia de Judæa nonnulli prædicatorum ministerio ad cognitionem Redemptoris perducti sunt, sed ejusdem gentis plenitudo sanctæ Ecclesiæ assertionibus tantò audacius adversatur, quantò in infidelitatis suæ tenebris profundius ejecta, ad veritatis lumen non ducitur. In castra quippe ei reverti est, adversari non desistere. Et quia eos, qui crediderant, velut stultos, & nulla sufficienti ratione superatos arguunt, sequitur:

Dixeruntque majores natu Israel: Quare percussit nos hodie Dominus coram Philisthim?

Quare enim hoc loco non est inquisitionis interrogatio, sed querela admirationis. Sub admiratione ergo de percussione interrogant: quia ad eam rationem, qua religionis suæ homines fidem Redemptoris excepisse conspexerant, pertingere non valebant. Et notandum, quia qui admiranter interrogant, majores natu de Israel fuisse memorantur: quia profecto superbi quique in sua sapientia gloriantes, ad divinorum mysteriorum cognitionem pertingere nequaquam potuerunt. Unde & in Evangelio Dominus ad Patrem loquitur, dicens: *Constitui te tibi Pater rex caeli & terra, quia abscondisti hæc à prudentibus & sapientibus, & revelasti ea parvulis.* Qui profecto se percussos fuisse conqueruntur: quia dum per eos, qui crediderunt, veterem legis consuetudinem solvi conspicerent, quædam percussione vulnera incomprehensibili judicio Dei inflata sibi arbitrati sunt, quæ communi dolore declamarent. Sed qui cecidisse alios conqueruntur, quo se consilio ad resistendum præparent, subdunt:

Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in medio nostri, & salvet nos de manu inimicorum nostrorum.

Et de effectu ejusdem consilij protinus subinfertur.

S. Greg. Tom. III.

A Misit ergo populus in Silo, & tulit inde arcam fœderis Domini exercituum sedentis super Cherubim.

Hoc est certè consilium, hoc opus Israelitis contra certamen cadentium poculo, sed profecto consilium, & opus inauditum: quia non est Israelis secundum spiritum, sed Israelis secundum carnem: videlicet non Deum videre videntis, sed Deum, quem despicit, se videre arbitrantis. Quid est enim ad Silo mittere, nisi ad legem Moyfi recurrere, cui à Domino dicitur: *Veni mittam te ad Pharaonem?* Quid est afferre arcam Domini, nisi veteris legis sacramenta, ad reprobendam novæ fidei veritatem recolendo adducere? Et quia eandem legis scientiam suorum neminem ignorare patiuntur, in medium eorum arca adduci præcipitur. Quid est item, quòd dicant: *[Et salvet nos de manu inimicorum nostrorum:]* nisi quia dum pertinaciter defendunt vetera, repellunt nova, & hoc habent in fiducia salutis, si ad veræ fidei rationem bonorum prædicatorum studio trahi non possunt? Quia igitur veritatem divinæ cognitionis per veterem legem habere se jactant, eandem arcam, quam ad salvationem suam deferri præcipiunt, Domini exercituum esse confirmant. Et quia incomparabili scientia ejusdem legis se polleere arbitrantur, dum arca deferri dicitur, Domini exercituum sedentis super Cherubim esse perhibetur.

Cumque arca venisset, omnis Israel grandi clamore vociferatus est.

Quia profecto de eo, quòd carnaliter scientiam legis accipiunt, in sanctæ Ecclesiæ exprobratione garrunt, sine ostensione rationis. Qui enim clamasse, & nihil dicuntur dixisse, hoc profecto exprimunt, quod agunt: quia dum loqui spiritualia carnaliter satagunt, clamorem quidem in garrulitate habent, sed rationem veritatis non habent. Voce quidem multa dicunt, sed sine ratione loquentes, sanctæ Ecclesiæ electis in nullo obsunt, & in semetipsa synagoga loquens, inani devotione concutitur, quia ejus verbis sancta Ecclesia non movetur. Unde aptè nimis terra tantum sonuisse relata est. Terra quippe Judæa nunc dicitur, non quia Deo fructificet, sed propter carnalitatem; quia nimirum, dum Redemptoris fidem recipere noluit, caelestem conversationem penitus amisit. Sed dum vociferatione sua concutitur, ea existimatione, qua semetipsam considerat, esse se terribilem sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus exultat.

Et audierunt Philisthim vocem clamoris, dixeruntque: Quanam est hæc vociferatio in castris Hebræorum?

Terræ quippe sonitum, & castrorum vociferationem Philisthim audiunt: quia ij, qui in sancta Ecclesia poculo sancti Spiritus relecti sunt, Judææ quidem & garrulitatem, & vanam perfidiam devotionem cognoscunt. Et quia eorum astimationem in contemptu derisionis habent, subditur:

Et cognoverunt, quòd arca Domini venisset in castra, timueruntque Philisthim dicentes: Venit Deus in castra: et ingemuerunt.

Arca in castra Hebræorum venisse, & cadentes poculo timuisse, atque ingemuisse per ironiam dicitur: quia ad conflictum sanctæ Ecclesiæ, sacramenta legis veteris à synagoga carnalibus defensoribus carnaliter exponuntur. De eo namque disputant, quòd si secundum Dei spiritum sape-

H ij

rent, hostibus suis, si quos haberent, in veritate terribiles esse potuissent. Dum ergo pertinuisse & ingemuisse cadentes poculo dicuntur, non passiones mentium in sanctis prædicatoribus Scriptura ostendit, sed subannationem Judaicæ disputationis; quæ tantò contemptibilior, & risu dignior noscitur, tantò ad spiritalem conversationem Judaicus populus legem à Domino spiritalem accepit, & hoc, quod spiritu donante acceperat, in spiritu non attendit. Quare & ejusdem Judaicæ derisionis verba addentes dicunt:

Va nobis, non fuit tanta exultatio heri, et nudius tertius.

Et quia abundantius deridendi sunt, subdentes dicunt:

Quis nos liberabit de manu deorum istorum sublimium?

Et notandum, quia deorum appellatione deridentur, qui à fide veterum patrum recedentes, se in veritate fidei existere, atque in filiorum Dei numero confidunt. In se quidem illa divina laudationis præconia prolata asserunt, quæ per Prophetam Dominus pronunciat, dicens: *Ego dixi, dii estis, & filij excelsi omnes.* Si itaque mendaci existimatione omnes Israelitæ secundum carnem nuncupativè dii sunt, sublimes dii ejusdem Judaicæ existimationis mendacio sunt sapientes Judæorum. Et quia periti synagogæ ad sanctæ Ecclesiæ conflictum veniunt, ipsi sanctorum prædicatorum voce deridentur, qui de ea, quam non habent, doctrinæ virtute gloriantur. Et quia de antiqua patrum veterum conversatione superbiunt, verba subannationum supponuntur.

Hi sunt dii, qui percusserunt Aegyptum omni plaga in deserto.

Ipsi namque essent, si nobilitatem, quam trahunt ex carnis origine, rectæ fidei virtutibus illustrarent. Nunc autem quia per carnis propaginem eorum sunt filij, quorum virtutes non habent, de amissa earumdem virtutum successione, per contraria verba deridentur: [*Hi sunt, inquit, dii.*] Quasi aperta derisione Judæorum sapientes, doctorum nostrorum ordo reprobet, dicens: Carne quidem magnorum virorum se filios esse gloriantur, sed eorum, de quorum generatione superbiunt, nobilitatem fidei non consequuntur. Ipsi ergo sunt dii subsecutione generis, sed quia ipsi non sunt imitatione virtutis, cum ipsi esse dicuntur, qui virtute claruerunt, deridentur potius, quam laudantur. Et quia eorum assertiones sanctæ Ecclesiæ doctores pro nihilo ducunt, sequitur:

Confortamini, et estote viri Philisthim, ne serviatis Hebrais, sicut ipsi servierunt nobis.

Contra Judæorum quippe vanas assertiones, sanctæ Ecclesiæ doctores eò nihil fortius noviter præparant, quò quidquid à Judæis de Redemptoris contemptu falsò asseritur, pro nullo pensant. Contra eorum quippe confessionem confortarentur, & quasi virili fortitudine decertarent, si velut à sapientioribus, & rationabiliter disputantibus assertionis suæ munimenta infringi timuissent. Quasi enim dicat: Contra eorum objectiones eò robusta & acuta aliqua nobis exquirenda non sunt, quò ipsi nequaquam subtilia & timenda, sed debilia & contemnenda objiciunt. Sed, ut dixi, prædicatores sanctæ Ecclesiæ etsi contra Judæorum vaniloquia noviter nulla præparant, plana tamen, & humi-

li veræ fidei nostræ ratione, quocumque modo defensorum synagogæ impetum debellant. Unde & subdit:

Pugnavit ergo Philisthim, et aversus est Israel, unusquisque in tabernaculum suum, et facta est plaga magna nimis, et arca Dei capta est. Duo quoque filij Heli mortui sunt, Ophni et Phinees.

Philisthim, id est, poculo cadentes pugnant, cum doctores sanctæ Ecclesiæ cum catholicæ fidei vexillo Judæis impugnantibus obviant: Israel autem avertitur, quia in omni disputatione, Judæorum verus superatur. Averti enim ei est, ex pari virtute, adversari non posse. Qui autem præliando avertitur, in prælio quidem est, sed fugiens, etsi virtute deficiens, nocendi tamen desiderium non amittens. Sic namque est omnis repulsus Israel. Fugit quippe, quia doctoribus sanctæ Ecclesiæ respondere non sufficit, sed fugiens vellet resistere, quia victus & confusus cuperet sibi suppetere, unde veritate, qua vincitur, refragari potuisset. Bene itaque cum aversus Israel dicitur, cautè subjunctum est: [*Unusquisque in tabernaculum suum.*] Tabernaculum quippe uniuscujusque Israelitæ, est cor perfidiae conclusionem circumseptum. Quia igitur victi à sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus, erroris sui latibula repetunt, singuli fugientes de prælio, in suum tabernaculum revertuntur. Et quia hoc totum de adimplerione verbi Samuelis, videlicet de Ecclesiæ primitivæ comminatione dicitur, plaga magna nimis facta fuisse perhibetur: quæ profectò plaga, pro lectoris arbitrio, & secundum spiritalem percussione, & secundum materiale accipi convenienter potest. Nam de spiritali eorum plaga, ad discipulos in prædicatione destinatos Dominus dicit:

Quicumque non receperint vos, exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis: tolerabilius erit terra Sodomorum, & Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati. Hinc iterum dicit: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.* Secundum materiale quoque percussione plagam magnam insinuat, cum ad Hierusalem loquitur, dicens: *Veniet dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te undique, & filios tuos, & ad terram prosternent te, & non relinquetur in te lapis super lapidem.* Hinc compatiens sibi atque lugentibus mulieribus, ad passionis suæ dignationem profisciscens loquitur, dicens: *Filie Hierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flere, & super filios vestros: quoniam ecce veniet in te dies, in quibus dicent: Beata steriles, & ventres: qui non genuerunt, & ubera, quæ non lactaverunt, tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos: & collibus: Operite nos. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Quibus profectò verbis ea, quæ Judæorum populo à Romanis principibus Vespasiano, & Tito illata est, & mors, & captivitas designatur. Tunc quippe plaga magna facta fuit, quando cum internecone populi Judæorum civitas & capta extitit & everta; quando pro ultione divini sanguinis, & hostili gladio populus corruit, & qui evadere ferrum potuit, penam sustinuit æternæ captivitatis. Quæ profectò plagæ immensitas, averso jam Israeli perhibetur: quia Judaicus populus antè fuit à sanctæ Ecclesiæ doctoribus & victus, & reprobatus, quam à Romano exercitu expugnatus, peremptus, & in captivitatem ductus. Nam inde expugnari, occidi, & in captivitatem duci temporaliter potuit; quia æternæ libertatis securitatem oblatam sibi à sanctæ Ecclesiæ doctoribus non recepit. Sed & eadem plaga in Israellem vere-*

Mar. 101

de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus

vestris. Amen dico vobis: tolerabilius erit terra Sodomorum, & Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati.

Hinc iterum dicit: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.

Secundum materiale quoque percussione plagam magnam insinuat, cum ad Hierusalem loquitur, dicens: Veniet dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te undique, & filios tuos, & ad terram prosternent te, & non relinquetur in te lapis super lapidem.

Hinc compatiens sibi atque lugentibus mulieribus, ad passionis suæ dignationem profisciscens loquitur, dicens: Filie Hierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flere, & super filios vestros: quoniam ecce veniet in te dies, in quibus dicent: Beata steriles, & ventres: qui non genuerunt, & ubera, quæ non lactaverunt, tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos: & collibus: Operite nos. Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Quibus profectò verbis ea, quæ Judæorum populo à Romanis principibus Vespasiano, & Tito illata est, & mors, & captivitas designatur. Tunc quippe plaga magna facta fuit, quando cum internecone populi Judæorum civitas & capta extitit & everta; quando pro ultione divini sanguinis, & hostili gladio populus corruit, & qui evadere ferrum potuit, penam sustinuit æternæ captivitatis. Quæ profectò plagæ immensitas, averso jam Israeli perhibetur: quia Judaicus populus antè fuit à sanctæ Ecclesiæ doctoribus & victus, & reprobatus, quam à Romano exercitu expugnatus, peremptus, & in captivitatem ductus. Nam inde expugnari, occidi, & in captivitatem duci temporaliter potuit; quia æternæ libertatis securitatem oblatam sibi à sanctæ Ecclesiæ doctoribus non recepit. Sed & eadem plaga in Israellem vere-

Luc. 198

Luc. 23:

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

Luc. 198

tur: quia nisi prius de acie fugisset, venire de praelio nequaquam potuisset. Nos autem, qui secundum spiritum spiritalia, etiam in rebus Judaeorum carnaliter gestis, inquirimus, illum virum, quem loquentem paulo superius introduximus, attendamus. Nā auditum est ab Ecclesia, quia is, qui quondā persequebatur, evangelizaret: sicut scriptum de eo jam evangelizante est: *Cum autem venisset Hierusalem, tentabat se jungere discipulis, & omnes timebant eum, non credentes, quia esset discipulus.* Hinc item ad Ananiam discipulum Dominus Damasci apprensus, ait: *Surgens vade in vicum, qui vocatur Rectus: & quare in domo Iudae Saulum nomine Tarsensem, & impone sibi manum, ut visum recipiat.* Qui nimirum confestim Domino respondit, dicens: *Domine audivi à multis, quanta mala sanctis tuis fecerit in Hierusalem, & potestatem habet à principibus sacerdotum, aligandi omnes, qui invocant nomen tuum.* Cū ergo illum Judæis prædicabat, quem impugnare minis solebat & cædibus, nimirum de praelio veniebat. Sed dum ei prædicanti, discipuli omnes se jungere timerent, de acie eum fugisse dubitabant. De praelio quippe veniebat, cū à vocante Domino in terram prostrato dictum fuerat: *Surge, & ingredere civitatem, & discetur tibi, quid se oporteat facere.* Sed fugisse eum de acie, Anania non credidit, qui ea mala, quæ sanctis in Hierusalem fecerat, & potestatem, quam acceperat, Domino præcipienti intimavit. Ut ergo eum venisse de praelio, & fugisse de acie veraciter demonstraret, eidem Ananiæ Dominus præcipit, dicens: *Vade, quia vas electionis est mihi iste, ut portes nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israel.* Et notandum, quia eo die, quo hæc nunciabat, se venisse de praelio, & fugisse de acie assererat. In die quippe fugiunt: quia attestante Veritate: *Qui*

Joan. 12. in tenebris est, nescit quò vadat. Hinc etiam scriptum est: *Qui dormiunt, in nocte dormiunt: & qui ebrii sunt, in nocte ebrii sunt.* Et quia in exemplo beati Apostoli Pauli, virum de acie fugientem videre cœpimus, hoc, quòd in die fugiat, attendamus. Nam nox erat, quando aciem contra sanctam Ecclesiam construebat, quando acceptis epistolis à principibus sacerdotum ad Damascum, minarum & cædis spirans in discipulos, festinabat. Sed, qui in nocte bellum paravit, in die fugit: quia in itinere lux de caelo eum subito circumfulsit, in terramque prostravit, ineffabili pavore terruit, ut tenebras immensi erroris agnosceret, & pro ea, quam expugnabat nocte Ecclesia, in diei lumine dimicaret. In die igitur fugit, quem ut perfidiæ noctem desereret, de caelo ostensa Redemptoris claritas circumfulsit. Quid est ergo quòd eo die se fatetur venire de praelio, quo de acie fugerit, nisi quia rectæ prædicationis intentio designatur? Quidam namque eo die de acie fugiunt, sed alio veniunt de praelio: quia errores pristinos, amore æternæ vitæ derelinquunt: sed cū ad prædicationis ministerium assumuntur, de sua prædicationis facundia, temporales retributiones appetunt. Alio igitur die, quàm eo, quo fugerant, veniunt: quia nimirum recti sunt conversatione, sed prædicationis intentione perverfi. Sancti ergo prædicatores, qui per Redemptoris nostri gratiam de circumfusione crediderunt, non alio die, sed eo, quo de acie fugerant, de praelio venerunt: quia profectò utrumque donum in superni amoris splendore consecuti sunt, veritatem scilicet conversationis, cum prædicatione verbi. Et quia Judaicum magisterium, etsi non intentione cognoscendæ veritatis, curiositatis tamen sollicitudine sanctorum prædicatorum assertiones audire voluit, sequitur:

Cui ille ait: Quid actum est, fili mi?

Sub unius quippe descriptione, omnibus loquitur, quia gentis suæ homines vidit, quos aliquando doctrina legis instruxit. Vel fortasse filium vocavit,

A non affectu amoris, sed adulatione calliditatis: ut eò hunc facilius per deceptionem caperet, quòd se eum paterno affectu diligere demonstraret. Eum itaque filium vocat, à quo quid actum fuerit, scire appetit: ut profectò ille pro impenso honore adulationis, seriem perverteret veritatis. Honor igitur appellationis non ad amorem refertur, sed ad calliditatem. Sed qui prælatæ laudis favorem respuit, constanter vera patefecit. Unde & subditur:

Respondens autem qui nunciabat: Fugit, inquit, Israel coram Philisthym, et ruina magna facta est in populo. Insuper et duo filij tui mortui sunt, Ophni, et Phinees.

B Hoc namque vir fugiens nunciavit, quòd experientiã didicit. Quid est igitur, quòd fugisse Israellem asserit, nisi quia constanter affirmat, quòd dum Judaicas populus legis sensum carnaliter retinet, spiritalibus sanctæ Ecclesiæ doctoribus resistere disputando non potest? Et quid est, quòd magnam ruinam factam fuisse in populo prædicat, nisi quia omnes, qui de Judaico populo verbum fidei repulerunt, æterna morte perisse confirmat? Et quid est, quòd duo Heli filij mortui referuntur, nisi quia uterque ordo veteris sacerdotij defecisse asseritur? Et quid est, quòd arcam Dei captam fuisse dicit, nisi quia cognitionem divinorum sacramentorum à Judæis ablatam, atque à gentibus fideliter apprehensam asserit: quia à gentibus jam, Dei gratia vocante, fidelibus divina mysteria cognoscuntur. Sequitur:

Cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit Heli de sella retrorsum juxta ostium, et fractis cervicibus, mortuus est.

Quid est, quòd Heli auditâ Israelis fugâ, relatâ sibi ruinâ populi, intimata filiorum morte, de sella nequaquam cadit: cognita autem arcæ captione, & de sella cadit, & vitam perdit? Sed quia in Heli sapientes Judaeorum, & legisperitos designari diximus, auditâ Israelis fuga, de sella non cecidit: quia quòd simplices synagogæ filij à sanctæ Ecclesiæ doctoribus in prædicatione superentur, pro parvo ducit. Non cadit relatâ sibi ruinâ populi: quia dum perire audit eos, qui in Judaismo moriuntur, nequaquam expavescit. Intimata filiorum morte non cadit: quia & objecta sibi sacerdotij utriusque cessatione, superbere non desinit. Illata autem sibi arcæ captione cadit: quia dum sacramenta scripturæ suæ profundè & spiritualiter sciri à sanctæ Ecclesiæ prædicatoribus & fidelibus videt, de ea, quam carnaliter tantum intelligit, sacri eloquij eruditione superbere non audet. De sella igitur cadit: quia spiritali cognito, superbere de carnali magisterio non præsumit. Sed quia vera prædicari sublimiter audit, & nequaquam credit, dum confunditur, & non salvatur, cadit & moritur. Cadit quippe de sella, quia extolli desinit de doctrina. Sed cadens moritur, quia si ratione vincitur, ejusdem tamen rationis iudicio, pervenire ad æterna gaudia non meretur. Qua in re notandum est, quia qui cadens moritur, juxta ostium cadit. Quid est enim quòd cadit juxta ostium, nisi quia dum cæcus errat, impingit in Redemptorem? Qui nimirum de semetipso asserit, dicens: *Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem vero ceciderit, conteret eum.* Ipse quoque de semetipso ait: *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur, & egredietur, & regredietur, & pascha inveniet.* Juxta ostium ergo mortuus est Heli, quia synagogæ magisterium idecirco perit, quia in Redemptorem offendit. Ibi enim cecidit, ubi deliquit. Qui etiam cadens, cervicibus fregit. In cervice tumor temporalis potentie designatur. Fracta ergo cervice moritur, qui perfidiæ magnitudine amissa, regni potentia condemnatur. Potest quoque per ostium, sa-

ad. 9. b

ibid.

Joan. 12.

f

1. Th. 5. b

ad. 9. a

Mat. 21

Joan. 10.

Mor. 6. c.

2. Cor. 11.

Ezech. 15.

20.

cræ Scripturæ littera designari. Nam velut per ostium ad æterni templi atria ducimur, dum per sacri eloquij litteram, ad allegoricam & spirituales intelligentiam sublevamur. Intus quoque rex cernitur: quia promissus Redemptor humani generis, in spiritali sacra Scripturæ intelligentia invenitur. Heli ergo juxta ostium mortuus cecidit: quia profectò synagoga magisterium idcirco interiit, quia per spiritalem scripturam eum, qui in spiritu promissus fuerat Redemptorem humani generis, non spiritaliter sed carnaliter quæsit. Juxta ostium namque mortuus est: quia de eo interiit, quoddam spiritalem Redemptoris promissionem, non secundum intelligentiam spiritalem, sed secundum simplicem locutionem historię intellexit. Et quia per doctrinæ suæ studium, multo tempore Judææ, non amore bona operanti, sed timore à malo declinanti, præfuit, sequitur:

Senex enim erat, & grandævus: & ipse judicavit Israel quadraginta annis.

Senex etenim fuit, & grandævus diuturnitate temporum. Quadraginta verò annis præfuit, per timorem legalium mandatorum. Quadragenarius quippe numerus ad peccatores pertinet. Unde & Quadragesimæ tempus in sancta Ecclesia eodem dierum numero consecratum est, ut videlicet ea, quæ committimus, peccata tergere pœnitendo studeamus. Quadragenarius quippe numerus ex denario & quaternario consummatur. Et quia peccando, decalogum divinæ legis transgredimur, ipsam verò peccandi facultatem ex ea, qua consistimus, quatuor elementorum compactione contrahimus, sub numero quadragenario, quamdiu in peccato existimus, continemur. Heli ergo quadraginta annis Israellem judicavit; quia synagoga magisterium, & austeram legis disciplinam ad timorem subiectæ plebis exhibuit: ut materiam humane conditionis per concupiscentiam fragilem, in statu justitiæ per timorem retineret. Sed jam mortuus est Heli, jam fractis cervicibus juxta ostium jacet, sed tamen prævæ doctrinæ ejus virus in semine remanet. Jam quippe, qui non credit de Judæorum sapientibus, judicatus est: sed quia in ejus instructione pravitatis semina mentes concipiunt, qui ejus doctrinam filij nascuntur, perfidiæ ejus vafaniam non relinquunt. Quare & subditur:

Nurus autem ejus uxor Phinees prægnans erat, vicinaque partui, qua, audito nuncio, quia capta esset arca, & mortuus socer suus, & vir suus, incurvavit se, et peperit. Irruerunt enim in eam dolores subiti. In ipso autem momento mortis ejus dixerunt ei, quia stabant juxta eam: Ne timeas, quia filium peperisti. Qua non respondit, neque animadvertit.

Quæ autem fuit nurus Heli, nisi plebs Judæorum, reprobis sacerdotibus subiecta? Quæ quia per eorum prædicationem semina perfidiæ in mente susceperat, prægnans erat. Et quia conceptam malitiam ipsa quoque cogitabat effundere, non solum prægnans fuisse dicitur, sed etiam partui vicina. Quid est autem, quoddam audita aræ captione, & soceri atque viri sui morte, peperisse dicitur, nisi quia Judæicæ plebis residuum, dum spiritalia sacramenta scripturarum ad gentium eruditionem transisse cognoscit, dum sapientes synagoga cum utroque sacerdotio interiisse jam conspicit, ea, quæ concepit, hæresis suæ semina, loquendo effundere non desistit? Parere autem ei, est conceptam pravitatem loquendo aliis aperire. Et quia reprobam prædicat, dum parere asseritur, incurvata memoratur. Velut enim non se curvantes pariant, qui cælestia loquuntur:

A quia in itatu fidei auditorum suorum corda ad studium erigunt bonæ operationis. Quæ igitur prava asserit, incurvata parit: quia profectò hoc sibi loquendo agit, ut quò attentius loquitur, in damnationis suæ barathro profundius deponatur. Rectè igitur dum ad partum incurvatur, mori dicitur. Pariens namque moritur, quia in blasphemie suæ merito condemnatur. Et quia mortis suæ tormenta non prævidet, subiti dolores in eam irruere dicuntur. Subiti namque dolores sunt, repentinæ afflictiones mortis, sine prævisione venientis. Subitò enim dolores irruunt, cum Judæicæ plebi suppliciorum perennium retributiones obviant: quæ nunc in contemptu veritatis posita, non formidat. Quia enim pro paternarum traditionum observatione, ad æternam vitam moriendo se transire æstimat, in subitos dolores tunc corrumpit, cum sustinere tormenta inchoat, quæ non speravit. Et notandum, quia de moriente dicitur: [Irruerunt in eam dolores subiti:] quia videlicet dum per carnis molestias ad exitum vitæ cogitur, tunc flagella dolorum irruere in eam temporaliter incipiunt: quibus ejus impietas æternam vindictam puniatur; & quia vicino exitu reproba Judæorum mentes se alterutrum ad perfidiam cohortantur. In ipso autem momento mortis ejus, dixerunt ei, quæ stabant juxta eam: [Ne timeas, quia filium peperisti.] Filium quippe peperit: quia durum in nequitia, & insuperabilem populum erudit. Quæ autem mulieres juxta stant, nisi mentes æquali ordine impietatis astricte? Stant quippe non veritate & rectitudine fidei, sed præsumptione & jactantia religionis. Idcirco eam, ne timeat, cohortantur, quia filium peperit: ut videlicet tantò securius in veteri traditione mori non timeat, quantò illos etiam in ea obduratos & inconvertibiles aspicit, quos suo magisterio eruditos cognoscit. Sed dum in se abundantiùs dolore compellitur, pro nihilo ducit, quidquid alij sua eruditione profecerunt, unde & subditur: [Quæ non respondit, neque animadvertit.] Nam dum æterni doloris experiri amaritudinem inchoat, hoc, quod temporaliter aliis præfuit, non delectat. Vel certè idcirco de nato puero non lætatur: quia is, qui gignitur sua institutione, in captivitate conspicitur. Unde & subditur:

Et vocavit puerum Hichaboth, dicens: Translata est gloria Domini, quia capta est arca Dei.

Arca quidem capitur: quia jam, auctore Deo, à veris fidelibus, sanctæ Scripturæ sacramenta, veræ intelligentiæ capacitate retinentur. Et gloria Israel translata est: quia postquam à vera religione cecidit, redolere per bonæ famæ opinionem cessavit. Bene autem non perire Israel gloria dicitur, sed transferri: quia religionis fama, quam perdidit, ad gentilitatem transivit. Translata quippe est gloria: quia in sancta Ecclesia verè religionis fragrantia redolet, quæ in fide Redemptoris posita, pro æterni splendoris certitudine, quam expectat, domum sancti Spiritus pignus tenet. Idcirco de nato filio lætari refugit: quia profectò dum ad gentes transisse præteritam gloriam conspicit, ad captivitatem se parere ingemiscent. A translatione etiam gloriæ filium nominat: quia profectò impietatem, in qua permanet, quasi prælato nomine perpetuò repræsentat. Potest autem per hoc, quoddam à matre ei nomen imponitur, apertè intelligi quod videmus. Ex ea enim nomen suscepit, à qua ei meritum impietatis venit. Sequitur:

CAPUT III.

Philistiim autem tulerunt arcam, et asportaverunt à lapide Adjutorij in Azotum. Tulerunt Philistiim arcam Dei, et intulerunt eam in templum Dagor, et surrexerunt.

runt Azotij altera die, et invenerunt Dagon A
jacentem ante arcam, pronum in terra.

Quid est, quod arca à lapide Adjutorij asportatur, nisi, quia præcones veritatis ab eo, quem Judæi falsa opinione expectant, Christo mysteria scripturarum auferunt? Dum enim ad veri Redemptoris cognitionem, sanctæ Scripturæ testimonia convertunt, ab eo nimirum, in quem sui auxilij spem Judæi posuerant, arcam tollunt. Et quia gentibus fidei mysteria creduntur, arca Dei in Azotum perducitur. Quæ profectò arca in templum infertur. Quid ergo fuit templum Dagon, nisi unaquæque anima infidelis, quondam idololatriæ superstitione polluta? Quid simulacrum Dagon, nisi totius idololatriæ superstitionem designat? Quid igitur erat aliud, mysteria fidei cordibus gentium intimare, quam arcam Dei in templum Dagon inferri? Velut enim juxta Dagon statuebatur arca, dum prædicatores sanctæ Ecclesiæ gentiles admonerent, ut ad probandam fidei veritatem & prædicationem, quam audiebant, & idololatriæ, quam tenebant, errores discuterent. Bene itaque die alia Dagon pronum in terra ante arcam jacentem Azotij repererunt. Unam quippe diem Azotus habuit, in audita prædicatione veritatis, alteram in cognitione fidei. Primo namque die arca Dei juxta Dagon statuitur, quia in audita prædicatione Redemptoris erroris vetusti tenebras deprehendunt. Altera verò die surgentes, pronum in terra ante arcam jacentem Dagon invenerunt: quia & in cognitione veritatis statum idololatriæ perdidit. Unde & bene cum lapsus Dagon asseritur, jacere pronum in terra memoratur. Ante arcam quidem cadit, quia ex mysteriorum divinorum scientia innotescit. Sed pronum in terra jacet, quia, auctore jam Deo, ad aspectum fidelium simulata rationis imaginem non habet. Qui enim pronum in terra jacet, faciem in terra deprimit. Per faciem verò simulacri, simulatio exprimitur rationis. Pronum itaque in terra jacere, est jam vera cognoscens, simulationis suæ fraudibus illudere nequaquam posse. Sed tamen, ut certius gentiles vera cognoscerent, eandem fidei nostræ auditam rationem, & superstitioni suæ vetustam consuetudinem magis ac magis discutere conati sunt. Apertè itaque sequitur:

Tulerunt Dagon, et restituerunt eum in locum suum. D

Idest in templo, ubi arca Deiposita fuerat. Quid est ergo Dagon in locum suum restituere, nisi juxta jam cognitam spiritualium sacramentorum veritatem idololatriæ statum subtili consideratione perquirere? Et quia quò subtilius idololatriæ error aspiciatur, veriùs condemnatur, subjunctum est:

Rursusque diluculo surgentes, invenerunt Dagon jacentem super faciem suam coram arca Domini.

Diluculo iterum surgunt: quia ad amorem auditæ bonitatis jam certitudine deliberationis se erigunt. Primus itaque dies probationis est, sequens cognitionis, tertius verò deliberate jam certitudinis, & oblate professionis. Qui profectò dies, quia illuminatis converforum mentibus, in splendore perfectæ & consummatæ fidei illuxit, sequitur:

Caput autem Dagon, et due palmae manuum ejus abscissa erant super limen. Porro Dagon truncus remanserat in loco suo.

Quid enim Dagon, idest, idololatriæ caput, est aliud, nisi ipsum initium omnis iniquitatis diabolus? Et quæ sunt palmæ manuum ejus, nisi univèrsa opera idololatriæ? Caput itaque Dagon amisit: quia per idolorum culturam regnare maligni spiritus in corde

gentilium desinunt. Palmæ etiam manuum ejus abscissa sunt, quia idolis vanis sacrificia nusquam offeruntur. Et quia à cunctis fidelibus ejus deformitas ubique conspicitur, truncus Dagon in loco suo remansisse memoratur. Caput verò & manus abscissa, & super limen posita memorantur: quia profectò quisquis ad veram fidem ingreditur, principia diabolice suasionis repellere, atque univèrsis ejusdem fatana operibus renunciare præcipitur. Posita ergo hæc sunt in limine, ut ab introcuntibus conculcentur: quia verè fidelis esse non poterit, qui & pravis maligni spiritus consiliis adversari, atque iniquis operibus non proponit. Nam qui Dagon caput atterere, & manus vitat, etsi fidelium numero contineri videtur, idololatra quodam modo esse convincitur. In oblectatione etenim daemonum non solum exteriora sacrificia, sed etiam iniqua desideria ab eorum cultoribus offeruntur. Qui ergo in veræ fidei cognitione receptus est, & ab immundis desideriis & pravis operibus non remotus, quia Dagon collidere caput & manus despicit, maligno spiritui, quem in oblatione carimoniarum despicit, per internæ concupiscentiæ, & exterioris vitæ immunditiam, oblationem facit. Quare & subditur:

Propter hoc non calcant sacerdotes Dagon super limen usque in hodiernum diem.

Sacerdotes quippe Dagon se esse infnuant, qui super limen non calcant. Quibus in verbis cautè inspicendum est, quia non dixit, limen, sed super limen, ut caput & manus Dagon calcanda esse doceantur, quæ super limen abscissa esse referuntur. Idcirco autem sacerdotes super limen non calcant, quia abscissas ejus manus, & caput pede contere vitant. Sacerdotes namque Dagon usque in hodiernum diem remanent: quia qui per immunda desideria antiquo hosti sacrificant, adhuc sunt. Qui profectò super templi limen calcare refugiunt: quia nec immundis suggestionibus, nec malis operibus resistunt. Dagon itaque sacerdotes sunt, quia etsi manufactis se idolis non humiliant, concupiscentiarum tamen simulacris per nefaria opera se incurvant. Sequitur:

Aggravata est manus Domini super Azotios.

Manus Domini est virtus divine potestatis. Et quia in Azotios primordia gentilitatis designata sunt, quid est quòd manus Domini super Azotios aggravata perhibetur? Sed manum super Azotum aggravavit, cum gentilium corda virtute suæ potentie ad conversionem movit. Nam dum per internam aspirationem eis vim æternæ mortis innotuit, de perpetratis iniquitatibus, gentium mentes mirabili terrore percussit. Quia ergo dum manus Domini aggravata dicitur, interfici Azotij perhibentur, grævo hæc manus accipitur in multiplicatione converforum. Nam mori gentilibus fuit, ab infidelitate separari. Manu quoque Domini occidi, est eandem veræ fidei cognitionem non ministerio hominum, sed divina virtute promereri. Levis itaque erat manus Domini super Azotum, cum adhuc per paucos ministros fidei pauci errorem deserent gentilitatis. Unde & quasi de aggravatione manus orare verbi ministros Dominus admonet, dicens: *Messis quidem multa est, operarij autem pauci: rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam:* quasi aliter dicat: Qui per paucos ministros, velut levi manu paucos ab infidelitate separat, rogat, ut ministros multiplicet, ut quasi in converforum multitudine manum gravet. Sed & modus interfectionis exponitur: quia quisquis mori hac interfectione dicitur, dum ad purgandum ventrem exiret, in superiori parte natum morderi à muribus perhibetur. Ad litteram una percussio hic ostenditur, sed in typica expositione geminatur. Nam per litteræ significationem,

In d. 16. f.
Machab.
b. 10. g.

Mat. 9. 12

tionem, & gravationem manus Domini, & murium morsus ad eisdem mortis effectum pertinet: quia ad hoc dicitur manus Domini super Azotios aggravari, quod per murium mortus interfici. Quia verò per spiritalem significationem duas mortes agnovimus; unam videlicet, qua peccatores justitiae peccando moriuntur: alteram, qua iusti à peccatis, in quibus vixerant, pœnitendo se erigunt: unam, quæ ad humana corda, diabolo suadente, ingreditur: alteram, quam omnipotentis Dei virtus operatur; necesse est ergo, ut utramque mortem in hoc loco spiritualiter attendamus. Mors quidem, qua peccatores à peccatis pœnitendo resurgunt, designatur, quia dicit: [*Aggravata est super Azotios manus Domini*:] Illa autem mors, qua gentiles se immunditiae, & iniquitatis servos exhibuerunt, designatur, cum morderi à muribus, & interfici dicuntur. Mus quippe immundum est animal, & per legem edi prohibitum. Quid ergo per mures, nisi demonia designantur? Et quid est morderi à muribus, nisi peccati pœnâ lacerati? Sed mordebantur à muribus, cum ad purgandum ventrem egrediebantur. Quid est ergo purgare ventrem, nisi expletione peccati, miseræ famæ factorem proferre? Qui ergo ad purgandum ventrem egreditur, murium mortu perimitur: quia qui peccando ad aliorum notitiam per exemplum pravitatis extenditur, ad æternam quoque mortem gravi dæmonum obligatione retinetur. In secretiori enim parte natium percussis perhibentur: quia peccator quisque ex ea parte vulnus accipit animæ, quam incurvat ad peccati delectationem. Cum ergo manus Domini super Azotum aggravatur, à muribus percussus asseritur: quia prædicantibus æternæ vitæ doctoribus, dum ab infidelitate gentiles conversi sunt, qua peccatorum morte, suasionem dæmonum, obligati essent, cognoverunt. Morderi igitur Azotius post aggravatam manum Domini, est post veræ fidei cognitionem, dæmonibus non subijci, sed quibus se peccati factoribus pœnâ mortis obrutarent, per fidei illuminationem intueri. Quasi enim tunc morsus sunt, quando peccatorum suorum morsus agnoverunt. Sequitur:

Videntes autem viri Azotij huiusmodi plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei apud nos, quoniam dura est manus eius super nos, & super Dagon deum nostrum.

Nam cum cornerent templa destrui, sacrificia cessare, uxores à viris & viros ab uxoribus dividi, à genitoribus filios & patres à filiis separari; quid aliud, quam & super se, & super superstitionem suam, manum Domini duram esse putaverunt? Sed quid deinde factum fuerit, sequitur:

Et mittentes congregaverunt omnes Satrapas Philistinorum, responderuntque Gethai: Circumducatur arca Dei.

Quia Satrapas Philistinorum congregaverunt, dicitur: quare autem congregaverunt, non dicitur? Sed quia respondisse Satrapæ dicuntur, & circumducendæ arcæ consilium tribuisse: quia ad tribuendum pro eadem arca consilium vocati essent, apertè cognoscitur. Qui ergo sunt Satrapæ Philistinorum, nisi electi prædicatores gentilium? Satrapæ quidem principes dicuntur. De quibus profectò principibus per Psalmistam dicitur: *Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham*. Populorum namque appellatione gentes designantur. Qui ergo populorum nomen & principum posuit, nimirum eos, de quibus loquitur Philistinorum Satrapas designavit. Qui certè populorum principes cum Abraham

S. Greg. tom. III.

A Deo convenerunt, quando ad salutem convertendarum gentium, hoc prædicatores sonnerunt verbo, quod omnipotens Deus interno eis aspirabat desiderio. Quasi enim in auditorum gentilium cordibus mira erat convenientia Dei & principum, cum simul & à sanctis prædicatoribus rationem rectæ prædicationis acciperent, atque à Domino fructum bonæ voluntatis. Et quia adversarij esse cognoscuntur, qui dixerant: *non maneat arca Dei apud nos*: quo modo principes mittentes congregant? Sed mittere, & principes congregare, est sanctorum prædicatorum mentes ad prædicationis instantiam provocare: quia illic erat attentius prædicandum, ubi gentilium corda in errore profundius mergebantur. Hinc est quòd egregius doctor nobiliorem de indomitis hostibus se elegisse victoriam gloriatur, dicens: *Ab Hierusalem usque Illyricum per circuitum replevi Evangelium Christi: sic autem hoc prædicavi Evangelium, non ubi de eo annunciatum fuerat, ne super alienum fundamentum edificarem*. Provocati ergo sunt principes non desiderio, sed errore infidelium, cum inde Deo lucrum majus facere arbitrati sunt, unde caligo errorum per flatum superbiae sublimius ferebatur. Quare & sanctæ prædicationis instantia designatur, cum subditur: [*Responderuntque Gethai: Circumducatur arca Dei*.] Illi dicunt: [*Non maneat arca Dei apud nos*:] & isti dicunt: [*Circumducatur*.] Quid est enim arcam Dei circumducere, nisi veræ fidei mysteria publicè prædicare? Manet enim arca apud eos, qui veræ fidei sacramenta, quæ audiunt, per amorem amplectuntur. Qui autem [*Non maneat apud nos arca*,] dicunt, prædicationem fidei à se averri concupiscunt. Satrapæ ergo econtrariò dicunt: [*Circumducatur arca Dei*;] quia illis attentius divina prædicabant, quos ad odium veritatis gravis error accenderat. Et quia per sanctorum prædicatorum ministeria etiam talium magna lucra regnis caelestibus illata sunt, sequitur:

Illis autem circumducentibus eam, fiebat mortis Domini per singulas civitates interfectionis magne nimis, & percutiebat viros uniuscujusque urbis à parvo, usque ad majorem, & computerescebant prominentes extales eorum.

Arca quippe circumducitur, cum mysteria fidei palam, & sine timore prædicantur. Et quia inter initia fidei innumeri convertentur, interfectio magna nimis per civitates singulas facta perhibetur. Item quia non solum simplices, sed sapientes conversi sunt: eadem interfectio à parvo usque ad majorem facta asseritur. Sed per eandem percussorem computerescere extales referuntur. Extales quippe putrescere, est peccati meatus ab effusione consueti factoris penitus interire. Bene namque percussus est, cujus prominentes extales computerescunt: quia nimirum nonnulli sunt, qui post munditiam conversionis, pristina involvuntur sordè flagitij. Horum profectò prominentes extales minimè computerescunt: quia ad consuetum peccatorum fluxum per iniqua opera recurvantur. Hos nimirum ab imperfecta percussione malè sanos ille redarguit, qui ad factores pristinos devolutos insinuat, dicens: *Canis reversus ad vomitum, & sus lota in volutabro luit*. Quasi enim ad computerescendum extales percutiebat ille, qui verbi gladium ingerens, ait: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis eius*. Potest autem per hoc, quod Azotij dicunt: [*Non maneat arca apud nos*,] eorum, qui de eisdem gentibus & verbum fidei audierunt, & ad æternam vitam minimè prædestinati credere noluerunt, pervertitas designari. Circumducere ergo arcam Dei Satrapis fuit, sanctis prædicatoribus ejus

verbum veritatis subtrahere, atque illis, qui digni A erant, mysteria fidei revelare. Circumdacta ergo est arca: quia fidei nostrae sacramenta ab aliorum noticia sublata sunt, atque aliis revelata. Unde & cum circumduceretur, interfectio magna nimis per singulas civitates fieri perhibetur: quia ubicumque verbum ducebant fidei, gratia multiplicabatur conversionis. Et quia ubicumque praedicabant, inter eos, qui credebant, erant, qui praedestinati ad aeternam vitam non erant, sequitur:

Miserunt arcam Dei in Accaron. Cumque venisset arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronita, dicentes: Miserunt ad nos arcam Dei, ut interficiat nos, et populum nostrum. Miserunt ergo et congregaverunt omnes Satrapas Philistinorum: Qui dixerunt: Dimittite arcam Domini in locum suum.

Satrapae, ut diximus, sancti praedicatores intelliguntur, Accaronitae, qui interpretantur steriles, gentiles designant inconvertibiles. Qui nimirum praedicatores dimittendae arcae consilium tribuerunt; ut si salutem suam de divina praedicatione reculerent, fidelibus ad aeternam patriam cum sacramentis fidei tendentibus, non obstitissent. Locus namque arcae, divinatorum videlicet sacramentorum ibi esse cognoscitur, ubi quidquid de omnipotente Deo nunc per scripturarum mysterium dicitur, aperta postmodum nobis cognitione revelatur. Proprium quippe arcae locum cognoverat, qui dicebat: *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem: nunc cognosco ex parte, tunc cognoscam, sicut & cognitus sum.* Consilium itaque Satraparum fuit, ut in locum suum reverti arcam Dei permitterent: ut videlicet, qui de verbi praedicatione nullum fidei fructum ferebant, eam saltem illis dimitterent, qui ex ea fructum sibi in aeternitate praepararent. Bene igitur, qui remittendae arcae consilium accipiunt, Accaronitae nominantur. Accaronitae quippe interpretantur steriles. Quia enim de audita fidei veritate, nullum credulitatis, aut boni operis fructum dederant, steriles erant. Tollendae ergo arcae principes consilium praebuerunt, sed a sterilibus, ut videlicet verbi Dei semen, quod in pessima terra germinare non poterat, terrae optimae servaretur, quae de hoc labore hiemis, in perenni vita fructum centesimum proferret aestatis. Et causam protinus relaxandae arcae ostendunt, cum praedicatores subdunt:

Ne interficiat nos cum populo nostro.

Accaronitae clamaverunt: [*Miserunt arcam Dei ad nos, ut interficiat nos, & populum nostrum.*] Satrapae consilium tribuunt, dicentes: [*Dimittite arcam Dei Israel, ut non interficiat nos cum populo nostro.*] Quis est populus, de quo Satrapae, id est principes, dicunt, *ut non interficiat nos cum populo nostro?* Quis est populus, nisi populus Christianus? Dicunt ergo principes, *Dimittite arcam Dei Israel, ut revertatur in locum suum.* Quasi dicat hoc: Unde vos mori pertimescitis, nobis ad aeternae vitae meritum exercere non prohibeatis. Sed quod addunt: *Vt non interficiat nos cum populo nostro:* gentilium quidem reprobatorum corda in errore suo per hanc responsonem confunduntur, dum inde se isti affirmarent mortem evadere, unde illi trepidarent mori. Arcam quoque Dei sancti praedicatores auferunt: quia dum contemptoribus spiritalia panduntur, ad damnationem indiscreti praedicatoris agitur, si eadem divina mysteria, non imitanda petendis, sed irridenda, & concludenda deserantur. Nam quasi

transferendae arcae non tam Satrapae, quam Satraparum Dominus praecceptum ponebat, dicens: *Nolite sanctum dare canibus, neque ponatis margaritas ante porcos, ne conversi conculent eas pedibus suis.* Hinc iterum dicit: *Si persecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam.* Arcam itaque, ne moriantur, auferunt: quia contemptoribus idcirco spiritalia abscondunt, ne de eorum contemptu ij, qui temere ea profuerunt, ex indiscretionem puniantur. Sed quia Accaronitis arca praecipitur dimitti, hoc profecto insinuat, quod praemissi: quia tempore persecutionis sanctorum praedicatorum exhortatio facta est, ut ipsi crederent, aliquando autem, ut si ipsi vitae verbum non reciperent, illud recipientibus non obstarent: & si ipsi tormentorum metu salutis viam non arripissent, eis impedimento non essent, qui ad regna caelestia festinare nec minis, nec penis destitissent. Sequitur:

Fiebat enim timor mortis in singulis urbibus, et gravissima valde manus Domini.

Hoc quidem ad exteriorem persecutionem qualiter accipitur, supra expositum est. Sequitur:

Viri quoque, qui mortui non fuerant, percussiebantur in secretiori parte natium: et ascendebat ululatus uniuscujusque civitatis in caelum.

De natium quidem percussione, quia superius diximus, dicendum hic non esset, si hic aliud, quam ibi nequaquam diceretur. Quid est ergo, quod dicit: [*Viri quoque, qui mortui non fuerant, percussiebantur?*] Numquid verò ij, qui mortui fuerant, morderi iterum pro arcae poena debuerunt? Sed & cum percussorum clamor in caelum ascendisse dicitur, satis ostendi poterat, quia de vivis, & non de mortuis diceretur. Neque enim in caelum ascendere clamor poterat virorum mortuorum. Sed quia percussione natium superius retulimus ad cognitionem peccatorum, sunt profecto viri, qui non sunt mortui. Viri quippe sunt, qui pro aeterna vita, quam appetunt, agere fortia decreverunt. Sed viri adhuc non sunt mortui, qui agere magna delibent, & tamen ad dolorem compunctionis mala praeterita nequaquam pensant. Mordentur ergo à muribus, ut moriantur: quia in quibus nequiter ceciderunt, recolunt, & pro praeteritis actibus se promereri aeternae vitae amissionem credunt. Quia ergo viri sunt, de Dei misericordia non desperant: & quia mordentur, ut moriantur, de eo, quod magni esse incipiunt, se non exaltant. Quorum profecto clamor in caelum ascendit; quia omnipotens Deus converforum gemitus clementer accipit. Et quia in tempore conversionis gentium magnus erat ad fidem concursus, non ab aliqua una, sed à pluribus civitatibus clamor ascendisse perhibetur. Unde & in persona universalis Ecclesiae Propheta deprecatur, dicens: *Intende orationi meae, à sinibus terrae ad te clamavi.* Et in caelum ascendisse clamorem à sinibus terrae clamantis ostendens, ait: *Exaudivit de templo sancto suo vocem meam, & clamor meus in conspectu eius introivit in aures ejus.* Cum ergo unaquaque civitas in caelum clamasse dicitur, universalis penitentia conversionis commendatur. Quod si percussio ad conversionem, clamor autem refertur ad divinae laudis devotionem; hoc profecto in mysteriis scripturarum legimus, quod videmus. In Dei namque omnipotentis laudibus unaquaque civitas clamat: quia Redemptoris praconia orbis universus nequaquam tacet; quem non absconsè praedicat, sed ineffabilis laetitiae jubilatione collaudat. Quid enim aliud, quam universas civitates ad

Zach. 9.

1. Cor. 13.

C

D

E

Mat. 7. a

Mat. 10. b

Pf. 60.

Pf. 17. a

134.^a clamorem cohortabatur, qui dicebat: *Omnes gentes
plaudite manibus, jubilate Deo in voce exultationis,
quoniam Deus summus & terribilis, & rex magnus
super omnes deos.* Hinc iterum admonens, ait: *Subi-
late Deo omnis terra, servite Domino in latitia.* Hinc
rursum, tam plagam mordentium murium, quam
clamorem civitatum exprimit, dicens: *Commovea-
tur à facie ejus universa terra, dicite in gentibus, quia
Dominus regnavit.* Præmiserat enim: *Cantate Domi-
no canticum novum, cantate Domino omnis terra.*
Commotio quippe terræ pertinet ad dolorem pœni-
tentia: cantare Domino, sive annunciare in genti-
bus, quia Dominus regnavit, ad studium prædica-
tionis, & ad devotionem divinæ laudis. Vniuscui-
que civitatis clamor in cælum ascendit: quia in
universo orbe tam prædicationis veritas, quam de-
votionem laudes à fidelibus sanctæ Ecclesiæ decla-
mantur, quæ ad superni auditus celsitudinem per
susceptionem divinæ dignationis assumuntur.

CAPUT IV.

Cap. VI.
I. Regum
Sup. c. 7.

Fuit ergo arca Domini in regione Phi-
listhinorum septem mensibus.

Quid septem menses isti, nisi totam vitæ præsen-
tis prolixitatem designant? Quamquam Azotij, &
Accaronitæ clamarent, *Circumducatur arca Dei Is-
rael, & non maneat arca Dei apud nos:* veritate tam-
en sanctæ historiae dicitur, quod in typo sanctæ Ec-
clesiæ cognoscamus, quia in regione Philisthinorum
arca Dei septem mensibus fuit. Non ergo malorum
& impiorum hominum voluntas, sed Dei dispensa-
tio in salute gentium adimpleta est. Jam quidem de
gentilitate sublatis sunt impij, jam mortui sunt, qui
Christi confessores persequerentur, & tamen arca
Dei à Philisthinorum regione non tollitur: quia di-
vina sacramenta apud gentes, sancti Spiritus poculo
debratas, per studiosam sollicitudinem reservantur.
Bene autem dicitur septem mensibus, quia sancta-
rum Scripturarum mysteria usque in mundi finem
cum Christi fidelibus perdurabunt. Sed quisquis ejus-
dem sanctæ Scripturæ mysteria per gratiam intimæ
charitatis apprehendit, non de loco, in quo tempo-
raliter arca dimittitur, sed de eo, in quo æternaliter
sistitur, sollicitus fuit. *Quæ & subditur:*

*Et vocaverunt Philisthiæ sacerdotes, & di-
vinos dicentes: Quid faciemus de arca
Dei? Indicate nobis. Et quomodo remitta-
mus eam in locum suum.*

Qui sunt, qui sacerdotes & divinos consulunt, ni-
si fideles sanctæ Ecclesiæ, qui æternæ salutis viam si-
ne errore tenere concupiscunt? Et qui sacerdotes, &
divini, nisi sanctæ Ecclesiæ prædicatores intelliguntur?
Sacerdotes quippe sunt ob oblationem sacra-
menti, divini vero, ministerio prædicationis. Nam
duo ista in pastoris persona conveniunt, si ei adsit &
sanctitas vitæ, & eruditio sapientiæ: quia ad pur-
ganda peccata subditorum constitutus est, & ad er-
rorum caliginem prædicationis luce depellendam.
Pastor ergo sanctæ Ecclesiæ, qui vitæ sanctitatem ha-
bet, & divinæ prædicationis virtutem non habet,
sacerdos quidem, & non divinus est. Item si verbi
facundiam retinet, sine vitæ sanctitate, etsi divinus
esse cœnitur, sacerdotij honore nequaquam decora-
tur: quia quod sublimiter prædicat, terrena actione
conculcat. Qui autem de arca loco, & de remitten-
da arca Dei interrogant, & sacerdotes & divinos vo-
cant: quia nimirum ij, qui de cognitione divinæ
prædicationis, venturæ vitæ gaudia diligunt, ad
salutis consilium, nec carnales sapientes, nec mul-
tùm simplices religiosos pastores quærunt. Sacerdo-
tes itaque & divinos vocant: quia eis se committunt,
qui & superni relictitudinem itineris demont-
strant.

S. Greg. Tom. III.

Astrant sublimitate scientiæ, & pro subditis omnipo-
tenti Deo idonei intercessores sunt, per puritatem
vitæ. De remittenda igitur in locum suum arca in-
terrogant: quia de ista cognitione scripturarum,
quam in mysteriis verborum accipiunt, transire ad
perfectam Dei cognitionem in æternitate concupis-
cunt. Velut enim arca remittitur, cum parva ista co-
gnitio per vitæ præsentis transitum adimpletur. Et
in loco suo ostensa arca Dei gloriam cernimus, quan-
do ab altis figurarum tegminibus speciem divinæ
majestatis revelata facie contuemur. De ista quippe
in loco suo arca relatione per Prophetam dicitur:
*Et non docebit vir ultra proximum suum, dicens: Co-
gnosce Dominum, à minimo usque ad maximum co-
gnoscent me.* Hinc Joannes reprehendit, dicens: *Cum
apparuerit, similes ei erimus, quoniam vidibi-
mus eum, sicuti est.* Sed jam remittendæ quod confi-
lium sacerdotes, & divini quæruntibus tribuant, at-
tendamus. Nam sequitur:

*Qui dixerunt: Si dimiseritis arcam Dei Is-
rael, nolite dimittere eam vacuum, sed
quod debetis, reddite ei pro peccato, et
tunc curabimini, et scietis quare non rece-
dat manus ejus à vobis.*

Quidnam est arca vacua, nisi divina scientia, sine
bona operatione? Vacuum namque arcam remitte-
re, est de cognitione spiritualium sacramentorum,
fructum boni operis nullum ferre. Vacua ergo arca
remittitur, cum mens ad fidem venientis, ad æternam
Dei contemplationem jam transire desiderat,
& tamen in hac vita bonis operibus insudare nequa-
quam curat. Prædicatorum ergo voce præcipitur, ut,
arca cum dimittitur, vacua non relaxetur, ut, si bo-
na opera, quisquis fidelis est, non multiplicat, ad
æternam Dei omnipotentis cognitionem, quod
transiturus sit, confidere non præsumat. Vacua au-
tem arca non dimittitur, si illud ei pro peccato red-
ditur, quod debetur. Quid est, quod pro peccato
debetur arca, nisi afflictio devota pœnitentiæ? Quo
in loco notandum est, quia eis loquitur, qui à muri-
bus morsu sunt. Qui enim sunt morsu à muribus, ni-
si qui in fidei catholice illuminatione positi, ante
eiusdem fidei cognitionem, sive post, prava egisse se
recolunt? Nam qui ante gratiam regenerationis nul-
la crimina admisit, & regenerationis donum digna
conversatione retinuit, arca quidem debet, sed ei
pro peccato non debet. Cognitione quidem divini
eloquij, boni operis reddere fructum cogitur, sed ad
pœnitentiæ satisfactionem ex seclerum, quæ respuit,
debito non urgetur. Qui ergo mordentur adhuc,
debitum arca pro peccato reddant; ut pro crimi-
num memoria, humilem pœnitentiæ oblationem
omnipotenti Deo restituant. Et tunc quidem curan-
tur: quia tum conscientia vulnera obducitur, cum
afflicta mens per pœnitentiæ ad sperandam veniæ
securitatem relevatur. Tunc etiam sciunt, quare
manus Domini non recedat ab eis: quia tunc uti-
litate compunctionis, seu afflictæ carnis bonum
intelligunt, cum de fiducia divinæ indulgentiæ in-
effabiliter lætantur. Quid est enim dolor pœni-
tentia, nisi plaga molestia ex demonum percus-
sione? Nam quasi in dolore plagæ adhuc acriter
pungentis suspirabat conversus ille, cum diceret:
*Conversus sum in arumna mea, dum configitur spi-
na. Quid enim arumna, nisi afflictionem insinuat
pœnitentiæ? Sed in eadem arumna conversum se
asserit, dum spinæ confixuram sentit. Quasi di-
cat: Dum recordatione flagitij mordeor, arca
debitum reddere non desisto. Spina quippe confi-
gitur, dum per omnipotentis Dei dispensationem,
ad lacrymas conversorum anima criminum recor-
datione inflammatur. Et arca debitum solvitur,
quando jam pro qualitate criminis, mensura ex-*

I ij

tenditur lamentationis, cum post diurnas lacrymas afflictæ diu menti, interni solatij lux infunditur, atque à percussione intimæ pondere divino dono levigatur, cum jam purgata menti per gratiam suæ inspirationis omnipotens Deus appropriat, atque ex fiducia consecuta indulgentiæ eam exhilarat, quam ei ex præsentis suæ gratia sumministrat. Quasi enim de percussione tunc sanatur, cum per refusæ indulgentiæ gratiam magnitudo doloris de penitentis afflictæ mente removetur. Unde & is, qui in ærumna convertebatur, dum configeretur spina, in eodem Psalmo omnipotentem Deum curationis suæ auctorem lætanter alloquitur, dicens:

Tibi b *Tu es mihi refugium a pressura, quæ circumdedit me, exultatio mea.* Pressuram quippe vocat gravissimam valde manum Domini. De qua percussione gravissi-

Rom. 8. c *mae manus etiam Paulus loquitur, dicens: Ipse enim spiritus pro nobis postulat gemitibus inenarrabilibus.*

Qui ergo à pressura invenisse Domini refugium, & exultationem insinuat, ab interni doloris percussione, gaudio divinæ indulgentiæ curatum se esse manifestat. Hinc item dolens adhuc confitetur, dicens:

Ps. 50. a *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci.* Sed quia de curatione præsumit, insinuans, ait: *Audisti meo dabis gaudium & lætitiā, & exultabunt ossa humiliata.* Debitum ergo arcæ redditur pro peccato, cum peccatores ex Scripturæ sacre cognitione affliguntur, & cruciatu tergere culpas satagunt, quas carnis delectatione traxerunt. Curantur autem, quando jam expletâ mensurâ afflictionis, ad fiduciam divinæ indulgentiæ per auxilium relevantur interni solatij. Unde & Psalmista loquitur, dicens:

Ps. 79. a *Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis nobis in lacrymis in mensura.* Lacrymæ quippe potus ad mensuram dat: quia profectò peccator, etsi ex interna Dei aspiratione pro culpa compungitur, ex eadem compunctionis afflictione eodem consolante relevatur. Unde & per Moysen Dominus dicit: *Ego occidam, & ego vivere faciam: percussiam, & ego sanabo.*

Percutit namque, & sanat: quia quos per compunctionem faciat, per indulgentiæ securitatem curat. Bene itaque curatis jam dicitur:

Deu. 32. f *Et scietis, quare manus ejus non recedat à vobis.*

Idem. 6. d *Nam antequam curet, quare manus Domini ab eis non recedat, scire non possunt: quia tunc penitentis bonum intelligunt, cum in purificato jam corde sancti Spiritus gratiam recognoscunt, & divinæ indulgentiæ dona concupiscunt, de quibus ineffabili exultatione gratulantur. Nam curantis jam manus Domini causam, qua ab afflictione non recesserat, eos scisse conspexerat, qui percussorum exultationes exprimit, Deo loquens & dicens:*

Ps. 89. a *Repleti sumus mane misericordia tua, exultavimus & delectati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala.* Velut enim in nocte penitentis lætiam exceperant, qui mane, videlicet divinæ dignationis apparente claritate, se repletos misericordia congaudebant, qui se delectatos pro diebus, in quibus humiliati fuerant, asserunt: per donum curationis, gravitatem manus Domini, quare ab eis non recesserat, scire demonstrantur. Sed quia à principibus adhuc per consilium dicitur, ut quod debetur pro peccato arcæ reddatur, & quid sit illud, quod debetur, non exponitur, adjunctum est:

Qui respondentes dixerunt: Quid est, quod pro delicto reddere debeamus? Responderunt illi: Iuxta numerum provinciarum Philisthijm quinque anos aureos facietis, & quinque mures: quia plaga una fuit vobis, & Sathrapis vestris. Facietisque simi-

litudines anorum vestrorum, & similitudines murium, qui demoliti sunt terram, & dabitis Deo Israel gloriam, si forte relevet manum suam à vobis, & à diis vestris, & à terra vestra.

Quid est, quod quinque anorum similitudines, & totidem similitudines murium, juxta provinciarum numerum, fieri jubentur, & sic arcæ debitum solvitur: Hæc profectò, si more Judaico secundum litteræ vilitatem pensantur, non solum despicienda sunt, sed nec auditu digna. Quæ profectò dignè accipit, qui quod viliora per litteræ sonum audit, eò ea per spiritalem significationem utiliora esse intelligit. Nam sanctus Spiritus, quo inspirante, tota hæc sacra historia scribitur, numquam tam vilia promeret, si in hujus vilitatis arcano magna quædam, & pretiosa valde mytheria non signaret. Unde doctor egregius fatetur, dicens: *Omnia in figura contingunt illis, scripta sunt autem propter nos, in quos fines sæculorum deventurunt.* Eò igitur per spiritum altius requirenda sunt, quò in exposita velut carne litteræ vile cernitur, quod loquuntur. Quæ ergo sunt anorum similitudines, quæ murium imagines? Et quia hæc tam ad tentantia dæmonia, quam ad membra peccatorum factoribus exposita, superius retulimus, similitudines anorum & murium, qua significatione deaurantur? Sed profectò tunc arcæ debitum pro peccato bene solvitur, si anorum & murium similitudines ex auro fabricentur. In ani quippe similitudine emittendi factoris membrum cernitur: & tamen, quia similitudo, non veritas est; fetore jam nullo maculatur. Et quia de auro efficitur, hoc profectò insinuat: quia ex splendore pulchritudinis species commutatur deformitatis. Peccator ergo conversus ani similitudinem facit, cum quibus peccati factoribus membra sua deposuerat, ad memoriam ducit. Ani ergo similitudinem fabricare, est membrorum suorum nuper peccantium turpitudinem penitentis corde recolere. Non itaque animum, sed ani similitudinem fabricat, qui & à peccati factoribus membra abluit, & eadem membra, quibus peccatis subderit, recolere non omittit. Et quidem ex auro fieri ani similitudo cernitur, quia ad pretium æternæ salutis peccatorum turpitudines atteruntur. Vel fortasse memorando similitudines anorum sunt, flendo deaurantur: quia & recolendo, quæ fecimus, fingimus: & dum commissa attentius lugemus, in justitiæ splendorem membra deauramus. Anorum ergo similitudo, non veritas cernitur, quia tunc peccator suæ deformitatis ignominiam respicit, cum prava opera non solum committendo non exercet, sed etiam in præterito se commississe vehementer dolet. Quinque autem ani fieri jubentur, quia universalis omnium gentilium satisfactio imperatur. Unde & cautè notatum est: [*Iuxta numerum provinciarum Philisthijm.*] Quare enim quinque sunt Philisthinorum provinciæ, nisi quia carnalis vita gentilium designatur? Quia enim quinque sensus corporis non ad laudem creatoris, sed ad carnalem vitam contulit, per quinarium numerum Philisthinorum provinciæ exprimuntur. Quinque anos aureos præcipiuntur ut faciant, ut de omnibus compungantur sensibus: & quia omnes peccaverunt, ideo ad supernæ vitæ claritatem membra omnia redigant, quæ per oblectamenta carnis omnimoda polluerunt forde flagitij. In auro quippe supernæ conversationis fulgor ostenditur, quia per Joannem de superna civitate dicitur: *Ipsa verò civitas aurum mundum: similis vitro mundo.* Membra igitur deaurantur, cum corpus terrena, & cœnosa concupiscentiarum feditate deforme, in splendorem commutatur æternæ vitæ: cum videlicet per sanctæ conversationis pulchritudinem radiat, quod in appetitu mundanæ delectationis peccatorum fetore sordebat. Ad istam namq;

deaurationem beatus Paulus auditores suos admo-
nebat, dicens: *Sicut exhibuistis membra vestra ser-
vire immunditie, & iniquitati ad inquiratorem, ita
exhibeatis membra vestra servire iustitie in sanctifi-
cationem.* Et quasi ad anorum similitudines eos res-
picere compellens, intulit, dicens: *Quem ergo fru-
ctum habuistis in illis, in quibus nunc erubescitis?
Nam finis illorum mors.* Anorum ergo similitudines
ad ruborem fiunt: quia profectò fœditatis nostræ
maculas ad memoriam ducimus, ut de eisdem mac-
ulis confundamur. Sed deaurantur ad securitatem:
quia profectò dum deformitatem nostram supernæ
vitæ claritate obducimus, divini examinis discuf-
sionem quadam securitate præsolamur. Mures e-
tiam, qui terram demoliti sunt, de auro fieri ju-
bentur: quia & immundi spiritus, qui carni nostræ
corruptionis oblectamenta suggerunt, ad iustifica-
tionem nostram memorantur. Quid est enim simili-
tudines murium facere, nisi eas, quas de nobis ma-
ligni spiritus habuerunt victorias, memorari? Sed
murium quoque similitudines deaurantur, cum nos
eorum elisos viribus suspiramus. Nam dum ipso-
rum nos fraudibus victos plangimus, similitudines
profectò murium aureas tenemus, dum præterita
consilia demonum non habemus in blandimento
operis, sed in contemptu reprobationis. Ex auro
itaque similitudines murium fiunt; quia præterite
fraudes demonum ad fulgorem nobis bonæ vitæ
proficiunt. Tantò enim humiliores jam sumus,
quantò membra nostra per supernæ conversationis
fulgorem radiant; & ipsi, qui jam Dei omnipoten-
tis auxilio fortia agimus, immundorum spirituum
prostratos fuisse fraudibus nosmetipsos videmus.
Quod profectò consilium, quia pluribus tribuunt,
eiusdem quoque rationem ostendunt, quia dicunt:
[*Quia plaga una fuit vobis & Sarrapis vestris.*]
Quasi aperte dicant: Quia omnes peccato subditi
fuisistis, necesse est, ut ad melioris vitæ studium cor-
da pariter præparetis. Unde & Paulus dicit: *Omnes
peccaverunt, & egent gloria Dei, iustificati gratis per
gratiam ipsius.* Et ut attentius meliorandæ vitæ pro-
positum commendat, inculcando repetunt, dicen-
tes: [*Faciatis similitudines anorum vestrorum, &
murium, qui demoliti sunt terram, & dabitis Deo
Israel gloriam, si forte releverit manum suam à vobis,
à diis vestris, & à terra vestra.*] Eis, quæ prædictæ
sunt, similitudinibus factis, Deo gloriam dare, est
de studio boni operis. & de æstimatione humilitatis,
in semetipso inaniter non gloriari; sed Dei omni-
potentis laudibus omne, quod agitur, impendere. Et
quia dicunt: *Si forte releverit manum suam à vobis:*
quid aliud in hoc verbo dubitationis accipitur, nisi
quia difficilis ostenditur reconciliatio criminoso-
rum? Unde & per Jonam dicitur: *Quis scit, si con-
vertatur, & ignoscat Deus? Quia ergo, si fortè re-
levet manum, dicitur, commoveri ad pœnitentiæ
lacrymas, cum magna fortitudine debemus: quia
etsi hi, qui pœnitentiam auferam faciunt, vix fidu-
ciam salutis inveniunt, negligentes salvi fieri quan-
do possunt? Quæ profectò reconciliationis difficul-
tas si in pœnitentium æstimatione tenetur, apud
omnipotentem Deum nequaquam invenitur: quia
& dum Ninivite velut pro difficili reconciliatio-
ne gravi pœnitentia se dejiciunt, omnipotentis Dei mi-
sericordiam facile meruerunt. Et cum propheta
Joelis voce acri se Deo populus lamento prostraret,
egit profectò, ut qui videbatur ad placandum diffi-
cilis, ejus iram levigaret. Nam statim in eo scri-
ptum est: *Zelatus est Dominus terram suam, & pe-
percit populo suo.* Manus itaque relevatur, cum mens
in pœnitentia valide compuncta ad consecutæ mi-
sericordiæ donum, divina aspiratione sustollitur. Et
quia, ut dixi, in initio nascentis Ecclesiæ, sicut gene-
ralis peccatorum conversio, ita & generalis erat
reconciliatio conversorum; manus Dei, quæ rele-*

vanda asseritur, & ab auditoribus, & à diis eorum,
& à terra relevanda perhibetur. Per deos namque,
sublimes, & sapientes viri designantur. Nam & ad
Moysem Dominus dicit: *Posui te in deum Pharaon-* Exod. 7.
nis. Et in legis etiam mandato præcipitur: *Diis non* Exod. 22.
destrabes. Per terram verò, simplicium vita exprimi-
tur: quia dum prædicationem superiorum, velut
cæli pluviam in se cadentem, recipiunt, de irriga-
tione verbi fructum proferunt bonæ operationis.
A diis ergo, & à terra manus Domini relevatur,
cum tam sapientes, quam simplices ad certitudi-
nem divinæ indulgentiæ aut occulto & spiritali so-
lacio, aut prædicatorum judicio reducuntur. Unde
& is, qui paulò superiùs deaurari membra monne-
rat, dicens: *Exhibete membra vestra servire iustitie* Rom. 6. d
in sanctificationem, quasi relevatæ manus Domini ju-
diciū proferens, ait: *Nunc autem liberati à pec-
cato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum
in sanctificationem, finem verò vitam æternam.* Hinc
iterum conversis à nequioris vitæ deformitate, in-
tegrum auri fulgorem mirabatur, dicens: *Fuistis* Eph. 5. 6.
aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Hinc
idem suos collaudans, ait: *In medio nationis prave* Phil. 2. 6
*& perverse, in quibus lucetis, quasi luminaria in
mundo.* Factis igitur ex auro similitudinibus anorum
& murium, & datâ Deo gloriâ, manus Domini re-
levatur: quia post pœnitentiæ luctum, post melio-
rationem vitæ, & æstimationis humilitatem, ad
plenam omnipotentis Dei misericordiam peccato-
res reducuntur. Et quia ista omnia adhuc per con-
siliū præcipiuntur; prædicatorum verò consiliū
alijs devotè perficiunt, alijs verò contemnunt, qui
de bonæ vitæ splendore bonos labiibus efferunt,
contra superbos per invocationem increpationis ac-
cenduntur. Nam sequitur:

*Quare aggravatis corda vestra, sicut Aegy-
ptus, & Pharaon?*

Cor namque, ut Aegyptus & Pharaon, aggravat,
qui jam cognitione sacri eloquij, vulnera peccato-
rum suorum intelligit, & tamen per meliorationem
vitæ, per amaritudinem pœnitentiæ, ad vera futu-
ræ vitæ gaudia animum non intendit. Bene ergo
Aegypti in gravitate cordis similitur. Aegyptus
quippe tenebræ dicitur. Quid ergo Aegypti nomi-
ne accipitur, nisi à cælorum sedibus angelorum la-
psa multitudo? Et quid in Pharaone Aegypti rege,
nisi ipse tenebrarum auctor diabolus designatur?
Bene ergo dissimulatores pœnitentiæ Agypto, &
Pharaoni in cordis aggravatione simulantur. Re-
probi quippe angeli semel à celestibus lapsi, sicut
amorem amissæ beatitudinis non recipiunt, ita &
pœnitentiam agere de perpetrata superbia num-
quam possunt. Dum ergo sancti prædicatorum con-
tra impudentes peccatores per acutam increpationem
se inveniunt, Aegypti, & Pharaonis similitu-
dinem ad medium ducunt; ut auditores eorum tan-
tò facilius ad satisfactionem prouant; quantò per
id, quod pœnitentiam nolunt agere, damnatis an-
gelis se esse similes non ignorant. Unde & instantes
ad studium adimplendi consilij eos cogunt, dum
subinfereutes dicunt:

*Accipite ergo, & facite planstrum novum
unum, & duas vaccas ferias, quibus non
est impositum jugum; jungite ad plan-
strum, & claudite vitulos earum domi:
tollerisque arcam Domini, & ponetis eam
in planstrum, & vasa aurea, quæ exolvi-
stis ei pro delicto, ponetis in capsella ad
latus ejus, & dimittite eam, ut vadat.
Et aspicietis: et si quidem per viam con-
finium suorum ascenderit, contra Bethsa-
mis, ipse fecit vobis grande malum hoc.*

Si autem minime, scietis, quia nequam manus ejus tetigit nos, sed casu accidit.

Quid enim plaustrum nomine, nisi aut universa simul sancta Ecclesia, aut unaquaque cujusque fidelis anima designatur? Cujus profectio plaustrum rotæ sunt utrumque testamentum. Nam dum sancta Ecclesia, vel electa quælibet mens per vetus & novum testamentum instructa, ad æternam vitam ininitur, quasi sublimibus prælatis rotis, ad propositum locum per altum fertur. Sed plaustrum fieri novum præcipitur, ut videlicet, qui ad æterna gaudia pervenire desiderat, per præceptum dilectionis novi hominis splendore vestiatur. Hoc quippe plaustrum innovari præcipiebat Dominus, dicens: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexisti vos.* Hinc Paulus præcipit, dicens: *Renovamini spiritu mentis vestre, & induimini novum hominem, qui secundum Deum creatus est.* Hinc Romanos alloquens, ait: *Non in comestationibus & ebrietatibus, non in contentione & emulatione, non in cubilibus & impudiciis, sed induimini Dominum Jesum Christum.* Plaustrum igitur novum facit, qui & utrumque testamentum rectè intelligit, & splendore sanctæ conversationis indutus, ad superna sese desideria extendit. Possunt quoque rotæ, quibus hoc plaustrum graditur, electi cujusque geminum desiderium designare: quia quisquis jam, opitulante Deo, præsentem viam in ærumnam peregrinationis tenet, ad futuram beatitudinem idcirco pervenire desiderat; ut impassibilis & immortalis fiat, ut videlicet per unum, eam, quam horret, miseriam deferat, per aliud, eam, quam promeretur, beatitudinem, numquam perdat. Vaccæ autem sunt sancti prædicatores. Qui quia & gemino præcepto charitatis insignes sunt, & in nova conversatione verborum animas gignunt, rectè tam binario numero, quam feminino genere designantur. Vituli autem sunt desideria terrena. Cum ergo vaccæ plaustrum trahunt, domi vitulos claudunt: quia dum electis fidelibus ad supernam patriam ducatum præbent, ea desideria, quæ eis reprobam vitam suggerunt, prodire ad effectum prohibent. Claudunt quippe vitulos, cum jam superba desideria in ipso suggestionis initio, intra conscientiam conterunt, & proficere ea ad effectum operis non permittunt. Unde & vaccæ, quibus non est jugum impositum, ad trahendum plaustrum exquiri prohibentur: quia prædicatores electis fidelibus providendi sunt, qui per nulla onera criminis subjecti sint imperio diabolicæ potestatis. De quo profectio jugo per Prophetam dicitur: *Compurescet jugum à facie olei.* Bene autem processus sensuum ordini concordat verborum: quia etsi adversa dominatione sunt liberi, necesse est, ut semper sint de futura conversatione suspecti. Vaccæ ergo & sine jugo sunt, & tamen earum vituli domi clauduntur: quia sancti prædicatores adversariis spiritibus ex virtute dominantur: sed ab edomandis pravis desideriis, eò intentionem non auferunt, quò de sanctitate, qua se ornatos aspiciunt, securitatem in hac vita perpetuam habere non possunt. Et quia talibus divinæ cognitionis gratia latius aperitur, aptè arca Domini tolli, & super plaustrum poni præcipitur. Quòd autem imponi arca auditoribus super plaustrum jubetur, hoc profectio insinuat, videlicet, quòd in sancta Ecclesia plures ordines præsulum invenimus: quia dum prærogativâ alij aliis digniores sunt, etiam auctoritatem præcipiendi fortiuntur in culmine ordinis altioris. Cum ergo arca Domini reduci præcipitur, super plaustrum novum poni prohibetur: quia profectio ad æternam patriam cum cognitione sacramentorum spiritualium rectè graditur, qui hoc, quod de sancta Scriptura didicit, per novæ conver-

ationis pulchritudinem non relinquit. Ad latus autem ejusdem arcæ vasa aurea, quæ ei pro delicto sunt reddita, poni præcipiuntur. Vasa quippe aurea vocat, quæ superius memorat, dicens: *[Facietis similitudines anorum vestrorum & murium.]* In quibus profectio vasis peccatorum atque tentationum memoria designari dixeramus. Quid est ergo, quòd superius anorum, & murium similitudines esse perhibuit, nunc vasa aurea appellavit? Sed ibi de eo, quod arca pro peccato exolvere debebat, tractabatur, hic autem de arcæ remissione. Quid ergo est, quòd res istæ eadem honestiori nomine exprimuntur, nisi quia peccata, quæ poenitentia fletibus terfa non sunt, in deformitate sua attentius videnda atque lugenda sunt: ea verò, quæ jam sunt diluta magnis fletibus, non attentius, neque in deformitate sua respicienda, sed æstimatione humilitatis aliquando cogitanda? Quasi enim in mente poenitentis, & acriter dolentis ani similitudo, & murium est: quando ut attentius lugeat eam, quam ante mentis suæ oculos congerit, peccati massam coadunatam videt. Sed cum jam magnis & diuturnis fletibus quodam modo de peccatorum suorum remissione securus ad supernam patriam festinare cursu magnæ conversationis cœperit, quasi aurea jam vasa conspiciat: quia peccata videt, non quibus obligatum viderat, sed quæ omnipotentis Dei laudibus impendat. Bene autem in capfella ad latus arcæ eadem vasa reponuntur. Nam si arca divinæ cognitionis secretum insinuat, ad latus vasa dependantur: quia dum altitudo divinæ cognitionis mentem elevat, ad virtutem humilitatis infirma nostra præterita ad memoriam reducenda sunt. Non igitur ponenda sunt ante arcam; ne, dum immoderatus infirma respicimus, attolli ad superna nequeamus. Constat itaque, quia ex latere dependantur: ut & superna videamus liberè, & cum expedit, ad nostra infirma mentis oculos revocemus. Quid est autem, quòd præcipiuntur: *[Et dimitte eam, ut vadat.]* Sed arca dimittitur, quando erudite mentes subditorum à suis rectoribus liberè vivere permittuntur: ut videlicet ad æternam patriam properent, non jam majoris imperio, sed propriè arbitrio rationis. Tenenda est igitur, ut plaustrum imponatur, imposita quoque dimittitur: quia nimirum electis subditis disponendæ vitæ suæ licentia à prælatis antè danda non est, quam doctrinæ spiritualis eruditionem percipiant, & firmam consuetudinem bonæ operationis. Nam nec simplicibus subjectis & bene viventibus, nec eruditis & infirmis vivendi libertas rectè conceditur. Illi quippe à callido adversario decipi tantò facilius poterunt, quantò & deprehendere ejus insidias per spiritalem eruditionem nequaquam didicerunt: isti verò eò difficilius servant bonum eruditionis, quòd tentatoris laqueos eruditi conspiciunt, & eorum vincula devitare eruditi non possunt. Tunc ergo competenter arca dimittitur, cum id, cui imponi debeat, plaustrum ante fabricatur, cum ei vasa aurea, quæ debentur pro peccato, ex latere dependantur: quia profectio tunc secuta esse poterit vita liberè viventis subditi, cum renovatione interioris hominis custodire longo usu didicerit; cum ex vitæ puritate celsitudinem divinæ eruditionis apprehendit, atque inter dona sublimia ea, quæ aliquando prævè egisse memorat, recolere ad humilitatem non negligit. Quæ profectio vivendi libertas, quia ad solum studium superni amoris bonis subjectis impenditur, aptè & causam, qua eadem arca dimittat, adjungit: *[ut vadat, inquit.]* Quasi enim & aliis verbis dicat: Ad hoc solum liberius vivere permittendi sunt, ut ad cælestem patriam celerius proficiantur. Sed quia nonnulli subditi tam conversatione, quam scientia humano judicio perfecti sunt, non divino; providendum bonorum rectorum studio est, ut eorum curam tunc nec omnino prætereant, cum

10an. 15.
d
Ephes. 4.
f

Rom. 15.
d

1sa. 10 f

iidem subditi se de eorum cura dimissos putant, sed pia calliditate explorent jam liberi qualiter vivant, quorum subditiōnis bona plenius noverant. Quare & subiungitur: [*Et aspicietis, & siquidem per viam finium suorum ascenderit contra Bethsames, ipse fecit vobis hoc malum grande. Sin autem minime sciemus, quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit.*] Bethsames, ut jam diximus, interpretatur domus solis. Dimissam autem arcam pradicatores aspiciunt, utrum recto itinere contra Bethsames gradiatur: quia & cum proprio arbitrio dimittuntur subditi, explorare prelati debent, an bonum libertatis ad profectum convertant caelestis itineris. Sed & cautē notandum est: quia tunc rectē contra Bethsames arca ascendit, cum consinium viam gradiendo non deserit. Confines etenim nostri sunt electi priores: confines quippe sunt, qui iuxta se possessiones dispositas habent. Confines igitur electorum sunt aeterni regni perpetui coheredes. Nam velut iuxta se dispositis possessionibus habitant, qui in eandem aeternae patriae societatem vocati, de una & eadem conditoris maiestate sortiti sunt iura aeternae hereditatis. Vel ideo dicuntur confines: quia cum de bona conversatione ad perennis vitae gaudia caelestibus civibus vicini sunt. Quae est ergo via consinium, nisi afflictio temporalis? Hanc viam Bethsames per semetipsum Dominus demonstrat, dicens: *Arca est via, quae ducit ad vitam.* Hanc item commendat, cum discipulos increpans, ait: *O stulti, & tardi corde ad credendum, nonne oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Hinc Paulus ait: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Contra Bethsames ergo tunc arca dirigitur, cum per viam consinium ascendere videtur: quia in superna conversatione ille veritatis proficit, qui ad aeterna gaudia pervenire non per mundanas delectationes, sed per carnis afflictiones, & mundi adversitates quaerit. Sed quia non ire, sed ascendere dimissa arca dicitur, altior via dimissis in libertate subditis indicatur: quia per viam Bethsames non rectē gradiuntur, si non quotidie de bonis ad meliora proficiunt. Ascendere enim meritis virtutum, quotidie ad meliora proficere est. Sed cum rectē contra Bethsames arca ducitur, malum grande, quod perpeSSI fuerant, omnipotentis Dei operibus adscribunt. Malum namque grande eam percussioneM D vocant, de qua superius legitur: *Fiebat manus Domini super singulas civitates interfectionis magna nimis.* Et quia eandem interfectionem tam ad conversionem gentilium, quam ad fidelium delinquentium salubrem compunctionem retulimus, cum arca rectē contra Bethsames gradiatur, malum illud grande quod acciderat, à Deo esse indicatur: quia profectō electōrum singulorum finis indicat, qualiter pradicatores animus eorum prima opera recognoscat. Nam si in fine deficiunt, aperte cognoscitur, quia bona eorum principia à Domino non fuerunt. Unde & subditur: [*Sin autem minime, sciemus quia nequaquam manus eius tetigit nos, sed casu accidit.*] Manus Domini quid est, nisi unigenitus Patris aeterni? Manu namque Domini non tanguntur, qui non inspiratione divini verbi, sed subita deliberatione cordis sui à pristina conversatione separantur. Qui certē tantō celerius ab incepta bonitate deficiunt, quantō quoddam per arctam viam ingredi ad aeternam patriam proposterant, qua fortitudine exequendum esset, praecogitare nescierunt. Quare aptē dictum est: [*Casu accidit.*] Quod enim casu accidit, subito & sine consilio, & provisione contingit. Cum ergo hi, qui à mundi amore, sive qui ab infidelitate discessisse videbantur conversi, ad prioris vitae nequitiam reviviscunt, aperte cognoscitur, quia non manu Domini, ut videbantur

interfecti, sed accidente casu à pristina sint conversatione separati. Sequitur:

Fecerunt illi hoc modo, & tollentes duas vaccas junxerunt ad plaustrum, vitulosque earum clauerunt domi, & posuerunt arcam Dei super plaustrum, et capsellam, quae habebat mures aureos, et similitudines anorum.

Quia haec supra latius exposita sunt, quid jam in se de spiritali eruditione contineat ipsa profectio arca, videamus. Nam sequitur:

Ibant autem in directum vaccae per viam, quae ducit Bethsames, et itinere uno gradiiebantur, pergentes, et mugientes: et non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram.

In directum per viam, quae ducit Bethsames, ire, est in studio caelestis profectio, afflictionem carnis tenere per virtutem discretionis. Nam in directum vaccae nequaquam gradiuntur, si in afflictione carnis discretio non servatur. Denique dum ultra modum caro affligitur, conferte opem spiritui eadem caro omnino defecta non sufficit. Et si dignē non affligitur, dum superbit, velut libera servire menti indomitae designatur. Bene igitur, dum per viam Bethsames in directum vaccae ire referuntur, subiectum est: [*Quia non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram.*] Ad dexteram quippe declinare, est virtuti abstinentiae immoderate insistere: quia per bonum, quod videtur, viam deserimus, dum sic necessariam abstinentiae virtutem sequimur, ut alia nobis auxilia de carne subtrahamus. Ad sinistram quoque declinare, est carni abundantius indulgere. Nam per aperte remissionis vitium, à Bethsames via deflectimur, dum carnem per delicias deducimus, qui paradisi viam in afflictione dispositam noveramus. Et quia nulla est vitae parcioris sinceritas, simunditia boni operis simplicitas non concordat intentionis, cautē expressum est: [*Et itinere uno gradiiebantur.*] Uno quippe itinere gradiatur, qui virtutem, quam praetendit in bono opere, in recta servat intentione. Quod contra de unoquoque reprobo dicitur: *Va peccatori ingre-* Eccl. 2. c
diendi terram duabus viis. Duabus quippe viis peccator terram ingreditur, cum Dei videtur esse, quod agit, sed ex omni, quod religiosum foris exhibet, intus saeculi intentionem tenet. Uno autem itinere gradi electos suos Dominus insinuat, dicens: *Si oculi tui fuerint simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Hinc Paulus ait: *Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae.* Hinc David: *Omnis gloria eius filiae regis ab intus.* Uno igitur itinere contra Bethsames vaccae gradiuntur: quia electi ad aeternam patriam festinantes, bona foris agunt, sed ex eisdem bonis operibus saeculi praemia non requirunt. Quid est autem, quod de eisdem vaccis dicitur: quia [*Ingredebantur pergentes & mugientes.*] Sed pergere dicuntur: quia sancti viri bona incessanter faciunt: mugiunt verò, quia carnalia desideria in semetipsis extinguere, sine magna quotidie tribulatione non possunt. Mugire namque ad laborem edomandae carnis pertinet, pergere autem ad perseverantiam bonae voluntatis. Nam dum contra naturam caro carnales motus comprimere cogitur, velut mugit, dum gradiatur: quia propria desideria adimplere prohibetur. Bene quippe duo haec in sanctorum profectioe describuntur, videlicet pergere & mugire. Quia etsi eis ad supernam patriam festinantibus, magna est instantia desiderij, est nihilominus invincibilis patientia laboris:

Mat. 7. b
Luce. 2. 4
d
ad. 1. 4. d

Eccl. 2. c
Mat. 6. e
2. Cor. 1. e
1. Sal. 4. 4

Nam de his vaccis pergentibus per Ezechielem dicitur: *Non revertentur, cum incederent.* Vaccarum quoque mugitum, & causam exprimit Paulus, dicens: *Video aliam legem contradicentem legi mentis meae, & captivum me ducentem in lege peccati.* Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Mugiunt ergo vacca, sed pergunt: quia sancti viri, etsi magna sunt tentamenta, quae perferunt, viam tamen supernae patriae non relinquunt. Pergunt item, sed mugiunt: quia etsi magnis desideriis ad superna properant, profectum tamen superni itineris non de quiete pacis obtinent, sed ex triumpho tentationis. Sequitur.

Sed & Satrape Philistinorum sequebantur usque ad terminos Bethsamis.

Quinam sunt termini, ad quos sequi proficiscentem arcam Dei praelatis necessarium est, & quos in arca Dei comitatu progredi congruum non est? Quos nimirum terminos si accipiamus in eruditione sacri eloquii, & bona operatione, contrarium non videtur. Sed hi profectio termini Bethsamis, sequentium principum termini sunt, cum pro modo suo quisque super subditis perfectus est doctrinam sacri eloquii, & usu bonae operationis. Eo enim jam de isto securus pastor efficitur, quod & cautè jam spiritalia conspiciunt, & ea, quae ratione comperit, fortitudine boni operis apprehendit. Qui profectio termini, Bethsamis esse termini dicuntur: quia nimirum dum eruditos Dei operarios dignanter excipiunt, ad contemplationem supernae patriae introducunt. Termini namque sunt: quia & dignos ad contemplationem suscipiunt, indignos expellunt. Indocti quippe si ad contemplanda subtilius superna se sustollere praesumunt, potius errando deviant, quam lumen veritatis apprehendant. Et nisi quis bona opera praemittat, hoc profectio agit, ut illam, quam appetit claritatem internam visionis, nunquam inveniat. Unde & Dominus in Evangelio, quasi ad terminos Bethsamis contemplativae vitae amatores transmittens, ait: *Qui habet verba mea, & facit ea, hic est, qui me diligit: qui autem diligit me, diligetur a Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Qui enim se manifestaturum non nisi diligentibus dicit, se autem diligere eos, qui servant mandata eius: aperte docet, quia lucem suae occultae visionis non tribuit, nisi pro retributione bonae operationis. Sequitur:

Porro Bethsamita metebant triticum in valle.

Qui enim Bethsamita rectius possunt intelligi, quam hi, qui perfecti jam viri sunt in sublimitate contemplationis? Nam velut de domo solis sunt, qui contemptis terrenis omnibus, veri luminis splendoribus illustrantur. De domo quidem solis sunt, qui jam omni mundo sepulti, ad videndam conditoris sui claritatem flammam mirae dilectionis inardescunt. Qui ad civitatem suam duobus modis ascendunt: qui ad supernae patriae claritatem, & nunc per contemplationem, & in fine per veritatem gloriae perducuntur, nunc ad domum solis contemplando evolvunt: sed quod nunc mentis puritate aspiciunt, tunc per praesentem laetitiam aeternae retributionis veritatem apprehendunt. Bethsamites ergo arca Dei perducitur, cum mens electa, aut per contemplationis altitudinem, aut per assumptionem retributionis ad aeterna gaudia sublimatur. Qui ergo aeternum illum, & ineffabilem arcem scire non possumus, ea, quae de isto, quem novimus, dicuntur, audiamus. Quid est ergo, quod Bethsamita metunt triticum in valle, nisi quia contemplativae vitae dediti, delicias internae refectionis colligunt in virtute humilitatis? Vallis quippe in sacro eloquio aestimationem designat humilium, Psal-

A mista testante, qui de Domino loquens, ait: *Qui emittit fontes in convallibus.* Nam infusionem supernae gratiae mentibus infundit dispositis per humilitatem.

Bethsamita ergo in valle triticum metunt: quia contemplationi vacantes, dum pro humilitatis merito clarius superna conspiciunt, ad suaviorem refectionem mentium ligant manipulos gaudiorum. Nam triticeus panis, sicut aspectu candidior, ita & sapore delectabilior est. Sed fortasse in ista vita adhuc positi non sumimus panem, sed spicas metimus: in illa autem superna vita beatitudinis, non spicas, sed panem manducamus. In ista etenim vita, cum ad contemplanda aeterna sustollimur, supernarum rerum similitudines capere de rebus istis infimis, & visibilibus nitimur: ut juxta egregij doctoris vocem, *Invisibilia à creatura mundi, per ea, quae visibilia facta sunt, cognoscimus.* Quare & ille verus Bethsamita, & domesticus solis iustitiae exultans, ait: *Delectasti me Domine in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo. Quam magnificata sunt opera tua Domine, nimis profunda facta sunt cogitationes tuae.* Sed dum in rebus visibilibus invisibilium rerum gaudia excipimus, velut intra paleas adhuc triticum tenemus. Tunc autem nobis purum triticum, sive de tritico panis erit. Nam cum absorpta jam morte, in aeterna vita, revelata facie, clarius Redemptorem cernemus, ad ejus cognitionem theosis similitudinem non egemus. Bene ergo de Bethsamitis dicitur, quod metebant triticum in valle: quia perfecti viri, etsi pro humilitatis merito sublimitatem supernae contemplationis accipiunt, ad illam omnipotentis Dei puram substantiam contemplandam eò pertingere nequeunt, quod refectionem suae mentis adhuc velut inter paleas metunt. Cujus profectio humilitatis bonum designatur, cum subditur:

Et elevantes oculos viderunt arcam Dei.

Oculos quippe elevat: quia dum de se alta non sentiunt, aestimatione sua velut in plano sunt. Oculos elevat: quia eos, quos divina gratia dignos aspicunt, in alto positos meritum culmine contemplantur. Sed elevantes oculos arcam vident: quia quod se humiliter per aestimationem deiciunt, proximorum bona cognoscere melius possunt. Ea etenim veritas, quae superborum corda per semetipsam deserit, illa eis etiam dona, quae confert humilibus, abscondit velut obsecrati penitus, nec in terra diffusum jam solem videant, qui ejus claritatis radios videre in caelo deserunt. Sed quia regressionem arcae Dei ad propositum contemplativae vitae retulimus, elevatio etiam oculorum ad studium discernendorum spirituum non inconvenienter referri potest. Bethsamita quippe oculos levant, cum vitae secretioris proposito confluentium ad se dona, subtili inspectione considerant; cum intenta mente discernunt, an vitae altioris propositum, quod accedendo expetunt, recta validaque intentione prosequantur. Levare igitur oculos eis est, novitiorum spiritum altius considerare. Sed levantes oculos arcam Dei respiciunt: quia dum subtilius ejus conversiones discernunt, qua virtutum spiritualium gratia fulgeant, deprehendunt. Et quia per affectum dilectionis, de cognitis eorum bonis hilarescunt, aptè subjungitur:

Et gavisissimi sunt, cum venissent.

Et gavisissimi sunt, cum venissent.

Sequitur: *Et venit plausurum in agrum Iosue Bethsamita, & stetit ibi.* Si Bethsamites interpretatur domus solis, domus solis civitas est caelestis. Hic Iosue Bethsamita non tam typo, quam ipso nomine & dignitate humani generis Redemptorem significat. Iosue quippe, salvator nostro eloquio dicitur. Et de semetipso Dominus dicit: *Venit filius hominis quarere, & saluum facere e.*

Et gavisissimi sunt, cum venissent.

Sequitur:

Et venit plausurum in agrum Iosue Bethsamita, & stetit ibi.

Si Bethsamites interpretatur domus solis, domus solis civitas est caelestis. Hic Iosue Bethsamita non tam typo, quam ipso nomine & dignitate humani generis Redemptorem significat. Iosue quippe, salvator nostro eloquio dicitur. Et de semetipso Dominus dicit: *Venit filius hominis quarere, & saluum facere e.*

Ezech. 1.
d
Rom. 7. d
B. Aug.
ad Sim-
pli. lib. 1.
9. 1.

10. 14.
c

D

E

Luc. 19.
facere e

facere quod perierat. Hinc est etiam, quod Joseph A
in fomis per Angelum reprobatur: *Ipse saluum
faciet populum suum à peccatis eorum.* Bethfamitam
quoque se esse per semetipsum manifestat, dicens:

Ego sum panis vivus, qui de calo descendi. Hinc Ioannes
Baptista ait: *Qui de calo venit, super omnes est.*

Quis est ergo ager Josue Bethfamitæ, nisi amenitas
vitæ contemplativæ? Ibi enim & herbarum viroses,
& odores aromatum, & florum diversa pulchritudo
cernitur: quia nimirum quod superna illa societas
clariùs aspicitur, quod incorruptibile floret Ange-
lis, quod immarcescibile viret sanctis, quod invio-
labile in virginibus redolet, contemplantium oculo-
rum gratius exhibetur. Bene autem idem ager Salva-
toris esse perhibetur: quia contemplativæ vitæ ama-
tores, quod secretiùs conversantur, Redemptori no-
stro gratiores & familiariores sunt. In agrum quo-
que Josue Bethfamitæ plaustrum venit, cum mens
electa à sæculi intentione divisa, solis cælestibus in-
tendit, cum cælestis jam amenitate visionis fruitur;
quia terrena respicere per amorem dedignatur. Et
notandum, quia hoc plaustrum novum fuisse, non
valde supra relatam est: quia profectò mens crimi-
num vetustate resoluta, ad tantam gloriam recipi
non meretur. Sed habet vitæ secretior delicias in a-
menitate visionis, habet ingentem laborem in stre-
nuitate certaminis: quia nimirum divina præmia
sicut ex triumpho consequimur, ita & strenuè dimi-
cando custodimus. Bene ergo de veniente in agrum
Jesu plaustrum subiungitur: [*Et stetit ibi.*] Scire
quippe ad prælij custodiam pertinet, non ad pacis
quietem. Stetit quippe plaustrum in agro: quia et si
mens, amœna jam illius supernæ, & semper virentis
patriæ videndo, atque amando inhabitat: tamen
quod amorem visionis delectabiliter possidet,
sine incessantis curæ sollicitudine nequaquam servat.
Sed nimirum in tanto agone posita mens humana
deficeret, si ille, qui humanam infirmitatem in sua
divinitate roboravit, ei præsentie suæ auxilium
non præberet. Quare & causam exponens, qua stare
in agro plaustrum poterit, addidit, dicens:

Erat enim ibi lapis magnus.

Lapis quippe magnus Redemptor intelligitur
generis humani. De quo lapide per Psalmistam di-
citur: *Lapidem, hic quem reprobaverunt edifican-
tes, factus est in caput anguli.* Hinc doctor egregius
collaudans, ait: *Superadificati supra funda-
mentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo
angulari lapide Christo Iesu, in quo & vos tanquam
lapides vivi superadificamini.* Et magnus quidem
lapis dicitur: quia incomparabili fortitudine præ-
dicatur. Cum ergo venisse & stetisse in agro plau-
strum dicitur, additum est: [*Erat ibi lapis magnus.*]
ut latentibus mysteriis designaret: quia contem-
plativæ vitæ dediti, servare dona tam ingentia ideo
possunt: quia iuxta eum per gratiam sunt, à quo
eadem dona perceperunt. Sequitur:

*Et conciderunt ligna plaustrum, vaccasque
imposuerunt super ea in holocaustum Do-
mino.*

Quæ sunt ligna plaustrum arcæ Dei, nisi sanctæ Scri-
pturæ sententiæ, & exempla iustorum? Bethfamitæ
quippe ligna concidunt, cum secretioris vitæ præ-
positi subjectorum suorum mentibus scripturarum
sensu subtiliùs aperiunt, cum excellentiora exem-
pla patrum ad eorum imitationem proferunt; ut in
eorum cordibus superni amoris flamma tantò fer-
ventiùs ardeat, tantò fomentum incendij, velut
concreta ligna, citiùs subministrant. Plaustrum quippe
ligna sunt: quia mens per Dei gratiam renovata, ea
per memoriam retinet. De quibus profectò lignis
sanctus legislator decernit, dicens: *Ignis in altari.*
S. Greg. Tom. III.

*meo semper debet esse, quem nutriat sacerdos, suggerens
mane ligna per singulos dies.* Quia verò concidi li-
gna memorantur, apertius indicant, quia contem-
plativæ vitæ puritatem querentibus, non commu-
nia de sacro eloquio, sed altiora & excellentia qua-
que pandenda sunt; ut eò fortiùs se in alta videndo
sublevent, quò eis nobiliora bona, quæ audiunt, ma-
gis placent. Unde & bene subiungitur: [*quia vaccas
imposuere super ea in holocaustum Domino.*] Holocau-
stum namque combustum dicitur. Cum ergo ligna
conciduntur, holocausta desuper impositis vaccis
fiunt: quia qui eximia de scripturis devota mente
suscipiunt, quò in superna se desideria altius exten-
dunt, eò nil in eis deseritur, quod non divini amoris
flammâ comburatur. Et tunc quidem curare docto-
rem necesse est, ut religiosi subjecti alta considerent,
& tamen per estimationem de se alta non teneant;
ne, quò celsiùs summa videndo proficiunt, per elationem
corruentes, periculosius elidantur. Unde &
hic quoque subditur:

*Levita autem deposuerunt arcam Dei, &
capsellam, quæ erat iuxta eam, in qua
erant vasa aurea, & posuerunt super la-
pidem grandem.*

Levitæ interpretantur assumpti. Qui ergo sunt
levitæ, nisi qui sic sunt divinâ gratiâ confirmati, ut
à sancto Spiritu desereri numquam possint? Arcam
quippe levitæ deponunt, cum perfecti prædicatores
suos subjectos admonent, ut eos spiritualis scientia
nequaquam inflet. Capsellam quoque cum vasis au-
reis deponunt, cum eos etiam de vitæ splendore con-
veniunt, ut eò de se humiliùs sentiant, quò etiam
Redemptorem nostrum ad exaltationis suæ præmiù,
eorum quilibet jam pervenisse didicit, quia de se in-
aniter alta non sensit. Bene itaque deposita arca, &
vasa aurea super grandem lapidem posita memoran-
tur: quia inter dona sublimia de se humiliter sape-
re illi veriùs possunt, qui Redemptoris magnitudi-
nem & humilitatem recolere sæpius didicerunt. Nam
deponere arcam Dei, & super lapidem grandem vo-
lebat ponere, qui dicebat: *Hoc sentite in vobis, quod
in Christo Iesu. Qui cum in forma Dei esset, non rapi-
nam arbitratus est se esse æqualem Deo: sed semetip-
sum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudi-
nem hominum factus, & habitum invenit, ut homo:
humiliavit se factus obediens usque ad mortem crucis.*
Sed qui de subditorum cordibus amoris hostiam
ministerio prædicationis Deo immolant, de suis
etiam mentibus excellentiora valde oblationum
dona repræsentant. Unde & subditur:

*Viri autem Bethsamitæ obtulerunt holocau-
sta, & immolaverunt victimas in die illa
Domino.*

In qua die, nisi in illa, in qua holocaustum Do-
mino vaccas super plaustrum ligna posuere? Quæ est
igitur dies illa, nisi illuminatio divinæ prædicationis?
Ea namque die Bethsamitæ holocausta Domino
offerunt, ea die victimas immolant, qua ligna con-
cidunt, qua super ea holocaustum Domino vaccas
imponunt: quia sancti prædicatores ea luce verbi,
qua subjectis emicant, sibi quoque ad reditudinem
superni itineris officium visionis ministrant, &
contemptis rebus infimis, per vim dilectionis om-
nipotentis Deo tantò se liberiùs exhibent, quantò
etiam auditores suos ei jam magna familiaritate
conjunctos vident. Quia verò non solum holocau-
sta obtulisse, sed immolasse victimas viri Bethsami-
tæ relati sunt, perfectorum virorum spiritualis obla-
tio designatur. Nam holocausta offerunt, cum
per contemplationis ascensum se Deo omnipotenti
ineffabili affectione conjungunt. Sed holocaustis
victimas sociant: quia nimirum tantæ jucunditatis

bonum non suis meritis, sed divinæ referunt bonitati. Sine victimis quidem holocaustum offert, qui jam supernis in magna delectatione conjungitur: & insurgentibus elationis occultæ motibus, per humilitatis virtutem nequaquam dominatur. In oblationibus ergo perfectorum simul holocausta, & victimæ convenisse describuntur: quia & divina frui dulcedine digni sunt, & in omni, quod totos se jam cælitates faciunt, elationis ignari.

Et quinque Sarrapa Philistinorum viderunt, et reversi sunt in Accaron in die illa.

Sarrapa Philistinorum, ut jam superius dixi, electi sunt prædicatores gentilium. Qui nimirum quinario numero continentur: quia ad refræmandos quinque sensus corporis, aut rudibus adhuc fidelibus, aut carnalibus præsent. Hi profectò plaustrum cum Dei arca comitantur: quia ad studium spiritualis vitæ transeunt jam eruditos discipulos, sollicitudinis suæ curâ prosequuntur. Sed applicante in agrum Josue plastro, & vaccis immolatis, in Accaron redeunt: quia cum eorum perfectionem jam consideraverint, conversationis eorum itinera ulterius non explorant. In Accaron autem redeunt: quia ad convertendos alios se convertunt. Accaron quippe nostro eloquio sterilis dicitur. Steriles quoque sunt, qui aut fide carent, aut bona conversatione. Bene autem cum reversi principes dicuntur, additum est; *In die illa*: quia nisi in eis claritate tantæ perfectionis agnoscerent, ab eorum sollicitudine securitatis certitudine non redirent. Sequitur:

Hi sunt ani aurei, quos reddiderunt Philistinorum pro delicto, Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geib unum, et Accaron unum. Et mures aureos, secundum numerum urbium Philistinorum, quinque provinciarum, ab urbe murata usque ad villam, qua erat absque muro, et usque ad Abel magnum, super quem posuerunt arcam Domini, qui erat usque in die illa in agro Josue Bethsamita.

Quid hæc omnia designent, latè supra expositum est. Quid est autem, quod cum reddi pro peccato debitum arcæ præcipitur, quinque ani aurei, & quinque mures simul nominantur: cum verò jam redditum, quod debebatur asseritur, urbes singula separatim unum reddidisse referuntur? Sed simul supra nominantur: quia simul omnium membrorum demonstrabatur ornatus, in commutatione bonorum operum; hic autem cum redditum debitum arcæ describitur, cautè ostenditur: quia urbes singula anos aureos singulos, & mures obtulerunt: ut profectò peccatori converso insinuetur, ut semel peccata deserat, que per solitam pravitatem ulterius non requirat. Urbes quippe singula anos, & mures singulos reddunt, cum conversi peccatores semel terfa lacrymis pœnitentiæ peccata non repetunt. Unde & sacra Scriptura admonet, dicens: *Non iteres verbum in oratione.* Verbum quippe in oratione iterat, qui precibus purgare peccata conatus est: sed tamen committere non omittit alia; pro quibus oret. Qui profectò anum unum, & murem Deo pro delicto non offert: quia etsi pœnitendo compungitur, scditates multiplicat, quas Deo confitens ei repræsentat. Cum ergo anum unum & murem unum urbes Philistinorum, sive provinciæ singula reddidisse describuntur, quid aliud designat, nisi perfectionem veræ conversionis? Perfectè enim convertitur, qui cum semel, quod pravè egerat, plangit, quod rursus plangat, ultra non reperit. Igitur anum unum & murem unum pro peccato offert, qui sic commissa luget præterita, ut perfectè ca-

veat futura. Et quia ista forma conversionis tam sapientibus, quàm indoctis, tam fortibus, quàm debilibus in sancta Ecclesia observanda est, bene ab urbe murata, usque ad villam sine muro hæc solutio debiti extensa perhibetur. Nulli enim intra sanctam Ecclesiam constituto liberum est peccare, nulli innoxium prava committere. Quare per Prophetam Dominus comminatur, dicens: *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur.* Murata quippe urbes sunt mentes sanctarum Scripturarum eruditione circumdatae. Villa autem absque muro sunt mentes simplices. Unum ergo anum aureum non solum singula urbes reddunt, sed etiam villa; ut quicumque ad religiosam vitam, Deo auctore, convertitur, ablutis jam fœtoribus, ulterius non fœdetur. Et quia nemo tam sanctus est, qui in se non habeat aliquid scditatis, quod plangat, solutio hujus debiti usque ad Abel magnum, super quem posuerant arcam Dei, pertenditur. Abel quippe interpretatur luctus. Quo nimirum nomine lapis, in quo arcam Dei posuerant, vocabatur. Sed hoc profectò Redemptori nostro nomen congruit: quia etsi propria, quæ flet non habuit, nostra tamen quotidianis precibus, & fletibus peccata purgavit. Sunt quoque in sancta Ecclesia viri perfecti, & illi summo lapidi, charitatis consummatione conjuncti. Huic namque unitus erat lapidi, qui dicebat: *Nemo me separat à charitate Christi*: qui an arcæ debitum solvat, audiamus: *Primum, inquit, fui blasphemus, & persecutor.* Hinc iterum confitens, ait: *Non sum dignus vocari Apostolus: quia persecutus sum Ecclesiam Dei.* Notandum etiam, quod usque ad lapidem excurrisse arcæ debitum legitur, qui usque in die illo in agro Josue manere, & in quo posita arca Dei memoratur. Qua in re quid aliud tenemus, nisi quod in sancta Ecclesia cernimus: quia illi etiam Deo pro culpa satisfaciunt, qui non solum à peccatis per Dei gratiam erepti, sed etiam per magna sanctarum virtutum culmina, in ejus tabernaculum sunt assumpti? Sequitur:

Percussit autem Dominus de viris Bethsamitibus, eo quod vidissent arcam Domini, et percussit de populo septuaginta viros, et quinquaginta millia plebis.

Qui sunt Bethsamita percussi, nisi falsa contemplatione decepti hæretici? Bethsamita enim non veritate fuerunt, sed presumptione. Dum igitur arcam videre in lapide præsumerent, percussi sunt: quia cum Domini, ac Redemptoris nostri sacramenta indigni discernerent, æternæ damnationis laqueis, per fallaciam proprii sunt depressi erroris. Quid est autem, quod de populo septuaginta viri, de plebe autem quinquaginta millia percussa sunt? Sed quia appellatione populi etiam urbium nobiles continentur, plebs autem vulgus est reliquum sine nobilibus, potest hoc colligi: quia hæreticorum alij inter alios, quasi nobiles extiterunt, qui in munditia operum, solo errore perierunt; ceteri verò quasi plebis rusticitatem secuti, cum errore fidei obscurati sunt forde pravæ operationis. Unde & alij quinquagenario, alij septuagenario numero exprimuntur: quia & illi per quinque sensus corporis concepta flagitia perfecterunt; illi dum falsò sibi dona adscriberent spiritus septiformis, æterna obruti sunt caligine cæcitatibus. Et quia de eorum percussione veri fideles contrastati sunt. Sequitur:

Dixeruntque Bethsamita: Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus?

Quasi etenim veri fideles, sed simplices dicant: Si tam sapientes & philosophi in summæ veritatis cognitione falluntur, indocti & simplices quando venire ad ejus notitiam possunt? Sed etsi de sua mensura diffidunt, donum tamen divinæ cognitionis adesse Ecclesiæ non diffidunt. Quare & subditur:

Hier. 31.

Rom. 8. f
1. Cor. 15.
b
1. Tim. 1.
c

Et ad quem ascendet à nobis?

A nobis quippe Dominus ascendit, quando id, quod de ejus cognitione nobis absconditur, per electorum fidelium vocem prædicatur. Velut ascendere namque ejus à nobis est, quod simplicioribus, sive infirmioribus de æterna contemplatione celaverit, sublimibus per humilitatem cordibus revelare. Quid est ergo dicere: *Ad quem ascendet à nobis*: nisi dignum doctorem querere, qui sic divina prædicet, ut à via veritatis non erret? In quibus etiam verbis, si historicum sensum requirimus, aperte cognoscimus; quia qui ideo mortui sunt, quia arcam Domini viderunt, intelligimus nempe, quòd eadem visione digni non fuerunt. Meritò igitur, qui percussos aspiciunt, dicunt: [*Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus?*] Nam si hi, qui indigni sunt, videndo moriuntur, contrectantes, quomodo vivunt? Bethsamitæ quidem in sancta Ecclesia sunt mortui sacerdotes, & ministri sacri altaris reprobi: quia de domo quidem solis justitiæ sunt dignitate ministerij, non virtute & gratia sanctitatis. Bethsamitæ quidem sunt: quia per sacre oblationis officium conversantur in domo Dei; sed tantò sunt acriori damnatione percutiendi, quantò non solum videre audent sacra mysteria, sed contrectare: quantò non jam veteris testamenti arcam respiciunt, sed quod omnia superat, indignè se corpori & sanguini ingerunt Redemptoris. Quos percussos insinuat Paulus, dicens: [*Quis manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit*. Veri enim fideles dicunt: [*Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus?*] Altitudinem quippe tantæ administrationis considerant, & tanti sacramenti dignitatem formidant. Sed dum tantæ rei subire officium metuunt, qui id exhibere valeant, digniores querunt. Unde & sequitur: [*Et ad quem ascendet à nobis?*] Quasi ergo sacra mysteria humiliter fugientes, dicant: Quia nos infirma conversatione percutimur, ministri ex altiori vita querendi sunt, quos dum in altissimam virtutum sanctificationem conversatio sublimis erigit, assistere Deo per officium tantæ oblationis possint. Sequitur:

Miserunt ergo nuncios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Remiserunt Philistij arcam Domini, descendite et reducite eam ad vos.

Cariathiarim dicitur, civitas eorum, quæ est sanctorum civitas, nisi illa Hierusalem, quæ sursum est? Qui sunt ergo habitatores ejus, nisi perfecti viri ab amore mundi alta conversatione separati? Quorum profectò unus ceteris efficacior ait: *Nostri conversatio in celis est*. Ad hos quippe nuncios mittendi sunt, ut Dei arcam suscipiant: quia ad electionem sacerdotum viri sancti non solum recipiendi sunt, sed etiam invitandi. Et notandum, quia vitis sublimioribus per nuncios dicitur: [*Descendite & reducite eam*.] Descendant quippe, quia obediunt: nequaquam enim descenderent, si id, quod ab eis fraternus amor expetit, impendere superba mente resisterent. Tunc quidem verè sublimes sunt, cum se Christo non auferunt; cum id, quod ex fraterno judicio eis imponitur, non repellunt. Unde aptè subinfertur:

CAPUT V.

Venerunt ergo viri Cariathiarim, et reduxerunt arcam Domini, et intulerunt eam in domum Aminadab in Gabaa.

Aminadab interpretatur, populus meus spontaneus, Gabaa, sublimis. Et nimirum talibus arca Dei S. Greg. Tom. III.

A committenda est. Populus namque spontaneus est, quem ad exercenda virtutum opera, sola bona voluntas trahit, quem ad implenda mandata Dei necessitas non compellit. Quos nimirum sub unius descriptione beatus Paulus prædicat, dicens: *Hi larem datorem diligit Deus*. Quæ est domus spontanei populi, nisi munimentum sanctæ dilectionis? Nam in virtutum ministerio spontaneus esse non posset, si mansionem sibi dilectionis non conderet. Quæ profectò domus in Gabaa, id est in sublimi sita cognoscitur: quia charitatis altitudine ad celestia sublevamur. Vel certè in sublimi est domus: quia charitas omnibus virtutibus antefertur. Nam sublimitatis hujus altitudinem insinuans Paulus, ait: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstrabo*. Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æsonans, aut cymbalum tintiens. Quid est autem, quòd Eleazarum sanctificant ad custodiendum arcam Dei? Sed hoc nimirum ex usu sanctæ Ecclesiæ novimus: quia electus minister prius benedictionem consecrationis à summis viris accipit, quàm ministerium impendat oblationis. Quia verò Eleazarus Dei adjutor dicitur, profectò ostenditur: quia non solum sanctificari Dei ministri debeant, sed etiam inspicere quales sint ad eisdem consecrationis ordinem promovendi. Qui enim sunt Dei adjutorium, nisi qui cum divina gratia ministrando conveniunt, & quos omnipotentis Dei dignatio intus visitat, quam ipsi per exterius ministerium bene vivendo & docendo confirmant? Unde & cum Paulo non inaniter gloriantes dicunt: *Dei et enim sumus adiutores*. Qui nimirum conversatione fortissimi, scientia eruditi, amore fervidi, constantia robusti, non solum alieno non egent auxilio, sed quocumque se conferunt, subvenire aliis possunt. Bene itaque dicitur: [*Eleazarum sanctificaverunt, ut custodiret arcam*.] quia hi, quibus adhuc aliena auxilia necessaria sunt, ad subveniendum aliis promovendi non sunt. Bene item idem Eleazarus filius Aminadab esse dicitur: quia certè, qui ad ministerium prædicationis eligitur, in imitatione sanctorum positus, auxilium omne, quod exhibet, esse debet ex dilectione. Quia verò nos superius plaustrum Scripturam sacram, arcam verò scientiam ejus spiritalem esse diximus, vaccas quoque electas animas, timor Bethsamitarum, quem inesse electis ostendimus in oblatione sacramenti, potest referri etiam ad onus prædicationis. Non enim minor sanctitas idonea est animabus instruendis, quàm offerendis sacris mysteriis. Et ideo Bethsamitæ perhibentur percussi: quia plerique vivunt subditi, qui moriuntur prælati. Habet enim arca Dei etiam extrinsecus pulchritudinem, quam si minister infirmus non ad spiritalem venerationem, sed ad concupiscentiam sæcularem inspexerit, nequaquam vivit. Bene itaque causa percussiois eorum declaratur, cum dicitur: [*Quia viderunt arcam Dei*.] Quid est enim, viderunt, nisi quia ejus gloriam videndo concupierunt? Nunc autem, auctore Deo, per orbem universum sanctæ Ecclesiæ gloria est copiosa. Quæ profectò gloria, quia à reprobis sacerdotibus sæculariter appetitur, Bethsamitæ viri arcam Dei exterius videndo moriuntur. Non enim spiritalem ejus honorem pro interna virtutum gloria appetunt, sed ut arca Dei splendorem rapiant, & ecclesiasticæ prædicationis fulgorem, in flore sæculi suis cultibus ferant. Arca quoque Dei male foris ad percussioem respicitur, quando flagitiosi præpositi subditarum personarum exteriori specie devicti, ad carnalem concupiscentiam pertrahuntur. Viri timore ingentem multitudinem concupiscentiæ telo prostratam intuentes, dicunt: [*Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus?*] Stat quippe in conspectu Dei, qui fortis est in ordine divini ministerij. Stare etenim fortitudinis est, ministrare obsequij. Stare

ergo in conspectu Dei dicitur, qui ordinem superni officij in altitudine disponit dignæ conversationis; qui in ministerio, quo fungitur, nullo appetitu ecclesiastici honoris decipitur, nulla carnali concupiscentia superatur. Quia verò tam idonei ministri rarè inveniuntur, meritò dicunt: [*Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti huius?*] Et quia tantum onus parvuli Christi viris fortioribus deserunt, subdunt: [*Et ad quem ascendet à nobis?*] Quomodo autem ad habitatores Cariathiarim miserint, quomodo arcam Dei in domum Aminadab intulerint, quomodo Eleazarum sanctificaverint, sicut supra expositum est, non mutamus.

Et factum est ex quo arca Dei mansit in Cariathiarim, multiplicati sunt dies.

Si ad historiam respicimus, dies mansionis arcae multiplicati sunt, quia illic multo tempore fuit. Unde & subditur:

Erat enim annus viceesimus.

Et ad quid istam dierum multiplicationem introduxerit, subdens, ait:

Et requievit omnis Israel post Dominum.

Quæ nimirum requies in illo veteri populo non bonorum operum, sed bonæ devotionis intelligenda est. Nam sequitur:

Ait autem Samuel ad universam domum Israel, dicens: Si in toto corde vestro revertimini ad Deum, auferite deos alienos de medio vestrum, Baalim et Astaroth, et preparate corda vestra Domino, et servite ei soli, et liberabit vos de manu Philistinim.

Qui deos alienos de medio sui non abstulerant, nisi bona voluntate, post Dominum quomodo requiescebant? Quæ nimirum omnia si spiritaliter inquirantur, dies mansionis arcae multiplicatur: sed cum manet in Gabaad, cum manet in custodia Eleazari; quia cum animarum fidelium cura apud religiosos prædicatores reconditur, perfectio religionis, quæ sublimi doctrina impenditur, bonorum operum studio adimpletur. Unde & annus viceesimus tunc instare relatus est. Si enim denarius numerus perfectionem antiquæ legis designat: quid vicenarius, nisi splendidiorem novæ vitæ religionem significat? Vicenarius quippe numerus, denarius est duplicatus. Qui certè numerus in electorum conversatione perficitur, cum per amorem vitant legis prohibita, & sublimia Evangelij mandata complent. Quia verò nos arcae perfectionem ad contemplativæ vitæ perfectionem retulimus, in Cariathiarim manet arca Dei, cum erudite mentes contemplantium ejusdem eruditionis suæ donum, in oblectamento perficiunt revelatæ sibi supernæ claritatis. Viginti quippe annis manet ibi tunc arca Dei: quia electæ animæ ad exaltationis intimæ culmen evectæ, habent denarium numerum in perfectione scientiæ, vicenarium verò in superna delectatione. Potest etiã dierum multiplicatio ad virtutum spiritalium incrementa referri. Cum igitur causa, qua dies multiplicentur, expressius dicitur, annus viceesimus esse perhibetur: quia videlicet electæ mentes contemplantium, quò uberiùs superna contemplatione pascuntur, eò plenius virtutum spiritalium fulgoribus illustrantur. Quid verò est, quòd anno viceesimo requiescere omnis Israel post Dominum dicitur, nisi quia sublimitas perfectionis electorum non consistit in fortitudine boni operis, sed in virtute contemplationis? Quiescere namque post Dominum, Redemptoris nostri imitationem invincibili charitate retinere est. Et quif-

quis illa supernæ civitatis ineffabilia gaudia contemplando fortiter amare non didicit: quia sapius ad mundi amorem potest dejici, post Dominum nequaquam requiescit. Cum ergo manet arca in Cariathiarim, & dies multiplicatur, universus Israel post Dominum requiescit: quia profectò dum electæ mentis scientia in experientiam supernæ delectationis erigitur, dum luce refusa gloriæ, virtutum spiritalium sibi claritates glomerantur, imitatione Dominicam tenere eò perseverantius potest, quò immensis illustrata claritatibus, eas tenebras, quibus à vero dividatur lumine, sentire non potest. Unde & bene qui post Dominum requiescere dicitur, Israel esse perhibetur, videlicet videns Deum: quia quò altius contemplator in divina rapitur, eò ab humanis, quæ potenter cohibet, nequaquam superatur. Verum quia, auctore Deo, arcam ejus proficiscentem usque ad sublimitatis ejus situm deduximus, quo studio prædicator erga subditorum correctionem invigilet, videamus. Nam sequitur: [*Et ait Samuel ad universam domum Israel: Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferite deos alienos de medio vestrum.*] Quos autem alienos deos Scriptura sacra appellare consuevit, nisi demonia, quæ in manufactis simulacris habitant? In Samuele novos sanctæ Ecclesiæ prædicatores designari diximus. Rectè itaque de medio sui deos alienos in universam Israel domum auferre præcepit: quia in accedentibus ad fidem gentilibus, non solum rectæ perfectionis veritatem prædicatorum ordo petit, sed etiam damnationem antiquæ superstitionis. Nil enim eis prodesset veritatem profitendo colere, vel obsequendo, nisi falsa priùs detestanda Ecclesiam positus est per fidem, sed Deo rebellis per iniquam operationem, admonendus est, ut alienos deos de medio sui auferat. Nam etiã manufacta simulacra detestatur, demonum tamen imperiis prava actione submittitur. De medio autem sui alienos deos abjicit, qui sic ad Deum convertitur, ut per mala opera immundos spiritus numquam veneretur. Potest etiam cautiore vitæ studium per hæc exhortationis verba designari. Nam in medio nostri quid est, nisi cor nostrum? Sunt tamen nonnulli operatione mundi, sed infirmitate cordis, usu sedantur pravæ cogitationis. Bona quidem incessanter faciunt, sed cogitare reproba numquam prætermittunt. Quia verò tot in eorum cordibus demonia requiescunt, quot desideria immundi auferre de medio sui alienos deos instanter admonentur, quatenus omnipotenti Deo non solum rectitudinem impendant operis, sed & gloriam internæ puritatis. Unde & aptè subditur: [*Et preparate corda vestro Domino.*] Cor quippe Domino præparat, qui mentem non solum ab immunda cogitatione separat, sed etiam cogitationum sanctarum, ac virtutum fulgoribus illustrat: ut velut abjectis & comminutis idolis, se Dei templum efficiat; dum illic divinæ gratiæ sedem erigit, ubi reprobos spiritus manere per subjecta eis prava desideria non permittit. Bene itaque priùs auferre alienos deos de medio sui Israelitas admonet, deinde corda Deo præparare: quia rectus ordo inchoatæ religionis est, ut priùs unusquisque prava reprobet, deinde ad omnipotentem Deum studio bonæ intentionis appropinquet. Ad extremum verò necesse est, ut qui jam Deo bonæ voluntatis propositum, & puri cordis munditiam obtulit, id quod intus bene vivendo deliberat, in re-ctitudine boni operis exponat. Quare & subditur: [*Et servite soli Deo.*] Soli quippe Domino servit, qui bonis operibus prava non inserit. Nam qui sic bona agit, ut mala non deferat, Deo soli nequaquam servit: quia malo spiritui obsequium exhibet, cujus perficere non metuit voluntatem. Unde agi-

tur, ut etiam bona agens Deo non seruiat: quia qui totum hominem condidisse creditur, habere eum communem cum adversario non dignatur. Hinc namque est, quod ipsa Veritas per semetipsum denunciat, dicens: *Nemo potest duobus dominis servire.* Hinc Paulus exquirens, ait: *Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate, aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conventio Christi ad Belial? aut quæ pars fidelis cum infideli, aut quis consensus templo Dei cum idolis?* Soli ergo Domino servire præcipimur, ut qui jam aspirante Deo pro obtinenda peccatorum nostrorum remissione agere bona cœpimus, eisdem bonis prava nulla miscamus. A peccatorum namque nostrorum obligatione tunc solvimur, cum bona, quæ pro eorum impendimus absolutione, malis admixta non sunt. Devotis namque poenitentibus loquens prædicator, dicit: *[Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferre deos alienos de medio vestri, & servite Deo soli.]* Quasi dicat: Tunc à peccatis solvi poteritis, cum cordis & operis bona, quæ pro vestra absolutione impenditis Deo, supervenientibus criminibus aliis non fœdatis. Quare & repromittens, dicit: *[Et liberabit vos de manu Philisthym.]* Qui hoc loco alij Philisthym, quam maligni spiritus designantur? Qui nimirum dum superbiae suæ calice in momento debriati sunt, à statu gloriæ tumescendo ceciderunt. Quæ est igitur manus Philisthym, nisi potestas illa dæmonum, qua mortuas in peccato animas ad æterna tormenta perducent? Ab ista Philisthym manu solus liber fuerat,

qui dicebat: *Venit princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam.* Hinc Paulus ait: *Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei.* Hinc iterum dicit: *Erasmus & nos filij iræ, sicut & ceteri.* O quam magni muneris est ista promissio, qua dicitur: *[Liberabit vos de manu Philisthym.]* Nam ille solus liber hujus manus extitit, qui peccatum non fecit. Ab ea utique omnes contra meritum liberamur. Unde & Paulus dicit: *Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem iustitiæ suæ, propter redemptionem præcedentium delictorum, in sustentatione Dei ad ostensionem iustitiæ ejus in hoc tempore, in se ipse iustus, & iustificans eum, qui est ex fide Domini nostri Jesu Christi.* Hinc item dicit: *Gratia liberati estis.* Tale est, ac si dicat: Liberabit vos de potestate spirituum malignorum, ut velut fugatis de itinere crudelibus hostibus, dum mors carnis intervenit, ea, quæ cupitis æterna gaudia, securius adeatis. Magna itaque promissio, qui magna præcipiendo docuit, ut magnitudo muneris ad fortitudinem incitaret laboris. Magnum quippe est soli Domino servire, videlicet instanter bona agere, bonis actibus reproba non miscere. Sed à quam maximum in vitæ hujus transitu, potestatem cruentorum spirituum non incurrere. nullas in via horribilitates cernere, contrarietates objectionum nullas invenire, æternas pœnas evadere, liberato-

ris nostri præsidia sentire, momentaneam sæculi lucem perdere, sed repente ineffabilem claritatem æternitatis invenire. Audiant ergo, audiant, qui de manu Philisthym liberari desiderant: *[Preparate corda vestra Domino, & servite illi soli.]* ut hic sibi quique colligere studeant, unde illic manus tantorum hostium non incurrant: & securi ad vitam transcant, qui inter salutis suæ thesauros, quos hic bene vivendo congregant, mortis opera nulla portant. Electorum verò mores insinuantur, per hoc, quod subditur:

Abstulerunt ergo filij Israel de medio sui Baalim, & Astaroth, & servierunt Domino soli.

Electorum quippe mos est, ut cum divinæ prædicationis hortamenta suscipiunt, ad studium auditiæ bonæ operationis accendantur. Nam reprobi & frequenter verba Dei audiunt, & eisdem tamen verbis

A nulla bona opera proponunt, pigri in suis actionibus remaneant: quia à divina luce projecti, omnipotentis Dei gloriam, cujus verba audiunt, interna contemplatione non vident. Rectè ergo, qui obediunt, Israel filij dicuntur: quia quod maiestatem apertiori manifestatione conspiciunt, ejus præceptis obedire devotius agnoscuntur. Sed quia convertis loquitur, quid eis adhuc deesse conspiciat, audiamus: nam sequitur:

Dixit autem Samuel: Congregate universum Israel in Masphath, ut orem pro vobis Dominum. Et congregaverunt in Masphath.

Masphath dicitur speculatio seu contemplatio. Quam profectò speculationem beatus Paulus exponit, dicens: *Videmus nunc per speculum in ænigmate.* Speculari etenim nobis est, de altitudine scripturarum æterna bona contemplari. Quasi enim specularumur, quod jam fidei veritate cognoscimus, & adhuc revelata facie non videmus. Convertis verò peccatoribus in Masphath convenire, est per mentis intentionem de Dei omnipotentis miseratione confidere. Sed sic de Dei misericordia præsumant, ut tamen id, quod se nequiter egisse recolunt, per poenitentiam delere non negligant. Unde & illic repente subjungitur:

Haueruntque aquam, & effuderunt in conspectu Domini.

C Quid enim est aquam haurire, nisi de profunda animi poenitentis confusione lacrymarum fluenta producere? Velut enim aquam haurimus, dum quam profunda iniquitate cecidimus considerantes plangimus. Quam profectò aquam in conspectu Domini effundimus, si cum poenitendo compungimur, de ejusdem compunctionis fletu, non querimus favorem sæculi, sed solum fructum divinæ placationis. Sed & dum mens flendo compungitur, necesse est, ut etiam caro, quæ delectationibus subjacuit, affligatur. Unde & subditur:

Et jejunaverunt in die illa.

Dies peccatricis animæ, est spes consequendæ indulgentiæ, in divini verbi repromissione. Unde & per Prophetam Dominus repromittit, dicens: *Nolo mortem peccatoris: magis autem, ut convertatur, & vivat.* In die igitur illa jejunant, qui idcirco carnem poenitendo atterunt: quia in luce spei pervenire ad indulgentiam se indubitanter credunt. Quæ tamen afflictio poenitentia ad delenda peccata tunc demum idonea est, cum sacerdotis fuerit judicio imperata, cum ab eo consentientium actibus discussis, pro modo criminis, onus eis decernitur afflictionis. Bene itaque sequitur:

Dixeruntque: Tibi peccavimus Domine. Indicavitque Samuel filios Israel in Masphath.

E In Masphath quippe sacerdos judicat, cum non humanum arbitrium sequitur, sed divinum; cum in omni, quod disponendum est, se in alta contemplatione sublevat, & hoc in subditorum judicio disponit, quod æquum esse in superna visione cognoscit. Hinc namque est, quod in omni fere negotio Moyses in tabernaculo fœderis Dominum consulit: quia nimirum prædicator sanctæ Ecclesiæ in intima debet veritatis contemplatione conspiciere, ut subditorum vitam foris irreprehensibiliter valeat ordinare. Tunc enim & tenere peccata, & dimittere verius potest, cum in arcano speculationis, Domino loquente audit, quod loquitur. Unde & resurgens à mortuis Dominus prius in discipulorum faciem insufflavit, & postea dimittendi, retinendique peccata

K iij.

auctoritatem tribuit : ut profectò monstraret, quia A
qui illam mentis speculationem non habet, iudex
animarum esse non debet. In electorum quippe præ-
dicatorum faciem Dominum insufflare, est intimas
secretasque vias spiritualis examinis eis per Spiritum
sanctum revelare. Hinc Paulus ait: *Spiritualis judi-*
cat omnia. Hinc item divina gratiæ largitatem com-
mendans, ait: *Nos spiritum huius mundi non habemus,*
sed spiritum, qui ex Deo est: ut sciamus, quæ à
Deo donata sunt nobis. Qui autem huius mundi spi-
ritum habet, in Masphath, id est, in speculatione
subditos iudicare non potest: quia dum per spiritum
interiora non penetrat, qui causis examinis, quas
exquirat, mundano spiritu foris errat. Bene igitur
Samuel filios Israel in Masphath iudicasse dicitur:
quia nimirum prædicatores sancti, in subditorum
iudiciis, aliud extra nequaquam definiunt, nisi quod
intus eis divina inspiratione revelatur. Sed dum bo-
ni subditi majorum iudicio semetipsos subiciunt,
spiritualium hostium iras contra se validius accen-
dunt. Unde & subditur.

Et ascenderunt Satrapæ Philistinorum ad
Israel.

Ablatis namque diis alienis, peracto jejunio, ex-
hibita à prædicatore censurâ examinis, ad Israel
Philistinorum principes ascendunt: quia cum al-
tiori vita proficimus, maligni spiritus, qui semper
bene agentibus invident, nobis infestiores sunt. Et
quia de innocentis vitæ sublimitate nos deponere ap-
petunt, ascendere dicuntur. Ascendere quippe ma-
lignis spiritibus, est se ad expugnanda alta per cæle-
ste desiderium corda sublevare. Quia etiam contra
perfectiores Christi milites non quorumlibet malo-
rum spirituum, sed fortiorum dæmonum prælia ex-
citantur, non Philisthijm contra Israel ascendere,
sed Philistinorum Satrapæ perhibentur. Principes
quoque pluribus præstant. Per hoc ergo, quod con-
tra Israel Satrapæ ascendere dicuntur, potest rationa-
biliter colligi; quia ad probandam electorum pa-
tientiam, nec unus spiritus malus electorum singulis,
sed innumeri deputantur; ut de consecuta eorum vi-
ctoria, tantò sit copiosior fidelium gloria, quantò
eis irrogata fuerint prælia graviora. Tamen inter ea-
dem prælia nuper conversi vehementer pavere so-
lent: repente etenim inveniunt se in campo laboris,
præter experimentum consuetudinis. Armata hinc
contra se aspiciunt desideria, quæ sibi dudum paca-
ta serviebant: illinc supernus amor invitat, ut cœ-
pta bona non deserant. Hinc spiritus mentem ele-
vat, illinc caro gravat; ac dum finis sui modum sci-
re non possunt, de electionis suæ incertitudine ve-
hementer expavescent. Unde & hic aptè subdi-
tur:

Quod audientes filij Israel, timuerunt à fa-
cie Philistinorum.

A facie enim Philistinorum timent, ut eorum po-
steriora non timeant. Quæ est enim malorum spi-
rituum facies, nisi concupiscentia sæcularis? In hac
enim specie quicumque componitur, eorum imagi-
ni conformatur. Quia verò non Philistinorum fa-
ciem, sed ab eorum facie timuisse Israel dicitur; sic
electorum mentes insinuat, ut etiam reproborum
stultitiam latentem ratione reprehendat. Non enim
faciem, sed à facie timuerunt: quia videlicet sancti
viri, aliud est, quod foris aspiciunt, aliud, quod
intus expavescent. Nam etsi aliquando florentem
mundum humana ratione considerant, repente
mentis oculos ad ea mala, quæ mundi gaudia se-
quuntur, retractantes levant, & velut à facie trepi-
dant, qui pœnis sequentibus contingere præsentem
delectationem vitant. At contra reprobi, qui hanc
Philistinorum faciem nequaquam metuunt, se-
quentes ferocitatis eorum impetus non evadunt.

Dum enim vana mundi gaudia tota virtute susci-
piunt, afflictiones perpetuas, dæmonum virtute,
capiunt. Quibus nimirum Veritas comminatur, di-
cens: *Væ vobis divites, quia recepistis consolationem* Luc. 6. d
in vita vestra. Hinc item denunciatis, ait: *Væ vobis,*
qui videtis, quia flebitis. Quasi aliter dicat: Quia à
Philistinorum facie nequaquam pertimescitis, cum
sequentes eorum vires irruunt, salutis invenire refu-
gium non potestis. Tunc quidem timor adest: sed,
qui adjuvet, non adest. Vindicta datur flagitij, sine
spe liberationis, & quàm sint Philistinorum horri-
bilia posteriora sentiunt, qui faciei eorum blandi-
menta in mundi amore voluerunt. Bene igitur de Is-
raelitis, in electorum typo dicitur: [*Timmerunt à*
facie Philistinorum] quia nimirum dum conver-
sandi modum sibi solerter ordinant, non disponunt
metuere æterna mala, cum veniunt: sed à temporali
concupiscentia trepidant, cuius merito irrogantur.
Et quia non tam suis meritis, quàm majorum hoc
intercessione posse obtinere credunt, sequitur:

Dixeruntque ad Samuelem: Ne cesses clama-
re pro nobis ad Dominum Deum Israel, ut
salvet nos de manu Philisthijm.

Sed & tentatis subditis pastores boni non solum
orationum præsidia conferunt, sed etiam sacrificio-
rum. Unde subditur:

Tulit autem Samuel agnum lactentem unum,
& obtulit illum holocaustum integrum Do-
mino, et clamavit Samuel.

Quid est clamor Samuelis, nisi in supplicatione
pontificis magna virtus desiderij? Unde ad tacen-
tem labijs Moylen, licet populi subditi salutem fer-
venti devotione cupientem à Domino dicitur: *Quid* Exod.
clamas ad me? Quis verò est agnus lactens, nisi ille, 14. d
quem præcursor ejus ostendit, dicens: *Ecce agnus* Ioh. 1. d
Dei, ecce qui tollit peccata mundi? Et lactens dicitur:
quia in ejus innocentia vera humanitas prædicatur.
Sed unus agnus offertur: quia præter ipsum, qui
mundi tollat peccata, nequaquam reperitur. Quem
profectò agnum integrum obtulit. Integritas quippe
agni ad soliditatem pertinet catholica professionis, 4. c. 24
11. p.
Velut enim agnum dividit, qui à canone fidei per
gladium separatur erroris. Agnus itaque dicitur pro
innocentia, lactens pro assumptione naturæ, unus
pro singularitate potentie, integer pro fidei nostræ
firmissima soliditate. Quod si quis hæc non ad ip-
sum, sed ad ejus imitorem referre voluerit, potest.
Agnus quippe offerimus, cum per bonum castitatis,
& innocentie Redemptori nostro conformamur: &
cum doctrinâ innocentium patrum nostrorum pasci-
mur, velut ubera fugimus, quibus ad æternam vi-
tam nutriamur. Unum quoque agnum offerimus,
si post initia religiose conversationis, nulla pollui-
mur iniquatione pravitatis. Unum quippe agnum
offert, qui à proposito innocentie, ad pollutæ vitæ
maculas nequaquam distulit, à quibus redeat per ite-
rationem bonæ operationis. Integrum quoque a-
gnum offerre, est ad æternam vitam non solum car-
nis continentiam, sed mentis integritatem præpara-
re. Integrum quoque agnum Domino nequaquam
offert, qui carnem Deo per continentiam consecrat,
sed mentis suæ secreta ab immundarum cogitatio-
num lascivia non refrænât. Velut enim agni partem
sacrificio subripit, qui puritatem cordis, corporis
continentie non conjungit. Unde & ipse agnus a-
gnum integrum offerre discipulis præcipiens, ait:
Audistis, quia dictum est antiquis: Non mechaberis: Mat. 23.
ego autem dico vobis, qui viderit mulierem ad concu-
piscendum, mechatus est in corde suo. Hinc etiam fa-
tæ virgines in Evangelio notantur, quæ lampades
paraverunt, & oleum non paraverunt. Lampades
namque paratas habent, qui bonum pudicitie ser-

Mor. 1.8
c. 27.

vant in corpore: oleum quoque habent, qui nitorem puritatis tenent in mentis suae circumspeditione. Dicatur ergo de Samuele: *Obtulit agnum integrum Domino*: quia ut bonum pudicitiae divinae placationi sufficiat, non solum in candore corporis servari debet, sed in splendore internae puritatis. Merito itaque subditur:

Et exaudivit eum Dominus.

Ille namque exaudiri à Domino pro aliis orans potest, qui ex parte aliqua ei, cui supplicat, Domino odibilis non est. Nam si adhuc propria infirmitate deprimitur, pro obtinenda proximorum fortitudine nequaquam exauditur: & eò desiderium suum ad divinae celsitudinis arcem non subleuat, quò ipse de imo, quo per lapsum jacet, conatu ferventioris studij ascendere nequaquam curat. Sed & modus exauditionis exponitur, cum subinfertur:

Factum est, dum Samuel offerret holocaustum, Philisthaeos inire praelium contra Israel. In-tonavit autem Dominus fragore magno in die illo super Philisthaim, & exterruit eos, & cæsi sunt à filiis Israel. Egredisque filij Israel de Masphath, persecuti sunt Philisthaeos, & percusserunt eos usque ad locum, qui erat subter Bethchar.

Offrente holocaustum Samuele, Philisthaim contra Israel praelium incunt: quia maligni spiritus tunc adversus fideles subditos graviores tentationes commovent, cum contra se stare instantius pastores vident. Sed super Philisthaeos Dominus intonat: quia orantibus doctoribus & fidelibus subditis, divina gratia robor administrat. Tonitrua enim fieri per nubila solent. Nubes autem sublimes per caeleste desiderium animae intelliguntur. Unde & Propheta mentes electorum in amore caelestium elevatas admirans, dixit: *Qui sunt isti, qui ut nubes volant?* Quae sunt autem tonitrua nubium, nisi illa ferventia & superna electorum desideria: quibus dum per divinam gratiam eorum mens succenditur, omne, quod maligni spiritus decipiendo suggerunt, ab ea penitus expellunt: Bene ergo dicitur: *In-tonavit Dominus super Philisthaeos, & exterruit eos.* Nam dum per gratiam suam electis mentibus superna desideria infundit, quia etiam terrena omnia facit contemnere, eos etiam, qui ea eis appetere suggerunt, nequam spiritus in fugam vertit. Velut enim tonitruo terri fugiunt, dum in electis mentibus, quas tentando pulsaverant, ingentem sonitum divinae virtutis expavescunt. Quia verò fragore magno intonuisse Dominus dicitur, quid est aliud, nisi quia imperfecta Christianorum desideria demonibus terribilia non sunt? Frigor enim magnus tonitruum, perfectum est uniuscujusque desiderium electi. Cum igitur fragore magno super Philisthaeos Dominus intonat, tunc à filiis Israel caduntur: quia dum electorum mentem perfecta devotio ad superna gaudia erigit, omne, quod adversae parti militat, à se penitus abscindit. Bene quoque prius terri Philisthaei, deinde à filiis Israel cædi memorantur: nam terrentur electorum devotione, caduntur opere. Et quia opere devotio prior est, terri prius, postea verò cædi recedat perhibentur. Nam prius donum bonae voluntatis à Domino accipimus, ut consilia malorum spirituum postmodum confutare valeamus. Bene etiam Dominus super Philisthaeos intonare, & exterrere eos dicitur, filij autem Israel illos cædere perhibentur: quia bona desideria nobis per divinam gratiam ministrantur, sed nos dona gratiae per conatum liberi arbitrij ad virtutum victorias promovemus. Ordo igitur caelestis militiae est, ut ante tonans fragore magno audiat Deus, & post miles ad cadenda hostium agmina progrediatur: ut videlicet in se prius

A dona gratiae videat, deinde ad certaminis campum validius erumpat, & securus victoriae preventum speret, qui eis, quibus coronetur, viribus ante congressionis tempora fultus est. Bene autem, qui Philisthaeos cadunt, de Masphath egressi perhibentur. In Masphath etenim, quae speculatio dicitur, morantur, qui in divinarum rerum contemplatione persistunt. Sed ad cadendos Philisthaeos exeunt, cum ex arcano internae meditationis consulti venientes, comprimunt vires adversae dominationis. Intus enim latenter ordinant, qualiter foris in apparato opere, hostium cuneos irumpant. Tanto quidem graviores pugnas eis procedentes exhibent, quanto, dum interna cogitant, apud se quietiores latent. Et quia maligni spiritus ab electis Dei semper comprimendi sunt, usque ad locum subter Bethchar Philisthaim percussis fuisse memorantur. Bethchar quippe, domus agni interpretatur. Hunc agnum nobis Esaias insinuans, ait: *Tamquam agnus ad occisionem ducitur, & tamquam ovis coram tonsente se, sine voce.* Quae igitur fuit domus agni, nisi illa sublimis, & singulariter munita conversatio Redemptoris, quae dum culpa caruit, cunctis nequam spiritibus inaccessibilis extitit? Ad Bethchar, id est, domum agni pervenire nemo potest: quia quisquis multum proficit, sanctitate Redemptoris inferior est. Unde & prae-dicator egregius ejusdem Redemptoris laudibus insistens, dicit: *Talis decebat, ut nobis esset pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior caelis factus, qui non habet necessitatem, sicut sacerdotes prius pro suis delictis hostias offerre.* Quis est ergo locus subter Bethchar, ad quem usque Philisthaim cadere, & persequi debemus? Sed si Bethchar perfectionem signat Dominicae conversationis, locum subter Bethchar, communem sanctorum summam exprimit sanctitatis. Qui & eidem Redemptori se obediendo humiliant, & ejus gloriae per studium vitae innocentis appropinquant. Locus enim, qui subter Bethchar situs ostenditur, eidem loco, cui subest, & inferior esse cognoscitur, & vicinus: quia sancti viri, quò Deo per vitae altitudinem vicini sunt, eò & humiliori cogitatione subiecti. Dum ergo novitiorum fidelium triumphus sub Israelitarum gestis ostenditur, usque ad locum sub domo agni cæsi alienigenae dicuntur: quia profectò per indefinenter conatum certaminis, contendere debemus ad arcem perfectionis: ubi jam tantò sumus hostibus nostris terribiliores, quanto Redemptori nostro viciniore. Ibi enim jam quaedam securitas est, quae perturbari hostium pavore non potest. Talibus namque concessa virtutis dona insinuans Dominus, ait: *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & omnem virtutem inimici.* Unde & is, qui ad locum domui agni vicinum pervenerat, dicit: *Quis nos separabit à charitate Christi, tribulatio, an angustia, an fames, an cetera talia?* Potest etiam domus agni caelestem patriam designare. Unde & Joannes dicit: *Vidi supra montem Sion agnum stantem, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentia nomen ejus, & nomen patris ejus scriptum in frontibus suis.* Quis est igitur locus, qui est sub domo agni, nisi terminus temporalis vitae, ex quo ad supernae patriae gaudia assumuntur electi? Qui enim usque ad statutum nobis terminum ducimur, quem praeterire vivendo non possumus, velut ad locum venimus, unde aliò transferamur. Sed terminus vitae electi viri sub domo agni situs ostenditur: quia unde per angustias mortalitatis demergitur, inde ad vitae indeficientis gaudia sublevarur. Nam & agnus ipse, qui in citharædororum citharizantium & cantantium domum suam laetus inhabitat, antequam ad hujus domus laetitiam duceretur, sub domo fuit. Hinc namque est, quòd immolationis suae tempore dicit: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Electi ergo uniuscujusque finis dum loco osten-

Esf. 51. c

Hob. 7. d

Luc. 10. c

Rom. 8. f

Apoc. 14.

Mat. 26.

Mat. 14.

B. Aug.
contra
Felicitium
num. A-
rianum
c. 15.
1. Cor. 5.
46

ditur, subter Bethchar, idest, domo agni esse memoratur: quia sancti viri cum per mortis poenam temporalia deserunt, de vicino præminentem sibi supernam patriam conscendunt. Nam Paulus, confidenter asserens, dicit: *Scimus, quia si terrestris domus nostra dissolvatur, habemus habitaculum ex Deo, non manufactum in celo.* Igitur usque ad locum, qui est subter domo agni, Philisthæos cædimus, si quamdiu in hac vita sumus, de malignis spiritibus triumphamus. Sequitur:

Tulit autem Samuel lapidem unum, & posuit eum inter Masphath & Sen: & vocavit nomen ejus lapis Adjutorij, dixitque: Hucusque auxiliatus est nobis Dominus.

Lapis in sacro cloquio Dominum, & Redemptorem nostrum significat. Lapis verò unus à Samuele tollitur; cum à sanctæ Ecclesiæ predicatore Redemptoris fortitudo singulariter prædicatur. Qui profectò inter Masphath, & Sen præfigitur: quia in vitæ exitu electos protegit, reprobos confringit. Sen quippe excussio dicitur. Excussi autem sunt reprobi, idest, à fidelium societate separati. Dum ergo usque ad locum subter Bethchar Philisthæi caesi perhibentur, lapis inter Sen, & Masphath præfixus asseritur: quia dum electi Dei victoriæ suæ titulum in fine percipiunt, Redemptoris judicio à malorum societate separantur. Modò verò, velut in area frumentum, & palea simul sumus: sed dum ad vitæ terminum ducimur, electi à reprobis Dominica virtute dividuntur, & velut inter se lapidem habent medium, dum illi pondus Redemptoris in damnationis suæ judicium sustinent, & isti in ejus fortitudine æternæ gloriæ palmas tenent. Possunt per Sen etiam maligni spiritus designari. Excussi quippe sunt, quia à celesti secreto per superbiam projecti. Et quia nunc in hac vita nobiscum præliantur, bene cum victoriæ nostræ tempus asseritur, lapis inter nos, & eos positus perhibetur: quia cum militia nostræ donativa percipimus, ultrà nobis eorum prælia nequaquam renovantur. Samuel autem hunc lapidem in medium ponit: quia nobis Redemptoris nostri bonitatem sanctæ Ecclesiæ doctor ostendit. Et quia omne, quod à nobis in omni vita nostra prosperum geritur, divinæ gratiæ adscribitur: aptè ab eo lapis ille, qui in medio sistitur, lapis Adjutorij vocatur. Ipse est namque lapis adjutorij, qui si nobis subvenire noluerit, vinci possumus, vincere nequimus. De quo jam in medio posito dicitur: [*Usque huc auxiliatus est nobis Dominus.*] quia ejus præsidia electos suos usque ad æternæ retributionis tempora persequuntur. Et quia, ut diximus, jam tunc à nobis in æterna requie susceptis à depressis hostibus prælia nulla commoventur, sequitur:

Et humiliati sunt Philisthiim, nec apposuerunt, ut venirent ultra in terminos Israel.

Hæc profectò sic electorum singulorum facta exprimunt, ut sanctæ catholicæ Ecclesiæ & procinctum innuant belli, & gaudia remunerationis. Hanc namque universalis Ecclesiæ victoriam jam post resurrectionis nostræ gloriæ futuram, beatus Paulus ostendit; qui, quasi futuræ incorruptioni præsens, morti insultabat, dicens: *Abscripta est mors in victoria, ubi est mors victoria tua, ubi est mors stimulus tuus?* Humiliatos etiam Philisthæos vidit: quia apostatarum angelorum memorans, ad amorem futuræ dignitatis electos accendit, dicens: *An nescitis, quia angelos judicabimus?* Tunc quippe Philisthæi humiliantur, cum in preparata sibi ab origine mundi æterni ignis incendia dæmones mittuntur. Et in terminos Israel venire ulterius non apponunt: quia ad tentanda electorum corda non exeunt. Qui autem

1. Cor.
15. 8

1. Cor. 6.
4

A sunt Israelis termini, nisi cæli? Quomodò autem mali spiritus in Israelis terminos venient, qui sic in inferni profundo damnati sunt, ut à summersione poenarum numquam resurgant? Quia ergo æterna oppressione dejiciuntur, aptè subinfertur:

Facta est, inquit, manus Domini super Philisthæos cunctis diebus Samuelis.

Qui enim sunt dies boni doctoris, nisi vernantes illi radij fulgentis æternitatis? Qui aptè Samuelis esse referuntur: quia etsi communes sunt electorum omnium, specialiter quadam gratia ad gaudia lucent prædicatorum. Vel certè prædicatorum sunt, quia specialiter eorum mentibus fulgent, quorum prædicatione nunc sanctæ Ecclesiæ demonstrantur. Manus autem Domini super Philisthæos cunctis diebus Samuelis facta perhibetur, quia divina potestas malos spiritus semper opprimit, quæ in æternæ claritatis gloria etiam electos exhilarare numquam desistit. Tunc verò angelorum damna reparantur, cum quidquid de ordine conditorum spirituum, eorum superbiam sublatum beatitudini fuerat, de electis hominibus adimpletur. Quare & sequitur:

Et reddite sunt urbes, quas tulerant Philisthiim Israel.

Urbes sublatae sunt illæ perditæ multitudines angelorum. Sed tunc redduntur, quando de electa natura humana assumitur, unde quod de angelis perierit, suppleatur. Quod etiam in conversione flagitiosorum hominum accipi convenienter potest. Urbes namque Philisthiim tollunt, cum unitas fidelium mentes tentando decipiunt, & sibi eas peccatis immergendo supponunt. Sed ablatae urbes Israel redduntur: quia sic in hac vita penitentes satisfaciunt, ut in perenni gloria splendidi ad electorum gaudium exhibeantur. Quia verò non solum, qui agere bona negligunt, sed etiam, qui abundanter iniquitatem faciunt, penitendo salvantur, subditur:

Ab Accaron usque Geth.

Accaron dicitur sterilis, Geth torcular. Steriles quidem sunt, qui bona opera non agunt. In torculari autem uva premitur, & vinum promulgatur. Quid est autem concupiscentia secularis, nisi uvareprobæ mentis? Quid verò est fervor peccandi, nisi liquor vini, qui peccatoris mentem æternorum bonorum immemorem facit? Dum enim ex concupiscentia cordis peccatum generatur, quasi in torculari de uva vinum producit. Ab Accaron ergo usque Geth sublatae urbes Israel redduntur: quia bona agere negligentium, & mala audacter perpetrantium mentes, quæ penitendo ad Dominum modò redeunt, tunc in communi electorum gloria splendide demonstrantur. Earum quippe mala in Dei memoria nequaquam veniunt, quæ ipsi penitentia afflictione delere obliti non sunt. Sequitur:

Eratque pax inter Israellem, & Amorrhæum.

Quæ est ista pax, nisi quam propheta Michæas asserit, dicens: *Et erit iste pax in terra, cum venerit.* Hinc Paulus ait: *Ipse est pax nostra, qui facit utraque unum.* Quid est autem, quod inter Israellem, & Amorrhæum pax ostenditur? Sed quid per Amorrhæum, nisi pars hominum reprobæ designatur? Qui verò per Israellem figurantur, nisi electi? Et quia electi in dextera Dei, reprobi verò in sinistra futuri sunt, dum pax esse inter utrosque asseritur, sanctorum beatitudo incluta demonstratur: qui justitiæ conditoris tanta æquitate conveniunt, ut de conspecta reproborum poena nulla compassione moveantur. Dum ergo inter Israellem, & Amorrhæum pax esse ostenditur,

Mich. 5. a
Eph. 2. c

Mat. 25.
4

ostenditur; non demonstratur bonum, quod commune cum sanctis habeant reprobi, sed quo muniuntur electi. Unde & sub Israelis specie per Prophetam sanctæ Ecclesiæ repromittitur: *Qui posuit* *ps. 147. a. fines tuos pacem, & adipe frumenti satiavit te.* Pacem quippe Ecclesiæ fines ponit: quia dum Redemptoris potentia eam in intimæ æquitatis celsitudinem erigit: per dolorem compassionis, perditorum miseria non affligit. Sed ad tantam beatitudinem quo pastorum studio boni subditi promoveantur, exponit, dicens:

Indicavit quoque Samuel Israellem omnibus diebus vitæ suæ.

Qui sunt dies vitæ uniuscujusque doctoris, nisi virtutum spiritualium claritates? Omnibus namque diebus vitæ suæ Israellem judicat, qui lucem justitiæ, quam loquendo asserit, ad subditorum fidelium exemplum, perfectione repræsentat bonæ conversationis. Qui autem virtutum spiritualium lucem non habet; quia ad docendum assumit bonæ conversationis extraneæ, diebus profectò judicat vitæ alienæ. De quibus profectò per Prophetam Dominus dicit: *Ecce ego ad prophetas, qui furantur verba mea, unusquisque à proximo suo.* Verba quippe furantur, qui bonum, quod docendo prædicant, operando non sequuntur: quia veluti clam de alieno tollunt, quod dato proprii laboris pretio suum nequaquam faciunt. Post denunciatam itaque futuram beatitudinem, qualis interim debeat esse fidelium pastor, ostenditur: quia omnibus vitæ suæ diebus Samuel Israellem judicasse perhibetur. Perfectionis etenim viam male insinuat, si lucis iter quis voce volens pandere, actione tenebreseat. Nam qui cunctos vitæ suæ dies ad judicandum Israellem contulerat, dicit: *Non audeo loqui horum aliquid, quæ per me non efficit Deus, in obedientia gentium verbo & factis.* Judicet igitur doctor, sed qui dies vitæ suæ inclytos habet: ut videlicet in se prius virtutum spiritualium radios bene vivendo foveat, quos providendis subditorum itineribus loquens administrat: quia & lucerna tunc is, qui in domo sunt, utiliter ostenditur, si ipsa antea eo, quod sparsura est, bene repleatur lumine. Sequitur:

Et circumibat Bethel, & Galgal, & Masphath, & judicabat Israellem in supradictis locis.

Bethel, dicitur domus Dei: Galgal rota: Masphath, ut jam superius replicatum est, speculatio interpretatur. Quid ergo Bethel, nisi viros officio sacri altaris deputatos significat; qui dum spiritualibus studiis inhaerent, velut domestici, Dei omnipotentis familiares sunt? Et quid Galgal, quæ rota dicitur, nisi conjugatorum ordinem designat? Velut enim in rota circumveant, dum volubilis mundi curis penitus carere non possunt. Et quid per Masphath, quæ speculatio interpretatur, nisi illi exprimentur, qui divinæ contemplationi vacantes, solis supernis gaudiis inardescunt? Quid ergo est, quodd Samuel & Bethel, & Galgal, & Masphath circumire dicitur, & in eisdem locis Israellem judicare, nisi quia electus prædicator omnium electorum ordinum exempla sequitur, ut subditorum fidelium esse valeat censor doctus? Non enim esse poterit æqui examinis, si de exemplis præcedentium electorum dedignatur assumere, quod decernit. Sed & per singulos annos ista circumveat, ut doctor providus ordinum singulorum perfectionem sigillatim respiciat: ut, quod subtilius præcedentium bona viderit, præsentia disponere decentius possit. Ibi ergo, ibi judicet Israellem, ut subjectos fideles, quos ad Dei visionem erudit, illorum rectitudine corrigat, quos Deo placuisse indubitanter credit. Potest etiam per

S. Greg. Tom III.

A Bethel, quæ domus Dei dicitur, universa electorum Ecclesia designari: per Galgal, quæ interpretatur rota, Scriptura sacra. Quidquid verò in subditorum profectu doctor exhibet, aut de exemplo electorum accipit, aut magisterio sacri eloquij, aut revelatione internæ, ac secretæ contemplationis. Samuel itaque Bethel circuit, cum prædicator Ecclesiæ auctoritatem disponendorum operum, de exemplis majorum quærit. Galgal, id est, rotam circuit, quando doctrinæ suæ auctoritatem de magisterio sanctæ Scripturæ comprehendit. Masphath quoque circuit, cum per secretæ contemplationis meditationem revelationem meretur suscipere veritatis. Ibi enim judicat Israellem: quia quidquid subditis proponit ad normam rectitudinis, aut de exemplis electorum accipit, aut doctrina sacri eloquij, aut ex revelatione internæ contemplationis. Quibus profectò verbis ostenditur, non tantum, quæ doctor perfectus agat, sed etiam quia perfectus non sit, si agere hæc non possit. Nam si solum bonorum exempla noverit, aut si sacra Scripturæ etiam quis eruditus sit, & contemplationis revelatione caruerit, in ordine prædicationis vir perfectus non erit. Contemplatio enim virtus est, per quam non solum ipsa scriptura condita recognoscitur, sed per quam nondum condita conderetur: & per quam condita ad Dei voluntatem quotidie disponatur. Bene ergo dicitur: [*Et indicavit Israellem in supradictis locis.*] Nam non solum in Bethel, & Galgal, sed etiam in Masphath: ut quid ad perfectionem prædicationis innitur, dum per humilitatem exempla majorum sequitur, dum per studium sacri eloquij eruditione fulcitur, curet omnino necesse est, ut puritate mentis, ea, quæ disponenda sunt, contemplando cognoscat. Dei namque debet esse docibilis, qui suscepto prædicationis officio, docere homines cupit. Tamen sic præsumat de eo, qui secretæ contemplationis eruditione instruitur, ut nec editas per Spiritum sanctum scripturas fastidiat, nec sequi electorum exempla dedignetur. Samuel enim Bethel, & Galgal, & Masphath circumire describitur; ut alterum ab altero per discordiam nequaquam dividatur: ut videlicet & exempla recipiat, quæ sacra Scriptura approbat; & illas sacras Scripturas, quas electi homines scripserant, recognoscat: atque eas revelationes contemplationis à Deo sibi ostensas sentiat, quæ nec ab electorum operibus, nec à sanctæ Scripturæ auctoritate discordant. Sed & omne, quod agit, ad rectitudinem redigat supernæ intentionis. Unde & subditur:

Revertebatur in Ramatha: ibi enim judicabat Israellem, & ibi erat domus ejus.

Ut longè supra jam diximus, Ramatha interpretatur visio consummata: & supernorum civium illam beatam & perfectam societatem significat: ad quam Samuel revertitur, ne laboris sui onere deprimatur. In Ramatha quippe Samuel revertitur, cum mens prædicatoris per amorem cælestium relevatur, Nam inter officij sui onera tam immensa corrueret, si ad amorem cælestium per spei suæ desiderium non rediret. Reverti etenim prædicatoribus, est intentionem mentis suæ ad gaudia patriæ cælestis reducere. Et ibi Israellem judicant: quia supernæ patriæ pulchritudini, quam in mente retinent, fideles subditos facere conformes prædicando, student. Ibi judicant Israellem: quia ex illa jam perfecta civitate formam videntes trahunt, quam filiorum mentibus loquentes imprimunt: & quidquid illa pulchritudine indignum conspiciunt, ab eorum mentibus abscindere conantur. Et quia in illius beatæ patriæ gloria tota dilectione requiescunt, ibi ejus domus esse perhibetur. Ejus namque domus esse cognoscitur, in qua amando conversatur. Unde & ille egregius prædicator gloriatur, dicens: *Nosstra conver-*

Angelus, hoc ipso loco.

Nier. 23.

S. Aug. de doctr. Christ. lib. 4. c. 29.

Rom. 15. d.

factio in calis est. Bethel namque circuit Galgal, & Masphath, & in earum aliqua non habet domum, in Ramatha autem domum habet: quia doctores sanctæ Ecclesiæ quidquid nunc accipiunt de exemplis electorum, quidquid de eruditione factorum voluminum, quidquid de altitudine supernæ revelationis transitoriè rimantur, ad adiutorium habent itineris, non ad amorem remunerationis. Illud verò, quod in superna civitate diligunt, non ad profectum itineris, sed ad sufficientem, immò ad abundantem largitatem mercedis. Et quia illuc cuncta bona congregantur, sequitur:

Aedificavit ibi etiam altare Domino.

Quid est enim altare Domini, nisi cor iusti? Veritatis autem iudicio dicitur: *Vbi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum.* Qui autem pro amore supernæ patriæ bona agit, dum ardentè ad ea, quæ sursum

congregat, pervenire desiderat, profectò altare ædificat, super quod quotidiani desiderij hostias incendat. Bene autem dicitur: *Aedificavit ibi altare Domino:* quia ex incremento studij cælestis, sicut flamma crescit in corde boni desiderij, ita & velut additis lapidibus, altare sursum construitur, ubi Deo holocausta offerantur amoris. Quod etiam ad lucrum animarum referri convenienter potest. Doctor namque in Ramatha altare Domino ædificat, cum subditorum merita in cælo locat, & dum quotidiano ejus studio electæ animæ ad cælestia regna conscendunt, velut ad structuram superni altaris lapides mittuntur. Dicatur ergo de Samuele, dicatur: [*Aedificavit ibi altare Domino:*] quia nimirum valde otiosum est doctoris studium, si per hoc, quod ab illo in terris agitur, cæleste ædificium non augetur.

LIBER QVARTVS

CAPVT PRIMVM.

SANCTORUM virorum facta præcedentium saepe electorum sequentium solatia sunt. Mira etenim dispensatione divini consilij, & altissimæ conversationis arce sic sublimati sunt, ut fortia agerent sibi, recta subditis providerent; sic sibi quandoque derelicti, ut ea, quæ recta intentione disponderent, secundum Dei providentiam recta non essent; quatenus illorum infirmitas, electorum sequentium firmitas fieret: quia etsi ut homines in dispondendis sanctæ Ecclesiæ negotiis falli possunt, ipsæ tamen ecclesiasticæ dispositiones deserendæ non sunt. Ecce etenim dicitur:

Factum est autem cum senuisset Samuel, posuit filios suos iudices Israel, fuitque nomen filij sui primogeniti, Iohel, et nomen secundi, Abia, iudicium in Bersabee. Et non ambulaverunt filij sui in viis ejus.

Ecce qui prophetiæ spiritu plenus fuerat, ij, quos iudices Israeli ponebat, quia post avaritiam postmodum declinare debebat, & munera accipere, & pervertere iudicium, non cognovit. Quid ergo mirum, si falli in dispondendis ordinibus possunt, qui prophetiæ gratiam non accipiunt: si ij, qui prophetiæ spiritum habent, eundem spiritum ad dispondenda cuncta non habent? Quis autem de tanto viro dubitet? Quia si futuram perveritatem filiorum prænosceret, eos utique forensibus honoribus non præferret. Qui ergo reprobos scienter provehunt, hoc Propheta exemplo sibi blandiri nequaquam possunt: quia tunc solùm innoxie agitur, cum in eis, tempore quo promoti sunt, subsecutæ iniquitatis signa nulla patuerunt. Quare & aptè ij, qui iudices Israeli à Samuele positi sunt, cum ponerentur, ejus filij dicebantur: ut ex eo non solùm per carnem credantur geniti, sed etiam conversationis ejus splendoribus adornati. Quare & eorum nomina cautè assignantur: ut ex titulo nominis, illa, quæ tunc eis inerat, cognoscatur forma virtutis. [*Nomen anquit, uni Iohel, alterius Abia iudicium in Bersabee.*] Sed & de illis, qui post acceptam dignitatem declinasse ad avaritiam dicuntur, aperte ostenditur: quia antequam ejusdem dignitatis culmen attingerent, in eis futura pravitas signa nulla videbantur. Sed ecce, dum pastorum solatia attendimus, gregis Domini non prava pericula intuemur. Nam steterunt subditi, sed in culmine prælationis positi Propheta filij ce-

derunt: ut si nobis sub cura majorum positus indefinens sancte vite studium, aut securitas magna conversationis ardeat, præesse tamen aliis non habeamus in appetitu desiderij, sed in magnitudine timoris. Sed carnales quique, dum sola visibilia attendunt, spiritalem sanctorum conversationem cognoscere non merentur. Pastorum quidem sanctæ Ecclesiæ culmen aspiciunt, sed cogitare nesciunt, quam inviti illi intus decorem tollerent, quem in splendore culminis foris tenent, quòd sublimitatem honoris in oppressionem magni sustinent oneris, quod magno desiderio fugiunt, quod exteriori ministerio prosequuntur. Testante etenim egregio doctore didicimus, quòd animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Unde & tantò dementius carnalia sequens errat, quantò per discretionis virtutem spiritualia nulla jam penetrat. Et nonnulli tales in tantum dementiæ malum proficiunt, ut commovere ipsum etiam statum Ecclesiastici culminis non vereantur. Unde & sequitur:

Congregati ergo universi majores natu ex Israeli venerunt in Ramatha, dixeruntque ei: Ecce tu senuisti, & filij tui non ambulant in viis tuis. Constitue super nos regem, ut iudicet nos sicut universa habent nationes.

His autem, qui vivebant sub spiritali regimine, regem petere, quid aliud est, quàm eandem spiritalem prælationem in secularem dominationem transferre gestire? Sed sancti viri cum se à subditis contemni conspiciunt, non tam eis displicet, quòd contemnantur, quàm quòd contemtores sui Deo non placent. Eorum quippe contemptu, suæ internæ gloriæ dari incrementa conspiciunt, sed augeri merita sua subditorum defectibus ingemiscunt, quos sic meritis vellent proficere, ut in æterna meritorum retributione, secum eos, quibus præfunt, habere potuissent. Quare & subditur:

Displicuit sermo in oculis Samuelis, eo quòd dixissent: Da nobis regem, ut iudicet nos.

Hoc namque ei displicuit, per quod displicere Deo, qui loquebantur, existimavit. Quia verò non simpliciter dicitur: displicuit sermo Samueli, sed in oculis Samuelis, & statim subditur:

Et oravit Samuel pro populo Domini.

Paulò subtilius ea nos considerare oportet. Sancti viri, qui omnipotenti Deo valde displicere metuant,

1. Cori
2. d
B. Aug.
contra
Faustum
Manich.
lib. 32.
c. 18.